Hallituksen esitys Eduskunnalle alusten rekisteröintiä koskevan lainsäädännön uudistamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi alusrekisterilaki, joka korvaisi nykyisen alusrekisterilain rekisteröintiä koskevat säännökset. Samalla viimeksi mainitun lain nimike muuttuisi aluskiinnityslaiksi.

Alioikeusuudistuksen yhteydessä maistraatit lakkautetaan 1 päivästä joulukuuta 1993. Maistraatit toimivat tällä hetkellä alusrekisterin pitäjinä manner-Suomessa. Uudeksi rekisterinpitäjäksi ehdotetaan manner-Suomen osalta merenkulkuhallitusta. Rekisterinpito Ahvenanmaan maakunnan osalta säilyisi nykyisellään eli Ahvenanmaan lääninhallitus toimisi rekisterinpitäjänä Ahvenanmaan maakunnassa.

Ehdotetulla alusrekisterilailla selkeytetään rekisteriviranomaisen toimintaa ja itse rekisteröintimenettelyä. Lakiehdotuksessa on rekisteriviranomaisia, alusrekisteriä ja alusrakennusrekisteriä, aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista, aluksen poistamista alus- ja alusrakennusrekisteristä, menettelyä rekisteröintiasioissa, muutoksenhakua sekä rangaistusseuraamuksia koskevat säännökset.

Eduskunnalle on tarkoitus myöhemmin antaa hallituksen esitys kuljetusvälineiden velkakiinnitystä koskevaksi lainsäädännöksi, joka tulisi sisältämään alusten kiinnitystä koskevat säännökset. Nykyisen alusrekisterilain aluksen kiinnitystä koskevia säännöksiä sovellettaisiin siihen saakka, kunnes edellä tarkoitettu velkakiinnitystä koskeva lainsäädäntö on hyväksytty ja saatettu voimaan. Tämän vuoksi esitykseen liittyy ehdotus laiksi voimassa olevan alusrekisterilain muuttamiseksi.

Lisäksi esitykseen sisältyvät ehdotukset laeiksi merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta sekä verotuslain 45 §:n 1 momentin 1 kohdan kumoamisesta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 1993.

322217L

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

YLEISPERUSTELUT 3

1. Nykytila 3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö 3
1.2. Aluksen rekisteröinti kansainvälisoikeudellisesti ja ulkomaiden lainsäädäntö 3
Aluksen rekisteröinti 3
Aluskiinnitykset kansainvälisoikeudellisesti 4
Tilanne muissa pohjoismaissa 5
1.3. Nykytilan arviointi 5

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset 6
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi 6
2.2. Keskeiset ehdotukset 6
Merenkulkuhallituksesta manner-Suomen rekisteriviranomainen 6
Ahvenanmaan lääninhallitus Ahvenanmaan rekisteripitäjänä 6
Merenkulkulaitoksen piirit palvelupisteinä 6
2.3. Ehdotetun uuden alusrekisterilain keskeinen sisältö 7

3. Esityksen vaikutukset 8
3.1. Taloudelliset vaikutukset 8
Vaikutukset julkiseen talouteen 8
Alusten omistajiin ja kiinnitystenhaltijoihin kohdistuvat vaikutukset 8
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset .. 8

4. Asian valmistelu 9
4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto 9
4.2. Lausunnot 10

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja 10
5.1. Riippuvuus muista esityksistä 10
5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista 11

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 11

1. Lakiehdotusten perustelut 11
1.1. Alusrekisterilaki 11
1 luku. Yleiset säännökset 11
2 luku. Alusrekisteriä ja alusrakennusrekisteriä koskevat säännökset 18
3 luku. Aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröinti sekä omistusoikeuden kirjaaminen 23
4 luku. Menettely aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnissä ja omistusoikeuden kirjaamisessa .. 26
5 luku. Aluksen poistaminen alusrekisteristä ja alusrakennusrekisteristä 31
6 luku. Muutoksenhaku rekisteriasioissa 34
7 luku. Erinäiset säännökset 35
8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset 36
1.2. Laki alusrekisterilain muuttamisesta 36
1.3. Laki merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta 36
1.4. Laki verotuslain 45 §:n 1 momentin 1 kohdan kumoamisesta 37

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset 37

3. Voimaantulo 37

LAKIEHDOTUKSET..... 38

1. Alusrekisterilaki 38

2. Laki alusrekisterilain muuttamisesta 45

3. Laki merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta 46

4. Laki verotuslain 45 §:n 1 momentin 1 kohdan kumoamisesta 46

LIITE..... 47

Rinnakkaistekstit 47
2. Laki alusrekisterilain muuttamisesta..... 47
3. Laki merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta 59

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Alusrekisterinpitoon liittyy sekä julkisoikeudellisia että yksityisoikeudellisia tarkoitusperiä. Aluksen rekisteröintiä alusrekisteriin voidaan pitää sekä velvollisuutena että oikeutena.

Rekisterivaltion lainsäädännössä säädetään niistä edellytyksistä, joiden perusteella alukselle myönnetään kyseessä olevan valtion kansallisuus ja oikeus purjehtia sen valtion lipun alla. Rekisterivaltion ja aluksen välillä tulisi olla todellinen yhdysside. Alukselle annetaan todistuksena rekisteröinnistä kansallisuuskirja, jota voidaan pitää aluksen passina.

Viranomaisvalvontaa ja muita julkisia tarkoitusperiä varten tarvitaan luettelo maan aluskannasta ja perinteisesti alusrekisteri on toiminut tällaisena luettelona.

Alusrekisterillä on myös yksityisoikeudellinen tarkoituksensa. Rekisterimerkinnällä on tietyt oikeusvaikutukset omistusoikeuden kannalta ja rekisterinpitäjä vahvistaa aluskiinnitykset.

Merilain 1 §:n (256/85) mukaan alus on suomalainen ja oikeutettu käyttämään Suomen lippua, jos Suomen kansalainen tai suomalainen yhteisö omistaa enemmän kuin 6/10 aluksesta. Suomalaisen aluksen, jota käytetään kauppamerenkulkuun, tulee merilain 2 §:n mukaan olla merkitty alusrekisteriin.

Voimassa oleva alusrekisterilaki (211/27) on vuodelta 1927. Lakiin sisältyy kaksi erillistä osaa, joista toinen sisältää säännökset aluksen rekisteröinnistä, siihen liittyvästä menettelystä, vaadittavista rekisteritiedoista ja kansallisuuskirjasta ja toinen osa materiaaliset säännökset aluskiinnityksistä ja niiden vahvistamismenettelystä. Tarkemmat säännökset alusrekisteristä ja sen pidosta sisältyvät alusrekisterilain täytäntöönpanosta annettuun asetukseen (212/27).

Alusrekisterilain 1 §:n mukaan kauppamerenkulkuun käytettävistä suomalaisista aluksista, joiden nettovetoisuus on vähintään 19 rekisteritonnia, on pidettävä alusrekisteriä. Rekisteriin on omistajan pyynnöstä merkittävä myös tätä pienempi alus, jos sen pituus on vähintään kymmenen metriä.

Alusrekisteriä pitävät rekisterialueellaan maistraatit. Rekisterialueet määrätään valtioneuvoston päätöksellä. Rekisteripiirejä on tällä hetkellä maan jakamisesta alusrekisterialueisiin annetun valtioneuvoston päätöksen (210/56) mukaan 26. Merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain (894/80) mukaan Ahvenanmaan lääninhallitus toimii alusrekisterinpitäjänä Ahvenanmaalla. Pienempiä raastuvanoikeuksia ja niiden yhteydessä toimineita maistraatteja on viime vuosina lakkautettu, jolloin alusrekisteriasiat on siirretty lähimmän maistraatin hoidettavaksi. Suurempia rekistereitä on enää Helsingissä, Turussa ja Maarianhaminassa.

Vajaa puolet manner-Suomen kauppa-aluksista on rekisteröity Helsinkiin ja Turkuun. Muita suuria rekisteripiirejä ovat Kotka, Porvoo ja Naantali. Järvi-Suomen aluskannasta valtaosa on rekisteröity Savonlinnaan ja Kuopioon. Maarianhaminassa on Helsingin ja Turun jälkeen Suomen kolmanneksi suurin alusrekisteri.

Alioikeusuudistuksen yhteydessä maistraatit lakkautetaan maistraatista annetun lain kumoamisesta annetulla lailla (1419/92) 1 päivästä joulukuuta 1993. Maistraattien lakkauttamisen vuoksi on alusrekisterin pitäminen ja kiinnitysasioiden hoito siirrettävä jonkin toisen viranomaisen hoidettavaksi.

1.2. Aluksen rekisteröinti kansainvälisoikeudellisesti ja ulkomaiden lainsäädäntö

Aluksen rekisteröinti

Kansainvälisessä merenkulussa aluksella tulee olla jonkin valtion kansallisuus, jonka tunnusmerkkinä on aluksen lippu. Aavaa merta koskevan yleissopimuksen (SopS 7/65) mukaan alukset saavat käyttää ainoastaan yhden valtion lippua ja ne ovat aavalla merellä yksinomaan tämän valtion tuomiovallan alaisia. Kansallisuus määrää pääsääntöisesti aluksen oikeudellisen aseman sekä kotimaassa että ulkomailla. Suomi on edellä mainitun sopimuksen osapuoli.

Julkisoikeudellisten kysymysten osalta alus on kansainvälisoikeudellisesti lippuvaltion tuomiovallan alainen paitsi yleissopimuksessa ja muissa kansainvälisissä sopimuksissa nimenomaan mainituissa poikkeustapauksissa. Poik-

keukset koskevat lähinnä alueesiä, joissa valtion tuomiovalta voi ulottua myös ulkomaisiin aluksiin.

Yksityisoikeudelliset kysymykset kuten omistukseen liittyvät asiat ratkaistaan kansainvälisen yksityisoikeuden periaatteiden ja kansallisen lainsäädännön lainvalintaa koskevien säännösten mukaisesti.

Aluksen kansallisuuden mukaan määräytyvät muun muassa alukseen sovellettavat turvallisuus-, miehitys-, työaika-, vero-, sosiaaliturva- ja eläkesäännökset.

Edellä mainitun yleissopimuksen mukaan valtion tulee määrätä ne ehdot, joiden mukaan alukset rekisteröidään sen alueella, sekä ne ehdot, joilla niille annetaan oikeus käyttää sen lippua. Perusedellytyksenä on, että valtion ja aluksen välillä on "todellinen yhdysside". Tätä ei kuitenkaan määritellä tarkemmin, eikä esimerkiksi edellytetä nimenomaan, että alus on lippuvaltion kansalaisten tai yhteisöjen omistuksessa. Yleinen kriteeri rekisteröinnissä on perinteisesti kuitenkin ollut, että oman maan kansalaiset tai yhteisöt omistavat tietyn osan aluksesta. Tämä osa vaihtelee 51 prosentista 100 prosenttiin. Puhtaasti omistukseen perustuva yhdysside on kuitenkin viime vuosina löyhentynyt erilaisten uusien rekisteröintijärjestelyjen myötä. Esimerkkinä voidaan mainita niin sanotut rinnakkaisrekisterit ja mukavuuslippurekisterit.

Aavaa merta koskevan yleissopimuksen mukaan olennaista on kuitenkin, että lippuvaltio harjoittaa tehokkaasti tuomiovaltaansa ja hallinnollisia, teknisiä ja sosiaalisia kysymyksiä koskevaa valvontaansa sen lipun alla purjehtivissa aluksissa.

Vuoden 1982 Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) merioikeusyleissopimuksen artiklat 91 ja 92 sisältävät vastaavat määräykset. Viimeksi mainittu sopimus ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan, mutta se on jo muodostunut laajasti kansainväliseksi tavanomaiseksi oikeudeksi.

YK:n kauppa- ja kehityskonferenssissa (UNCTAD) hyväksyttiin vuonna 1986 aluksen rekisteröinnin ehtoja koskeva yleissopimus. Sopimuksen mukaan aluksen tulee purjehtia ainoastaan yhden valtion lipun alla. Sopimuksessa määrätään lisäksi pääsääntönä, että alusta ei saa merkitä samanaikaisesti kahteen tai useampaan alusrekisteriin. Yleissopimus sisältää määräykset yhdyssiteestä rekisteröitävän aluksen ja rekisterimaan välillä. Niissä edellytetään, että aluksen omistuksen tai miehityksen osalta on todellinen yhdysside rekisterivaltioon. Yleissopimuksessa annetaan melko väljät kriteerit omistusta koskevan suhteen osalta. Riittää esimerkiksi, että ulkomaisella yhtiöllä on lippuvaltiossa edustaja, joka on rekisterimaan kansalainen tai jolla on vakituinen kotipaikka rekisterimaassa ja joka oikeudellisesti on vastuussa laivanomistajan puolesta.

Rekisteröintiyleissopimus on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, jossa myös tunnustetaan mahdollisuus rekisteröidä alus toisen valtion alus- tai muuhun hallinnolliseen rekisteriin bareboat-rahtaussopimuksen perusteella samalla, kun alus on merkittynä myös omistajan kotivaltion rekisteriin.

Yleissopimus ei ole tullut kansainvälisesti voimaan. Suomessa ei ole myöskään ryhdytty toimenpiteisiin sopimukseen liittymiseksi, vaan seurataan ratifiointitilanteen kehitystä.

Aluksen rekisteröintiä koskevat kansainväliset yleissopimukset jättävät sopimusvaltioille täyden vapauden määrätä alusrekisteriä pitävästä viranomaisesta. Joissakin maissa alusrekisteriä pitävät tuomioistuimet, toisissa merenkulku- tai muut hallintoviranomaiset.

Aluskiinnitykset kansainvälisoikeudellisesti

Meripanttia ja aluskiinnitystä koskevat yleissopimukset vuosilta 1926 ja 1967 sisältävät määräyksiä alukseen vahvistettujen kiinnitysten rekisteröinnistä sekä vieraassa maassa vahvistetun kiinnityksen tunnustamisesta. Yleissopimusten mukaan alukseen vahvistetut kiinnitykset on rekisteröitävä ja rekisteritietojen tulee olla julkisia. Sopimusvelvoitteiden tarkoituksena on lähinnä turvata kiinnitysten haltijoiden asema sekä tyydyttää luotonantajien tarve saada tietoa aluksen omistajasta ja mahdollisesti aikaisemmin vahvistetuista kiinnityksistä ja saatavien suuruudesta, joiden vakuudeksi kiinnitykset on vahvistettu. Kiinnitysten haltijoiden aseman turvaamiseksi sopimukset asettavat lisäksi velvoitteita alusrekisterinpitäjälle, lähinnä aluksen rekisteristä poistamisen yhteydessä.

Suomi on aikaisemmin ollut vuoden 1926 yleissopimuksen osapuoli, mutta se on sanottu irti 1 päivänä maaliskuuta 1965. Voimassa oleva Suomen lainsäädäntö perustuu edellä

mainittuun vuoden 1967 yleissopimukseen, vaikka Suomi ei ole liittynyt sopimukseen.

Alusrekisterin pidon keskittäminen sekä rekisterin pidon ja kiinnitysasioiden käsittelyn siirtäminen merenkulkuhallitukseen ei edellyttäisi erikoisjärjestelyjä edellä mainitun vuoden 1967 yleissopimuksen velvoitteiden täyttämisen osalta.

Tilanne muissa pohjoismaissa

Ruotsissa aluksen rekisteröintiä ja sen oikeusvaikutuksia sekä aluskiinnityksiä koskevat säännökset sisältyvät merilakiin. Laivarekisteriä pitää keskitetysti erityinen rekisteriviranomainen merenkulkurekisteri, joka toimii osana Tukholman käräjäoikeutta. Rekisteriviranomainen pitää tämän lisäksi laivanrakennusrekisteriä, jolla ei ole julkisoikeudellista tarkoitusta, vaan joka palvelee yksinomaan yksityisoikeudellisia tarkoitusperiä. Laivarekisteri on aluksen kansallisuuteen perustuva rekisteri ja siten avoinna ainoastaan ruotsalaisille aluksille, kun taas laivanrakennusrekisteri on alueellinen rekisteri ja avoinna Ruotsissa rakenteilla oleville aluksille riippumatta omistajan kansallisuudesta.

Rekisteriviranomainen vahvistaa myös kiinnitykset aluksiin ja antaa siitä todistukseksi panttikirjan.

Rekisteriviranomaista johtaa kiinnitys- ja rekisterituomari, jolla tulee olla tuomarin kelpoisuus. Rekistereitä pidetään automaattisen tietojenkäsittelyn muodossa.

Norjassa perinteistä alusrekisteriä koskevat säännökset sisältyvät merilakiin kuten Ruotsissa. Alusrekisteriä pitää alueittain kiinteistötuomari. Alueet vahvistetaan asetuksella ja niitä on tällä hetkellä 27. Lainhuutoa ja kiinnitystä koskevaan lakiin sisältyviä tuomareiden ja virkamiesten kelpoisuusehtoja sovelletaan alusrekisterinpitäjään ja alusrekisterin virkamiehiin.

Norjan kansainvälisestä laivarekisteristä (NIS) on säädetty erillisellä lailla. NIS-rekisteriä pitää Bergenin kiinteistötuomari. NIS-rekisterin aloitettua toimintansa 1 päivänä heinäkuuta 1987 suurin osa Norjan kauppa-aluksista on rekisteröity tähän rekisteriin. Perinteisessä alusrekisterissä ovat pääasiassa ne alukset, jotka kulkevat yksinomaan kotimaan liikenteessä, sekä sellaiset alukset, joita ei hyväksytä NIS-rekisteriin.

Norjan oikeusministeriö asetti vuonna 1990 työryhmän, jonka piti tehdä esitys siitä, miten voitaisiin korvata paikalliset alusrekisterit koko maata kattavalla alusrekisterillä, koota hallinnollisesti yhteen Norjan perinteinen alusrekisteri ja Norjan kansainvälinen laivarekisteri ja erottaa alusrekisterin pito tuomioistuimista.

Työryhmä on maaliskuussa 1991 luovuttamassaan muistiossa esittänyt, että alusrekisterin pito tulisi keskittää Bergeniin siten, että perinteisen alusrekisterin pito ja Norjan kansainvälisen laivarekisterin pito hoidettaisiin erillisinä yksikköinä samassa paikassa.

Tanskassa on säädetty aluksen rekisteröinnistä, alusrekisteristä ja sen toiminnasta erillisellä lailla ja asetuksella.

Alusrekisteriä pidetään Tanskassa keskitetysti. Alusrekisteri on sijoitettu merenkulkuhallituksen yhteyteen. Asetuksella määrätyt piiritullikamarit eri puolilla Tanskaa avustavat rekisterinpitäjää rekisteröintitoimituksissa.

Alusrekisterin johtajan pätevyysvaatimuksena on kelpoisuus tuomarinvirkaan.

Tanskan kansainvälinen laivarekisteri (DIS) on perustettu 18 päivänä heinäkuuta 1988 erillisellä lailla. Rekisterin pito on keskitetty ja sijoitettu merenkulkuhallituksen yhteyteen. Suurin osa Tanskan kauppalaivastosta on nykyään rekisteröity DIS-rekisteriin.

1.3. Nykytilan arviointi

Merenkulun kansainvälinen luonne edellyttää, että alukset ovat rekisteröityjä ja että rekisteritiedot aluksesta ja sen omistajasta ovat julkisia. Aluksen toiminnasta kolmannelle henkilölle aiheutuneista vahingoista on pääsääntöisesti vastuussa aluksen omistaja. Aluksessa tulee olla kansallisuustodistus, jonka perusteella tulisi voida yksilöidä aluksen omistaja. Kansallisuustodistus on myös eräänlainen passi, joka mahdollistaa aluksen käynnit ulkomaisissa satamissa.

Kansainvälisiin sopimuksiin aluksen rekisteröinnistä ei ole tulossa mitään muutoksia verrattuna siihen, mitä alajaksossa 1.2. on selostettu. Kansainvälisten sopimusvelvoitteiden johdosta Suomessa tulee edelleen olla alusrekisteri Suomen lipun alla purjehtivien alusten osalta. Alusrekisterin pitäminen näistä aluksista on tarpeen myös julkisoikeudellisen valvonnan kannalta.

Koska nykyiset alusrekisterinpitäjät eli maistraatit lakkautetaan, rekisterinpito on siir-

rettävä muulle viranomaiselle. Samalla on syytä uudistaa voimassa oleva alusrekisterilainsäädäntö vastaamaan nykyajan vaatimuksia.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Uuden lainsäädännön tavoitteena on aikaansaada tehokas ja taloudellinen ratkaisu alusrekisterin pidossa sekä aluksen rekisteröintiä kokevissa asioissa. Tämä ei kuitenkaan saa tapahtua oikeusvarmuuden kustannuksella, vaan siihen on uudistuksen yhteydessä kiinnitettävä erityistä huomiota.

Alusrekisterin pitäminen on sellaista hallinnollista toimintaa, joka nykyisen oikeushallinnon alalla vallitsevan suuntauksen mukaan olisi tarkoituksenmukaisinta siirtää hallintoviranomaisen hoidettavaksi. Mikäli rekisterin pito säilytettäisiin oikeushallinnon alalla, rekisterinpitäjänä voisi toimia esimerkiksi Helsingin raastuvanoikeus. Tätä ei ole kuitenkaan pidetty tarkoituksenmukaisena.

Alusrekisterin pito ja aluskiinnitysten vahvistaminen tulisi edelleen säilyttää samalla viranomaisella. Aluskiinnitysten vahvistaminen perustuu aluksen omistukseen ja alusrekisteriin merkittyihin omistusta koskeviin tietoihin. Merenkulkuelinkeino on pääomavaltainen elinkeino ja pääsääntöisesti jokainen kauppamerenkulkuun käytettävä rekisteröity alus on kiinnitetty rahamääräisestä saatavasta.

Kiinnitysasioiden siirtämisestä hallintoviranomaiselle on jo kokemusta yrityskiinnitysten osalta. Yrityskiinnityslain (634/84) mukaan yrityskiinnitysasiat käsitellään patentti- ja rekisterihallituksessa erillisessä tätä varten perustetussa yrityskiinnitystoimistossa. Myöskin ajoneuvo- ja ilma-aluskiinnitykset on jo pitkään hoidettu hallintoviranomaisissa.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Merenkulkuhallituksesta manner-Suomen rekisterinpitäjä

Rekisterin pito ehdotetaaan keskitettäväksi manner-Suomen osalta yhdelle viranomaiselle ja uudeksi alusrekisterin pitäjäksi ehdotetaan merenkulkuhallitusta.

Nykyinen tietotekniikka ja muu pitkälle kehittynyt infrastruktuuri mahdollistavat keskitetyn alusrekisterin perustamisen ilman, että siitä voitaisiin arvioida aiheutuvan lisäkustannuksia tai muuta haittaa alusten omistajille, varustamoelinkeinolle yleensä tai kiinnitystenhaltijoille.

Alusrekisterin pidon siirtämistä merenkulkuhallitukselle puoltaa sekin, että merenkulkuhallitus toimii ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/91) mukaan kauppa-alusluettelon pitäjänä. Edellytyksenä aluksen merkitsemiselle tähän luetteloon on muun muassa, että alus on merkitty Suomen alusrekisteriin. Valtaosa Suomen ulkomaanliikenteen lastialuksista on vuonna 1992 merkitty tähän luetteloon. Hallinnolliset ja organisatoriset syyt puoltavat näin ollen alusrekisterin ja kauppa-alusluettelon keskittämisen samalle viranomaiselle.

Ahvenanmaan lääninhallitus Ahvenanmaan rekisterinpitäjänä

Ahvenanmaan osalta ehdotetaan nykyisen järjestelyn säilyttämistä eli Ahvenanmaan lääninhallitus toimisi edelleen rekisterinpitäjänä Ahvenanmaalla. Tätä ratkaisua puoltavat erityisesti varustamoelinkeinon keskeinen asema Ahvenanmaan maakunnassa ja ahvenanmaalaiset merenkulkuperinteet. Vuoden 1993 alusta voimaan tulleen Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/91) mukaan alusrekisterin pito on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluva asia kuten nykyään. Maakunta saa kuitenkin uuden lain mukaan säätää Ahvenanmaan lipun vapaaehtoisesta käytöstä muun muassa kauppa-aluksilla, joilla on kotipaikka Ahvenanmaalla. Myös muilla itsehallintoalueilla pohjoismaissa eli Färsaarilla ja Grönlannilla on omat erillisjärjestelynsä.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain mukaan alusrekisterinpitäjä Ahvenanmaalla voi merkitä Ahvenanmaalla alusrekisteriin merkityn aluksen kauppa-alusluetteloon.

Merenkulkulaitoksen piirit palvelupisteinä

Asiakaspalvelun kannalta merenkulkulaitoksen merenkulkupiirit aluetoimistoineen voisivat toimia palvelupisteinä jakamalla hakemuslo-

makkeita ja tiedotusmateriaalia siitä, mitä asiakirjoja tarvitaan aluksen rekisteröintiä ja kiinnitystä koskevissa hakemuksissa.

Merenkulkulaitoksen piirihallinto muodostuu neljästä merenkulkupiiristä. Nämä ovat Suomenlahden merenkulkupiiri, jolla on keskushallintopaikka Helsingissä ja aluetoimisto Kotkassa, Saaristomeren merenkulkupiiri, jonka keskushallintopaikka sijaitsee Turussa ja aluetoimisto Maarianhaminassa, Pohjanlahden merenkulkupiiri, jolla on keskushallintopaikka Vaasassa ja aluetoimisto Oulussa sekä Järvi-Suomen merenkulkupiiri, jonka keskushallintopaikka sijaitsee Lappeenrannassa ja aluetoimistot Joensuussa, Jyväskylässä, Kuopiossa, Savonlinnassa ja Tampereella.

2.3. Ehdotetun uuden alusrekisterilain keskeinen sisältö

Esitys sisältää ehdotuksen uudeksi, nykyajan tarpeita vastaavaksi alusrekisterilaiksi. Voimassa olevan alusrekisterilain sääntelyä on käytetty pohjana siltä osin kuin se on vielä ajankohtaista. Lakiehdotuksessa on pyritty selkeyttämään rekisteriviranomaisen toimintaa ja itse rekisteröintimenettelyä. Esityksen valmistelussa on otettu huomioon myös ne ratkaisut, jotka koskevat lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriä kiinteistöjen osalta ja jotka on esitetty maakaaritoimikunnan mietinnössä (komiteanmietintö 1989:53).

Lakiehdotus on jaettu lukuihin, joissa käsitellään alusrekisteriä ja alusrakennusrekisteriä, aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista, aluksen poistamista alus- ja alusrakennusrekisteristä, menettelyä rekisteröintiasioissa, muutoksenhakua sekä rangaistusseuraamuksia.

Ehdotuksen mukaan olisi edelleen velvollisuus rekisteröidä sellainen kauppamerenkulkuun käytettävä alus, joka merilain 1 §:n mukaan on suomalainen ja joka täyttää tietyt mitat. Ehdotuksen mukaan omistaja voisi niin kuin nykyään myös rekisteröidä aluksensa vapaaehtoisesti, kun se täyttää laissa asetetut edellytykset.

Ehdotuksessa ehdotetaan perustettavaksi erillinen rakenteilla olevien alusten rekisteri eli alusrakennusrekisteri. Rekisterin perusta olisi kansainvälisen laivanrakennussopimuksen mukaan maantieteellinen ja siihen voitaisiin merkitä Suomessa rakenteilla olevat alukset. Rekisteröinti mahdollistettaisiin nykyistä huomattavasti aikaisemmassa vaiheessa.

Rekisteriviranomaisina toimisivat ehdotuksen mukaan merenkulkuhallitus ja Ahvenanmaan lääninhallitus. Rekisteri olisi julkinen.

Lakiehdotus sisältää säännökset itse aluksen rekisteröinnistä ja aluksen omistusoikeuden kirjaamisesta. Sama alus rekisteröidään Suomen alusrekisteriin pääsääntöisesti vain kerran. Sen sijaan aluksen omistaja voi muuttua useitakin kertoja aluksen eliniän aikana.

Alusrekisteriin merkittäisiin aluksen rekisteröintiä ja sen omistusoikeuden kirjaamista sekä aluksen kiinnittämistä koskevien asioiden ratkaisut. Esityksessä on karsittu rekisteriin merkittävien tietojen määrää verrattuna nykyiseen sääntelyyn. Tarkoituksena on, että rekisteriin merkitään vain ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä aluksen sekä omistajan yksilöinnin kannalta. Alusrakennusrekisteriin merkittäisiin vastaavat tiedot kuin varsinaiseen alusrekisteriin.

Ehdotuksen mukaan aluksen omistaja olisi velvollinen ilmoittamaan aluksen rekisteröitäväksi sekä hakemaan omistusoikeuden kirjaamista. Laivanisännistöyhtiön puolesta tämän voisi tehdä myös yhtiön pääisäntä.

Ehdotuksessa säädetään määräajasta, jonka kuluessa ilmoitus omistusoikeuden siirtämisestä sekä muista muutosilmoituksista tulee tehdä. Lakiehdotus sisältää myös eräitä erityissäännöksiä ulkomailta Suomeen siirrettyjen alusten osalta.

Lakiehdotus sisältää myös säännökset aluksen poistamisesta alusrekisteristä ja alusrakennusrekisteristä. Näiden säännösten osalta korostuu kiinnitysten haltijoiden oikeusasema sekä kansainvälisoikeudellinen kytkentä. Tämän vuoksi asetetaan esityksessä tarkat edellytykset sille, milloin kiinnitetty alus saadaan poistaa rekisteristä.

Lakiehdotus sisältää lisäksi säännökset menettelystä rekisteröinti- ja kirjaamisasioissa, hakemuksen sisällöstä, vireilletulosta ja täydentämisestä, asian ratkaisemisesta ja toimituskirjasta. Kuulutusmenettelyä ehdotetaan tilanteessa, jolloin saantokirjaa ei voida esittää. Ehdotuksessa luetellaan myös ne tilanteet, jolloin rekisteriviranomainen voi jättää hakemuksen lepäämään. Siinä säädetään lisäksi hakemuksen hylkäämisen perusteista.

Lakiehdotuksen menettelyä koskevia säännöksiä on tarkasteltu myös hallintomenettely-

lain (598/82) kannalta. Päällekkäistä sääntelyä on pyritty välttämään, mutta tietyistä kokonaisuuksista ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi uudessa laissa.

Koska merenkulussa käytetään runsaasti englanninkielisiä asiakirjoja, ehdotetaan että rekisteriviranomaiselle voisi jättää muut asiakirjat kuin hakemuksen englanninkielisinä. Viranomaisen antaman toimituskirjan kielen ratkaisee kuitenkin kuten nykyään kielilaki (148/22), eikä viranomaisella olisi velvoitetta antaa todistuksia englannin kielisinä.

Lakiehdotus sisältää vielä muutoksenhakua koskevat säännökset sekä rangaistusseuraamukset laissa säädettyjen velvoitteiden laiminlyönnistä.

Rekisteriviranomaiselle ehdotetaan objektiivista vastuuta rekisterissä olevan teknisen virheen johdosta. Valtio olisi vahingonkorvausvelvollinen tällaisesta virheestä.

Tässä vaiheessa ei kuitenkaan ehdoteta säädettäväksi alusrekisterille niin sanottua positiivista julkista luotettavuutta ja valtion siihen liittyvää vahingonkorvausvastuuta. Tämä järjestelmä on toteutettu Ruotsin alusrekisterin osalta ja vastaavan järjestelmän omaksumista myös meillä on ehdotettu maakaaritoimikunnan vuonna 1989 antamassa mietinnössä lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin osalta. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että nämä Suomen oikeuden kannalta uudet oikeusperiaatteet toteutetaan ensin kiinteistöjen osalta ennen kuin vastaavan sääntelyn toteuttamista harkitaan alusrekisterin osalta.

Uudella lailla on tarkoitus korvata voimassa olevan alusrekisterilain aluksen rekisteröintiin liittyvät säännökset. Eduskunnalle on tarkoitus myöhemmin antaa hallituksen esitys kuljetusvälineiden velkakiinnitystä koskevaksi lainsäädännöksi, joka tulisi sisältämään alusten kiinnitystä koskevat säännökset. Nykyisen lain aluksen kiinnitystä koskevia säännöksiä sovellettaisiin siihen saakka, kunnes edellä tarkoitettu kiinnitystä koskeva lainsäädäntö on hyväksytty eduskunnassa sekä saatettu voimaan.

Ehdotus alusrekisterilainsäädännön uudistamiseksi sisältää tämän vuoksi ehdotuksen voimassa olevan alusrekisterilain muuttamisesta siten, että aluksen kiinnittämistä koskevat säännökset jätetään vielä voimaan eräin osin tarkistettuna samalla, kun rekisteriviranomaista ja rekisteröintiä koskevat säännökset kumotaan.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Alusrekisterin keskittämisellä merenkulkuhallitukseen manner-Suomen osalta voidaan saavuttaa nykyistä taloudellisempi järjestelmä rekisterin pidossa. Rekisterin keskittämisellä ei olisi pidemmällä aikavälillä kustannuksia lisääviä vaikutuksia julkisen talouden kannalta. Se työ, joka nykyään tehdään eri maistraateissa, hoidettaisiin uudistuksen jälkeen keskitetysti merenkulkuhallituksessa.

Uudistuksen yhteydessä alusrekisterin pidossa automaattinen tietojenkäsittely otettaisiin käyttöön ja tämä tulee aiheuttamaan perustamis- ja ylläpitokustannuksia. Automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvan alusrekisterin suunnittelu ja toteutus maksaisi arvion mukaan 600 000 markkaa. Alusrekisterin vuotuiset käyttökustannukset olisivat arvion mukaan 500 000 markkaa. Tähän lukuun sisältyvät palkkamenot, hallintokustannukset, laskennalliset vuokrat, atk:n käyttö ja arkistointi. Rekisterin käyttökustannukset olisi tarkoitus kattaa niin pitkälle kuin mahdollista rekisterin suoritteista perittävillä maksuilla.

Esityksen mukaan Ahvenanmaan alusrekisteriasioita hoitaisi jatkossakin Ahvenanmaan lääninhallitus, jonka työmäärä ei uudistuksen johdosta muuttuisi. Sen sijaan myös Ahvenanmaalla olisi tarkoitus siirtyä jatkossa automaattiseen tietojenkäsittelyyn rekisterin pidossa. Molempien rekistereiden tulisi olla yhteensopivia, jotta käytännön yhteydenpito niiden välillä voisi toteutua.

Alusten omistajiin ja kiinnitystenhaltijoihin kohdistuvat vaikutukset

Nykyinen tietotekniikka ja muu pitkälle kehittynyt infrastruktuuri mahdollistavat keskitetyn alusrekisterin perustamisen siten, ettei siitä aiheudu lisäkustannuksia alusten omistajille, varustamoille tai kiinnitysten haltijoille.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Nykyisen alusrekisterin pitämisen ja kiinnitysasioiden hoidon työllistävä vaikutus maistraateissa vaihtelee riippuen rekisterialueella rekisteröityjen alusten lukumäärästä. Arvion mukaan Helsingin ja Turun maistraattien ylläpi-

tämissä alusrekistereissä, joihin noin puolet manner-Suomen kauppa-aluksista on rekisteröity, alusrekisteri- ja kiinnitysasioiden hoidon yhteenlaskettu työllisyysvaikutus on noin 0,6 henkilötyövuotta. Muissa alusrekistereissä työllisyysvaikutus on vähäinen.

Alusrekisterin pidon ja kiinnitysasioiden hoidon siirtämisellä pois maistraateilta uudelle rekisteriviranomaiselle ei sinänsä ole henkilöstövaikutuksia maistraattien kannalta, koska maistraatit on tarkoitus lakkauttaa ja maistraateille kuuluvat tehtävät hoitaa kokonaisuudessaan uudella tavalla.

Alusrekisteri- ja kiinnitysasiat voidaan hoitaa merenkulkuhallituksessa perustamalla alusrekisteriyksikkö nykyisen organisaation yleiselle osastolle. Yksikössä toimisi oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut lakimies ja tarvittava määrä toimistotyöntekijöitä. Alusrekisteriyksikköön tarvittava henkilöstö on tarkoitus saada nykyisiä henkilöstöresursseja uudelleen kohdistamalla. Järjestely on myös tarkoitus toteuttaa joustavin sijaisuusjärjestelyin tehokkaan ja katkottoman asiakaspalvelun takaamiseksi, kuitenkaan oikeusvarmuudesta tinkimättä.

Ahvenanmaan osalta ehdotetaan nykyisen alusrekisterinpidon jatkamista Ahvenanmaan lääninhallituksessa, joten muutoksia ei tältä osin aiheudu.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Vuonna 1919 asetettiin toimikunta uudistamaan vuonna 1889 laivarekisteristä annettua asetusta. Toimikunnan työn pohjalta lainvalmistelukunta valmisti lakiehdotuksen uusiksi säännöksiksi. Lainvalmistelukunta ehdotti jo silloin alusrekisterin keskittämistä yhdelle viranomaiselle. Merenkulkuhallitusta ehdotettiin rekisterinpitäjäksi, koska se muutenkin "joutuu pitämään silmällä maan laivaliikennettä". Alusrekisterin luotettavuuden ja yhtenäisyyden kannalta katsottiin myös, että sama viranomainen, joka pitää rekisteriä, myöskin vahvistaisi kiinnitykset aluksiin. Asiakkaan oikeusturvan varmistamiseksi esitettiin, että merenkulkuhallituksessa tulisi tuomarintoimiin perehtyneiden henkilöiden osallistua kiinnitysasioiden käsittelyyn. Kiinnitysasioiden käsittelyn siirtäminen puhtaasti hallinnolliselle viranomaiselle olisi silloin ollut yleisesti noudatetusta käytännöstä poikkeava järjestely ja eduskunnan lakivaliokunnan enemmistö ei myöskään silloin vakuuttunut hyödyllisyydestä keskittää rekisterin pito yhdelle viranomaiselle. Tämän kannan mukaisesti eduskunta hyväksyi voimassa olevan alusrekisterilain, jonka mukaan maistraatit pitävät alusrekisteriä rekisterialueittain.

Kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 1970 asettama merenkulkuelinkeinon hallintotoimikunta ei nimenomaisesti tarkastellut kysymystä alusrekisterin pidosta. Toimikunnan 6 päivänä toukokuuta 1971 luovuttamassa osamietinnössä I on kuitenkin mainittu alusrekisterin pito yhtenä merenkulkuhallinnon tehtävistä. Toimikunnan 16 päivänä joulukuuta 1974 luovuttamassa osamietinnössä II on alusrekisterin pito esitetty yhtenä mahdollisena merenkulkuhallituksen oikeustoimiston tehtävänä. Toimikunnan näkemykset eivät silloin johtaneet muutoksiin alusrekisterin pidon osalta.

Liikenneministeriö asetti 24 päivänä tammikuuta 1991 toimikunnan selvittämään, miten alusrekisterin pito ja aluskiinnitysten vahvistaminen tulisi hallinnollisesti järjestää nykyisten alusrekisteriviranomaisten eli maistraattien lakkauttamisen jälkeen, mikä oli suunniteltu tapahtuvaksi alioikeusuudistuksen yhteydessä vuoden 1993 loppupuolella. Toimikunnan tuli myös selvittää alusrekisterilakiin sisältyvien aluksen rekisteröintiä koskevien materiaalisten säännösten, kuten menettelyä, rekisteritietoja ja kansallisuuskirjaa koskevien säännösten uudistamistarve sekä aiheuttaako näiden säännösten uudistaminen tarvetta muuttaa aluskiinnitystä koskevia säännöksiä.

Toimikunnan tuli luovuttaa välimietintö alusrekisterin pidon hallinnollisesta järjestämisestä, mikäli tämä oli alioikeusuudistusta koskevan toteuttamisaikataulun vuoksi tarpeellista. Toimikunta antoi edellä kerrotusta syystä välimietintönsä 5 päivänä joulukuuta 1991.

Toimikunnan välimietintö sisälsi ehdotuksen alusrekisterinpidon hallinnollisesta järjestämisestä maistraattien lakkauttamisen jälkeen. Välimietinnössä toimikunta esitti, että alusrekisterin pito keskitettäisiin manner-Suomen osalta yhdelle viranomaiselle. Uudeksi alusrekisterinpitäjäksi toimikunta ehdotti merenkulkuhallitusta. Ahvenanmaalla rekisteröityjen alusten osalta esitettiin nykyisen järjestelyn jatkamista eli että Ahvenanmaan lääninhallitus edelleen toimisi rekisterinpitäjänä Ahvenanmaan maa-

kunnassa. Asiakaspalvelun kannalta esitettiin välimietinnössä, että merenkulkulaitoksen merenkulkupiirit aluetoimistoineen voisivat toimia rekisteröintitietoa ja -aineistoa jakavina palvelupisteinä.

Toimikunta pyysi ennen välimietinnön antamista alusrekistereitä pitäviltä 26 maistraatilta ja Ahvenanmaan lääninhallitukselta selvitystä alusrekisteri- ja aluskiinnitysasioiden määrästä ja työllistävästä vaikutuksesta. Toimikunta pyysi myös kommentteja alusrekisterin mahdollisesta keskittämisestä. Kommentteja antaneet maistraatit suhtautuivat myönteisesti alusrekisterin keskittämiseen manner-Suomen osalta.

Liikenneministeriö pyysi toimikunnan välimietinnöstä lausuntoa keskeisiltä viranomaisilta, Ahvenanmaan maakunnanhallitukselta, varustamoelinkeinolta sekä rahoituslaitoksilta. Lausunnoissa pidettiin ehdotusta alusrekisterin keskittämisestä tarkoituksenmukaisena ratkaisuna.

Toimikunta oli uuden alusrekisterilainsäädännön valmistelussa myös yhteistyössä oikeusministeriön asettaman kuljetusvälineiden velkakiinnitystoimikunnan kanssa, jonka tehtävänä on selvittää maakaaritoimikunnan mietinnössä ehdotettujen suuntaviivojen ja yrityskiinnityslaissa omaksuttujen periaateratkaisujen pohjalta muiden kiinnitysjärjestelmien eli ilmaaluskiinnitystä, aluskiinnitystä ja autokiinnitystä koskevien materiaalisten säännösten uudistamistarpeet. Viimeksi mainittu toimikunta on saanut työnsä päätökseen 31 päivänä joulukuuta 1992 (komiteanmietintö 1992:44).

Alusrekisteri 1994 -toimikunnan mietintö luovutettiin 30 päivänä kesäkuuta 1992.

4.2. Lausunnot

Alusrekisteri 1994 -toimikunnan mietinnöstä pyydettiin lausuntoa seuraavilta tahoilta: oikeusministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, Ahvenanmaan maakunnanhallitukselta, Ahvenanmaan lääninhallitukselta, merenkulkuhallitukselta, Helsingin hovioikeudelta, Helsingin maistraatilta, Turun maistraatilta, tietosuojavaltuutetulta, Merimieseläkekassalta, Suomen Varustamoyhdistykseltä, Ålands Redarförening'iltä, Ulkomaanliikenteen Pientonnistoyhdistykseltä, Kansallisrahoitus Oy:ltä, Suomen Yritysrahoitus Oy:ltä, Suomen Metalli-, Kone ja Sähkötekniseen Teollisuuden Keskusliitolta sekä Helsingin yliopistolta.

Annetuissa lausunnoissa pidettiin toimikunnan ehdotusta alusrekisterin keskittämisestä manner-Suomen osalta merenkulkuhallitukseen perusteltuna. Ehdotukseen uudeksi alusrekisterilainsäädännöksi suhtauduttiin myönteisesti. Eräissä lausunnoissa kiinnitettiin erityisesti huomiota siihen, että kysymykseen alusrekisterin julkisesta luotettavuudesta tulee palata maakaariuudistuksen yhteydessä, jossa on tarkoitus säätää lainhuuto- ja kiinnitysrekistereiden julkisesta luotettavuudesta. Lausunnoista on tehty liikenneministeriössä tiivistelmä. Lausunnoissa esitetyt lakiehdotuksen yksityiskohtia koskevat huomautukset on pyritty ottamaan huomioon esityksen jatkovalmisteluissa.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Riippuvuus muista esityksistä

Edellä alajaksossa 4.1. mainittu oikeusministeriön asettama toimikunta, joka valmistelee uutta kuljetusvälineiden kiinnittämistä koskevaa lainsäädäntöä, tulee esityksessään käsittelemään myös aluksen kiinnittämistä koskevia säännöksiä.

Koska alusrekisterin pito siirtyisi manner-Suomen osalta uudelle viranomaiselle, olisi tarkoituksenmukaista saada uusi aluksen rekisteröintiä koskeva aineellinen lainsäädäntö voimaan samanaikaisesti, kun rekisteriasiat siirtyvät uudelle rekisteriviranomaiselle. Väliaikaisjärjestelyistä tältä osin koituisi suurta haittaa muun muassa henkilöresurssien käytön kannalta.

Alusrekisterin keskittämisen tulee tapahtua ennen maistraattien lakkauttamista ja se olisi toteutettava viimeistään marraskuun alussa 1993. Mikäli oikeusministeriön asettaman kuljetusvälineiden velkakiinnitystoimikunnan työn pohjalta tehtävää esitystä uudeksi velkakiinnitystä koskevaksi laiksi ei ehditä hyväksyä ennen tätä ajankohtaa, olisi voimassa olevan alusrekisterilain aluksen kiinnittämistä koskevat säännökset jätettävä voimaan siihen saakka, kunnes uusi lainsäädäntö tulee voimaan.

Ehdotus alusrekisterilainsäädännön uudistamiseksi sisältää tämän vuoksi myös ehdotuksen voimassa olevan alusrekisterilain muuttamiseksi siten, että kumotaan rekisteriviranomaista ja

aluksen rekisteröintiä koskevat säännökset ja jätetään voimaan aluksen kiinnittämistä koskevat säännökset eräin tarkistuksin.

5.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Edellä alajaksossa 1.2. on selostettu, miten aluksen rekisteröintiä koskevat kansainväliset yleissopimukset vaikuttavat alusten rekisteröintiin Suomessa. Ehdotettu uusi lainsäädäntö on sopusoinnussa sekä aluksen rekisteröintiä että meripanttioikeutta ja aluskiinnitystä koskevien yleissopimusten kanssa.

Lakiehdotuksen säännökset Suomessa rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnistä alusrakennusrekisteriin ovat myös sopusoinnussa vuoden 1967 laivanrakennusta koskevan yleissopimuksen kanssa.

Euroopan talousalueesta tehty sopimus ei tässä vaiheessa edellytä säännöksiä aluksen rekisteröinnin osalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Alusrekisterilaki

1 luku. **Yleiset säännökset**

1 §. *Alusrekisteri ja siihen rekisteröitävät alukset.* Pykälässä säädetään rekisteröintivelvollisuuden edellytyksistä. Aluksen rekisteröintiä voidaan pitää sekä velvollisuutena että oikeutena. Aluksen rekisteröinnillä on sekä julkisoikeudelliset että yksityisoikeudelliset tarkoitusperänsä.

Rekisteröinnin julkisoikeudellisena tarkoituksena on vahvistaa virallisesti, että alus on suomalainen. Aluksen kansallisuuden mukaan määräytyvät muun muassa alukseen sovellettavat turvallisuus-, miehitys-, työaika-, vero-, sosiaaliturva- ja eläkesäännökset. Asianomaiset viranomaiset ovat velvollisia harjoittamaan jatkuvaa valvontaa niin, että alukset täyttävät niille asetetut vaatimukset.

Aluksen rekisteröinti ei kuitenkaan ole pelkkä velvoite. Aluksen rekisteröintimaalla ja sen lipulla on myös tärkeä merkitys kansainvälisessä merenkulussa. Julkisoikeudellisten kysymysten osalta alus on kansainvälisoikeudellisesti yleensä lippuvaltion tuomiovallan alainen. Lisäksi lippu, joka edustaa korkeata merenkulkutaitoa ja merenkulun turvallisuustasoa, on myös varustamon käyntikortti maailmalla.

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 4 § (332/89) sisältää säännöksen, jonka mukaan kauppamerenkulkua Suomen alueevesillä saa harjoittaa vain Suomen lipun alla purjehtivalla aluksella. Kabotaasikielto eli rannikkoliikennekielto ulkomaan lipun alla koskee kaikkea sellaista Suomen vesialueella tapahtuvaa kauppamerenkulkua, joka ei ole ulkomaanliikennettä. Lain 4 §:n 2 momentin mukaan liikenneministeriöllä on valtuus myöntää poikkeuslupia kabotaasikiellosta tiettyjen edellytysten vallitessa.

Aluksen rekisteröinnin yksityisoikeudellinen tarkoitusperä liittyy aluksen omistukseen ja kiinnittämiseen. Rekisteri, joka on julkinen, antaa sivulliselle henkilölle tietoja aluksesta ja siihen liittyvistä omistussuhteista. Rekisteröinti on myös edellytys sille, että alukseen voidaan vahvistaa kiinnityksiä. Viimeksi mainitusta seikasta johtuen on rekisteriviranomainen käytännössä lähinnä joutunut ratkaisemaan, voidaanko alus tai laite rekisteröidä. Rekisteriviranomainen ei ole niinkään joutunut puuttumaan rekisteröintivelvollisuuden laiminlyönteihin.

Pykälän 1 momentin mukaan suomalaisen, vähintään 15 metriä pitkän aluksen rekisteröintivelvollisuus syntyy siinä vaiheessa, kun alusta halutaan käyttää kauppamerenkulkuun.

Lakiehdotuksessa on noudatettu voimassa olevan lain sääntelyä, eikä siinä ole määritelty kauppamerenkulun käsitettä. Kauppamerenkulkuna pidetään kuitenkin yleisesti kaikkea ansiotarkoituksessa tai muutoin korvausta vastaan aluksella suoritettua toimintaa. Tyypillisimmät toiminnot ovat lastin ja matkustajien kuljettaminen. Tämän lisäksi kauppamerenkulkuun kuuluu esimerkiksi hinaus, jäänmurtaminen, pyynti sekä pelastus- ja avustustoiminta. Aluksen vuokraustoimintaa on myös pidettävä

kauppamerenkulkuna samoin kuin aluksen käyttämistä ravintolalaivana silloin, kun se samalla on edelleen merikelpoinen.

Voimassa olevan lain mukaan kauppamerenkulkuun käytettävä suomalainen alus on rekisteröitävä, jos sen nettovetoisuus on vähintään 19 rekisteritonnia. Luku on peräisin vuodelta 1927, eikä sitä enää voida pitää relevanttina kriteerinä rekisteröinnille. Ehdotetun lain 1 §:n 1 momentissa esitetään uuden määreen eli aluksen pituuden käyttämistä rekisteröintivelvollisuuden perustana olevana tekijänä. Momentissa ehdotetaan 15 metriä rekisteröintivelvollisuuden rajaksi. Ehdotus noudattaa Ruotsissa ja Norjassa käytettyä kriteeriä. Ruotsin merilain 2 §:n mukaan laiva tulee rekisteröidä, jos sen maksimipituus on vähintään 12 metriä ja maksimileveys vähintään 4 metriä. Norjan merilain 11 §:n mukaan alus, jonka maksimipituus on vähintään 15 metriä tai enemmän, on rekisteröitävä.

Ehdotettu 15 metrin pituusraja kattaa pääosin ansiotarkoituksessa käytettävät alukset. Ehdotettu pituusraja ei vaikuttaisi paljoakaan rekisteröintivelvollisuuden laajuuteen verrattuna nykyiseen sääntelyyn. Velvollisuutta rekisteröidä 15 metriä pienempiä aluksia alusrekisteriin ei sitä vastoin voida pitää tarkoituksenmukaisena. Tällaisen rekisterivelvollisuuden myötä pienen aluksen omistaja joutuisi noudattamaan alusrekisterilain velvoitteita, mikä voidaan pitää pienten alusten tai veneiden osalta ylisääntelynä.

Pienempien alusten ja veneiden rekisteröintiä on käsitellyt liikenneministeriön asettama veneliikennetoimikunta (komiteanmietintö 1992:27), joka on valmistellut ehdotuksen venerekisterilaiksi ja -asetukseksi.

Ehdotettu 15 metrin pituusraja rajaa rekisteröintivelvollisuuden ulkopuolelle osan kalastusaluksista. Tässä yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon, että ehdotetun lain 2 §:ssä säädettäisiin vapaaehtoisesta rekisteröinnistä niiden alusten osalta, joiden pituus on vähintään 10 metriä ja joita käytetään kauppamerenkulkuun. Suurin osa kalastusaluksista täyttää tämän kriteerin, jolloin ne voidaan vapaaehtoisuuden pohjalta rekisteröidä alusrekisteriin.

Lakiehdotuksessa ei ole määritelty varsinaista aluksen käsitettä. Voimassa olevassa alusrekisterilainsäädännössä ei ole tällaista määritelmää eikä myöskään muiden pohjoismaiden lainsäädännössä. Kansainvälisistä yleissopimuksista ei myöskään löydy yksiselitteistä aluksen määritelmää, vaan alus on yleensä määritelty yleissopimuksessa nimenomaan sopimuksen tarkoitusperän mukaisesti. Näistä voi mainita esimerkkeinä Kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n yleissopimukset. Vuoden 1989 meripelastusta koskevaan yleissopimukseen sisältyvä aluksen käsite on erittäin laaja, kun taas ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehty kansainvälinen yleissopimus (SopS 11:81), niin sanottu SOLAS-sopimus, sisältää niin suppean aluskäsitteen, että esimerkiksi liikkuvat alustat jäävät sen ulkopuolelle.

Sekä vanhemmassa että uudemmassa oikeuskirjallisuudessa on esitetty erilaisia tulkintoja aluksesta ja sen muodosta. On muun muassa katsottu, että alus on merikuljetusväline, johon tulisi liittää tietty suuruus ja tietty ohjattavuus. Aluksen rakennusmateriaalilla ja rakennustavalla ei sen sijaan ole katsottu olevan merkitystä eikä myöskään sillä, onko alus miehitetty vai ei.

Oikeuskirjallisuudessa esitetyistä tulkinnoista huolimatta ehdotuksessa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi jättää aluksen käsite määrittelemättä. Nykyajan sekä tulevaisuuden teknologia pystyy nimittäin luomaan kovin erilaisia kauppamerenkulkuun tarkoitettuja laitteita, jotka kulkevat veden pinnalla taikka vedenpinnan alapuolella ja joiden tyhjentävä määritteleminen alusrekisterilaissa olisi melko mahdotonta. Rekisteriviranomaisen on siten edelleen, voimassa olevan alusrekisterilain pohjalta muotoutuneen käytännön valossa ratkaistava kussakin yksittäistapauksessa, mitä laitteita on pidettävä rekisteröinnin piiriin kuuluvina aluksina.

Eräitä tulkinnan rajatapauksia voidaan kuitenkin tässä yhteydessä mainita. Vesitasoa, joka laskeutuu veteen ja nousee siitä, ei ole pidettävä aluksena merioikeudellisessa mielessä, vaikka sitä voidaan ohjata vedessä ja vaikka siihen tällöin voidaan soveltaa eräitä merioikeuden sääntöjä.

Ilmatyynyalukset liikkuvat ilmatyynyn varassa ja voivat myös nousta maihin ja kulkea siellä. Ruotsin vastaavan lainsäädännön esitöissä kysymys jätettiin avoimeksi, mutta periaatteessa ilmatyynyaluksia ei siinä katsottu aluksiksi. Suomen kannalta on kuitenkin katsottu, että rekisteriviranomaisen tulisi ilmatyynyalusten kohdalla kiinnittää huomiota laitteen käyttötarkoitukseen, joka yleensä on tavaroiden tai

matkustajien kuljettaminen eri satamien välillä vesiteitä pitkin. Niin kauan kuin maissa kulkeminen on ainoastaan tähän liitännäistä voidaan katsoa, että ilmatyynyalukset ovat aluksia ja näin ollen rekisteröintikelpoisia. Kantosiipialuksia voidaan sen sijaan selvästi pitää aluksina.

Sellaisia kulkuneuvoja, jotka voivat kulkea sekä maalla että vedessä, on kuitenkin pidettävä maakulkuneuvoina, jos niiden pääasiallinen kulkualusta on maa. Jos sen sijaan tällaisella kulkuneuvolla harjoitettaisiin vakituista liikennettä vesitse eri satamien välillä, lienee se rakenteestaan huolimatta katsottava alukseksi. Maakulkuneuvo, joka on vesitiivis, mutta ei voi kulkea kuin pohjaa myöten, ei sen sijaan ole alus, koska aluksen tunnusmerkkinä on tietty kelluntakyky joko veden pinnalla tai vedenpinnan alapuolella. Tämän vuoksi ei myöskään tavallista maakulkuneuvoa, joka liikkuu jään päällä, ole pidettävä aluksena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteröintivelvollisuus myös uivien alustojen ja rakenteiden sekä muiden kelluvien laitteiden osalta. Ilman nimenomaista säännöstä näiden laitteiden luokittelu aluksiksi olisi tulkinnanvaraista, varsinkaan kun ei ole yksiselitteistä kansainvälistä normistoa tältä osin. Ehdotuksen mukaan ei olisi väliä sillä, onko näillä laitteilla oma kulkukoneisto vai ei. Myös hinattavat alustat kuuluisivat rekisteröintivelvollisuuden piiriin.

Alusta on yleisesti pidetty merikuljetusvälineenä, mutta sillä voi myös olla muita käyttötarkoituksia. Nykyinen merien ja mannerjalustan hyväksikäyttö on tuonut perinteisen kuljetustehtävän rinnalle uusia toimintamuotoja. Merenpohjasta nostetaan malmia ja hiekkaa sekä pumpataan öljyä. Näitä toimintoja varten on kehitetty omat alustyyppinsä, esimerkiksi imuruoppaajat ja öljynporauslautat. Nämä yksiköt ovat joko kelluvia tai merenpohjaan kiinnitettyjä tai ankkuroituja.

Voimassa olevan lain 1 §:n 2 momentin mukaan aluksina pidetään ponttooninostureita ja uivia telakoita riippumatta siitä, onko niissä kuljetuskoneisto vai ei. Momentin mukaan rekisteriin ei tarvitse kuitenkaan ilmoittaa proomua, jota käytetään ainoastaan tavaroiden siirtämiseen lastaus-, purkaus- tai varastoimistarkoituksessa samalla satama-alueella tai lastauspaikalla taikka rannikon ja sen välittömässä yhteydessä olevan sataman tai lastauspaikan välillä.

Ehdotuksen mukaan rekisteröintivelvollisuutta laajennettaisiin verrattuna nykyiseen sääntelyyn. Ehdotus on tehty nimenomaan merenkulun turvallisuusnäkökohtien kannalta. Rekisteröintivelvollisuutta rajaa laitteen käyttötarkoitus. Mikäli laitetta ei käytetä kauppamerenkulkuun laajassa mielessä, sitä ei tarvitse rekisteröidä.

Suomi voi kansallisessa lainsäädännössään vapaasti säätää, mitkä alukset tulee rekisteröidä ja mihin siten halutaan ulottaa viranomaisvalvonta muun muassa suomalaisen merenkulun turvallisuustason ylläpitämiseksi. Suomen kansallisen lainsäädännön rekisteröitävää alusta ja kelluvaa laitetta koskevilla säännöksillä ei sinänsä ole kansainvälistä ulottuvuutta, mutta kansainvälinen suuntaus lienee kehittymässä kohti nykyistä laajempaa aluksen käsitettä.

Kansainvälisesti on jo IMO:n piirissä kiinnitetty huomiota kelluvien laitteiden (MOU mobile offshore unit) oikeudellisen sääntelyn tarpeeseen. Mitään MOU-aluksia koskevaa erityissopimusta ei toistaiseksi ole. Alustavissa selvityksissä on löydetty 30 MOU-tyyppiä, joihin perinteiset laivan määritelmät soveltuvat huonosti, mutta joihin olisi tarvetta soveltaa merenkulkua koskevia säännöksiä. IMO:n suosituksessa A.538 (13) vuodelta 1983, joka koskee kelluvilla laitteilla työskentelevän henkilöstön merenkulun turvallisuusharjoituksia ("Maritime safety training of personnel on mobile offshore units") nämä laitteet jaetaan kolmeen ryhmään: 1) liikkuviin porausyksiköihin, 2) liikkuviin asuntoyksiköihin ja 3) muihin liikkuviin yksiköihin, kuten rakentamiseen, huoltoon, nostoihin, putkenlaskuun ja palonsammutukseen käytettävät yksiköt. IMO:n meriturvallisuuskomitea on toukokuussa 1991 alkanut valmistella MOU-yksiköillä sovellettavia pakollisia merenkulkukoulutusvaatimuksia.

Pykälän 3 momentissa todetaan informaatiotarkoituksessa, että merilain 1 § sisältää säännökset aluksen kansallisuudesta. Pykälässä säädetään, että alus on suomalainen, jos Suomen kansalainen tai suomalainen yhteisö omistaa enemmän kuin 6/10 osaa aluksesta.

2 §. *Vapaaehtoinen rekisteröinti.* Ehdotus noudattaa voimassa olevan lain sääntelyä. Säännöksen tarkoituksena on luoda edellytykset sille, että kauppamerenkulkuun käytettävään alukseen, jonka pituus on vähintään 10 metriä, mutta alle 15 metriä, voitaisiin vahvistaa kiinnityksiä. Kiinnityksen vahvistamisen edellytyksenä on rekisteröinti alusrekisteriin.

Muissa pohjoismaissa on myös vastaavat säännökset vapaaehtoisesta rekisteröinnistä.

Vapaaehtoisen rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että alusta käytetään kauppamerenkulkuun. Rekisteröinti koskisi tämän vuoksi lähinnä alle 15 metrisiä kalastusaluksia sekä matkustajien kuljetukseen tarkoitettuja taksiveneitä ja pieniä vesibusseja sekä vuokrattavia huviveneitä.

Vapaa-ajan veneitä alusrekisteriin ei ole tarkoitus hyväksyä. Veneliikennetoimikunta on mietinnössään esittänyt venerekisterin perustamista sellaisia veneitä ja vesikulkuneuvoja varten, joita ei rekisteröidä alusrekisteriin.

3 §. *Rakenteilla olevien alusten rekisteri.* Voimassa olevan lain 17 §:n mukaan Suomessa rakenteilla oleva kauppamerenkulkuun käytettäväksi tarkoitettu suomalainen alus, jonka rakennustyö on edistynyt sellaiseen vaiheeseen, että alus voidaan luotettavasti tunnistaa, on omistajan pyynnöstä väliaikaisesti merkittävä rekisteriin kiinnityksen saamista varten. Käytännössä alusrekisteriviranomaiset ovat pitäneet alusrekisterin liitteenä luetteloa rekisteröidyistä rakenteilla olevista aluksista. Sääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa kiinnityksen vahvistaminen jo rakenteilla olevaan alukseen.

Lakiehdotuksen mukaan on tarkoitus luoda erillinen rakenteilla olevien alusten rekisteri (alusrakennusrekisteri), jota pidettäisiin alusrekisterin yhteydessä. Rekisteri olisi puhtaasti maantieteellinen ja koskisi Suomen alueella rakenteilla olevia aluksia. Ratkaiseva edellytys rekisteriin merkitsemiselle olisi, että alus rakennetaan Suomessa. Myös ulkomainen omistaja voisi saada rakenteilla olevan aluksensa merkittyä rekisteriin. Sääntely perustuu vuoden 1967 laivanrakennusyleissopimukseen. Velvollisuutta rekisteröidä rakenteilla oleva alus alusrakennusrekisteriin ei olisi, vaan se perustuisi täysin vapaaehtoisuuteen.

Jotta Suomessa rakenteilla oleva alus, joka on tarkoitus rekisteröidä Suomen alusrekisteriin sen valmistuttua, voitaisiin rekisteröidä alusrakennusrekisteriin, edellytetään pykälän 1 momentissa, että alus tulee täyttämään lain 1 ja 2 §:ssä tarkoitetut rekisteröinnin edellytykset. Mikäli tällaista rajoitusta ei asetettaisi, alusrakennusrekisteriä voisivat mahdollisesti jäädä rasittamaan pitkäksikin aikaa sellaiset valmiit alukset, joita ei voi rekisteröidä alusrekisteriin eikä myöskään poistaa alusrakennusrekisteristä, koska niihin on vahvistettu kiinnityksiä. Tällaisen tilanteen syntymistä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Alusrakennusrekisterin tarkoituksena on toimia väliaikaisena rekisterinä, joka auttaa aluksen rakennusaikaista rahoitusta mahdollistamalla kiinnityksen saamisen rakenteilla olevaan alukseen. Kun alus on valmistunut, se tulisi siirtää varsinaiseen alusrekisteriin.

Pykälän 2 momentissa säädetään siitä tilanteesta, jolloin alus heti sen valmistuttua on tarkoitus siirtää ulkomaille rekisteröitäväksi. Sääntelyllä pyritään muun muassa tukemaan suomalaista laivanrakennusteollisuutta. Koska ulkomaan alusrekisterissä voi olla erilaiset kriteerit rekisteröinnille kuin Suomessa, ei haluta asettaa muita edellytyksiä rekisteröinnille kuin se, että alus sen valmistuttua on vähintään kymmenen metriä pitkä. Pituusvaatimuksen asettamisella halutaan rajata pienet veneet järjestelmän ulkopuolelle.

Ehdotuksen mukaan on tarkoitus laajentaa kiinnitysmahdollisuutta rakenteilla olevaan alukseen nykyiseen sääntelyyn verrattuna myös siten, että rakenteilla oleva alus voitaisiin rekisteröidä ja siten mahdollistaa kiinnityksen vahvistaminen jo ennen rakentamisen aloittamista edellyttäen, että alus voidaan rakennusnumeron ja piirustusten perusteella taikka muutoin luotettavasti tunnistaa. Uusi sääntely voisi yksinkertaistaa aluksen rakentamiseen liittyviä rahoitusjärjestelyjä, mikä olisi suomalaisen telakkateollisuuden kannalta myönteistä.

Ehdotettu sääntely rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnistä pohjautuu vuoden 1967 laivanrakennusta koskevaan yleissopimukseen, jonka päätarkoituksena on säännellä kiinnityksen vahvistamista rakenteilla olevaan alukseen.

Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat myös Suomen liittymisen laivanrakennusyleissopimukseen. Suomen telakkateollisuus on puoltanut Suomen liittymistä edellä mainittuun yleissopimukseen. Kysymys Suomen liittymisestä yleissopimukseen tulee kuitenkin ajankohtaiseksi vasta siinä yhteydessä, kun Suomi harkitsee liittymistä meripanttia ja aluskiinnitystä koskevaan kansainväliseen sopimusjärjestelyyn.

4 §. *Rekisteriviranomaiset ja rekisterialueet.* Ehdotuksen mukaan manner-Suomesta muodostetaan yksi rekisterialue. Ottaen huomioon varustamoelinkeinon keskeisen aseman Ahvenanmaan maakunnassa, ehdotetaan, että Ahvenanmaa säilyisi omana rekisterialueenaan. Lakiehdotuksen mukaan rekisterialueita olisi tulevaisuudessa kaksi nykyisten 26 rekisterialueen sijasta.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriviranomaisina toimisivat merenkulkuhallitus ja Ahvenanmaan lääninhallitus. Alusrekisteriä pitäisi manner-Suomen osalta merenkulkuhallitus. Ahvenanmaan lääninhallitus pitäisi alusrekisteriä niistä aluksista, joiden kotipaikka on Ahvenanmaan maakunnassa. Ahvenanmaan osalta nykyinen aluksen rekisteröintiä koskeva hallinto säilyisi siten ennallaan. Rekisteriviranomaisten pitämien rekistereiden välille on tarkoitus luoda tietoyhteys.

Tavoitteena alusrekisterin keskittämisellä yhdelle viranomaiselle manner-Suomen osalta on tehokkaan ja taloudellisen ratkaisun aikaan saaminen alusrekisterin pidossa ja aluksen rekisteröintiä koskevissa asioissa. Tehokkuuden ja taloudellisuuden tavoitteleminen ei kuitenkaan saa heikentää oikeusvarmuutta rekisteriasioissa.

Nykyinen tietotekniikka ja muu pitkälle kehittynyt infrastruktuuri mahdollistavat keskitetyn alusrekisterin perustamisen ilman, että siitä voitaisiin arvioida aiheutuvan lisäkustannuksia tai muuta haittaa alusten omistajille, varustamoelinkeinolle yleensä tai kiinnitystenhaltijoille. Suurimmat alusrekisterit sijaitsevat tänään Helsingissä, Turussa ja Maarianhaminassa.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain mukaan merenkulkuhallitus toimii kauppa-alusluettelon pitäjänä. Edellytyksenä aluksen merkitsemiselle tähän luetteloon on muun muassa, että alus on merkitty Suomen alusrekisteriin. Valtaosa Suomen ulkomaanliikenteen lastialuksista on vuonna 1992 merkitty tähän luetteloon. Hallinnolliset ja organisatoriset syyt puoltavat näin ollen alusrekisterin ja kauppa-alusluettelon keskittämistä samalle viranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan rakenteilla olevan aluksen omistajalla olisi vapaus valita, mihin alusrakennusrekisteriin hän haluaa rakenteilla olevan aluksen merkittäväksi. Aikaisemmin oli yleistä, että aluksen omistusoikeus siirtyi vasta aluksen luovutuksen yhteydessä. Nykyisten laivanrakennussopimusten mukaan on kuitenkin melko yleistä, että alus luovutetaan lopulliselle omistajalle vaiheittain. On kuitenkin myös tapauksia, joissa aluksen rakennuttaja voi saada omistusoikeuden rakenteilla olevaan alukseen jo varhaisessa vaiheessa ja hänellä saattaa olla intressiä rekisteröidä alus sen rekisterialueen alusrakennusrekisteriin, johon alus lopullisesti tullaan rekisteröimään.

Rekisteriviranomaisen tulee kussakin yksittäistapauksessa selvittää laivanrakennussopimuksen perusteella, mitä osapuolta on pidettävä omistajana ja siten oikeutettuna hakemaan rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä.

Pykälän 3 momentin mukaan aluksen kotipaikasta säädetään merilaissa. Merilain 4 §:n mukaan rekisteröidyn aluksen kotipaikka on se satamapaikka, jonka omistaja on ilmoittanut alusrekisteriin merkittäväksi. Aluksen omistajalla on siten vapaus määritellä aluksen kotipaikka, kunhan se on satamapaikka.

5 §. *Rekisterin julkisuus.* Pykälän 1 momentin mukaan alusrekisteri ja alusrakennusrekisteri sekä niihin liittyvät asiakirjat ovat julkisia. Tämä noudattaa nykyistä sääntelyä. Lähinnä alusrekisterin yksityisoikeudellinen tarkoitusperä edellyttää, että alusrekisteri on julkinen. Aluksen rekisteröinti on edellytyksenä kiinnityksen vahvistamiselle. Julkinen rekisteri palvelee sivullisten, erityisesti luotonantajien tiedontarvetta koskien aluksen omistusta ja alukseen mahdollisesti aikaisemmin vahvistettuja kiinnityksiä.

Meripanttioikeutta ja aluskiinnitystä koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa vuosilta 1926 ja 1967 säädetään nimenomaan, että rekisterin, johon vahvistettu kiinnitys kirjataan, on oltava julkinen. Samoin siihen liittyvien asiakirjojen tulee olla julkisia. Tämä määräys on perusedellytys sille, että voidaan kansainvälisesti tunnustaa vieraita kiinnityksiä, ja se luo samalla pohjan kansainväliselle luotonannolle. Suomen nykyinen sääntely perustuu vuoden 1967 yleissopimukseen, vaikka Suomi ei ole tämän sopimuksen osapuoli. Suomi odottaa tällä hetkellä vuonna 1993 pidettävää diplomaattikokousta, jossa on tarkoitus hyväksyä uusi meripanttioikeutta ja aluskiinnitystä koskeva kansainvälinen sopimus. Sopimusluonnoksen mukaan sääntely pysyisi samana kyseisen rekisterin julkisuuden osalta. Myöskin laivanrakennusta koskeva kansainvälinen sopimus vuodelta 1967 edellyttää alusrakennusrekisterin julkisuutta. Lakiehdotuksen säännökset on kirjoitettu siten, että ne mahdollistavat liittymisen näihin sopimusjärjestelyihin silloin, kun se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Kansainväliseen sääntelyyn perustuen ja voimassa olevan lain mukaisesti säädettäisiin lisäksi 1 momentin mukaan, että rekisteristä saisi pyynnöstä otteita. Tässä tarkoitetaan otteita varsinaisesta rekisteristä. Kaikki rekisteriin jätetyt asiakirjat olisivat julkisia ja niistä saisi jäljennöksiä yleisten asiakirjain julkisuu-

desta annetun lain (83/51) mukaisesti. Niin sanotusta massaluovutuksesta säädetään viimeksi mainitun lain 18 a §:ssä. Koska rekisteri sisältäisi henkilörekisterilain (471/87) soveltamisalaan kuuluvia henkilötietoja, tulee rekisterin pidossa noudattaa soveltuvin osin myös henkilörekisterilain säännöksiä. Veroviranomaisten oikeudesta saada verotusta varten tarpeellisia tietoja muilta viranomaisilta säädetään verotuslain (482/58) 49 §:ssä.

Ehdotetun 1 momentin mukaan tieto aluksen kauppahinnasta olisi myös julkinen. Tietoa aluksen kauppahinnasta ei nimittäin voitane pitää sellaisena liikesalaisuutena, johon sovellettaisiin yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain nojalla annettua asetusta sisältävä eräitä poikkeuksia yleisten asiakirjain julkisuudesta (650/51). Asetuksen 1 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan on salassa pidettävä muun muassa sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät viranomaisten virkatoiminnassaan hankkimia tai saamia tietoja ja selvityksiä yksityisestä liike- ja teollisuustoiminnasta tai elinkeinon harjoittamisesta, mikäli se, jota asiakirja koskee, ei anna suostumustaan sen tiedoksi antamiseen.

Tieto aluksen kauppahinnasta ei kuitenkaan ole aluksen rekisteröinnin tai omistusoikeuden siirron kirjaamisen edellytyksenä. Jos aluksen omistaja ei halua kauppahintaa koskevaa tietoa julkisuuteen rekisteröinnin tai omistusoikeuden kirjaamisen yhteydessä, rekisteriviranomaiselle voi toimittaa saantokirjan, jossa tätä tietoa ei ole mainittu. Saantokirjan liitteet jäisivät kaupan osapuolten tietoon.

Toimituskirjoista, rekisteriotteista ja muista rekisterin suoritteista perittävät maksut määrättäisiin valtion maksuperustelain (150/92) ja sen nojalla annetun valtion maksuperusteasetuksen (211/92) perusteella.

6 §. *Aluksen käyttäminen kauppamerenkulkuun.* Alusta, joka lakiehdotuksen 1 §:n mukaan on rekisteröitävä, ei saa pykälän mukaan käyttää kauppamerenkulkuun ennen kuin se on merkitty alusrekisteriin ja rekisteriviranomainen on antanut sille kansallisuuskirjan.

Ehdotettu sääntely noudattaa voimassa olevaa lakia. Aluksen tultua rekisteröidyksi antaa rekisteriviranomainen alukselle kansallisuuskirjan, joka on todistus aluksen kansallisuudesta. Kansallisuuskirja on pidettävä aluksessa. Vastaavasti ehdotetaan 33 §:ssä, että kansallisuuskirja on palautettava, kun alus on poistettu alusrekisteristä.

Alusrekisterilainsäädännön uudistamisen yhteydessä olisi myös tarkoitus ottaa käyttöön uusi kansallisuuskirja. Uusi kansallisuuskirja olisi suomen-, ruotsin- ja englanninkielinen. Kansallisuuskirjasta ilmenisi muun muassa aluksen nimi, tunnuskirjaimet ja kotipaikka, aluksen laji, rakennusvuosi ja rekisterinumero sekä tunnus- tai päämitat ja vetoisuutta osoittava luku. Kansallisuuskirjasta ilmenisi lisäksi omistajan nimi ja kansallisuus.

Kansallisuuskirjaan merkittyjen tietojen pohjalta peritään esimerkiksi merenkulkumaksut. Nämä määrätään monessa maassa aluksen vetoisuutta osoittavan luvun perusteella. Tieto aluksen kansallisuudesta ja sen rekisterimaasta on lisäksi tärkeä tilanteessa, jossa alus on aiheuttanut vahinkoa sivulliselle henkilölle. Kansallisuuskirjan perusteella voidaan jäljittää vastuullinen omistaja.

7 §. *Väliaikainen kansallisuuskirja.* Silloin kun alus on rakennettu tai alusta koskeva kauppa on tehty ulkomailla, omistajalla on usein taloudellinen intressi ottaa alus mahdollisimman pian käyttöön jo ennen kuin se on ehditty rekisteröidä Suomessa alusrekisteriin. Tällaisia tilanteita varten säädetään nykyiseen sääntelyyn pohjautuen pykälän 1 momentissa, että Suomen ulkomaanedustustolla olisi oikeus antaa alukselle väliaikainen kansallisuustodistus, jonka perusteella alus voidaan ottaa käyttöön. Väliaikaisen kansallisuustodistuksen antamisen edellytyksenä on, että ulkomaanedustusto on tullut vakuuttuneeksi uuden omistajan laillisesta saannosta alukseen. Asian käsittelyssä ulkomaanedustuston tulee tältä osin muun muassa soveltaa lakiehdotuksen 20 §:n säännöksiä aluksen uuden omistajan velvollisuudesta selvittää oman saantonsa laillisuus. Mikäli tällaisessa tilanteessa syntyy tulkintavaikeuksia, on kyseisen ulkomaanedustuston otettava yhteyttä Suomen alusrekisteriviranomaiseen.

Väliaikaisen kansallisuustodistuksen voimassaoloaika olisi pääsäännön mukaan enintään kolme kuukautta.

Väliaikainen kansallisuustodistus mahdollistaa ainoastaan aluksen käytön kauppamerenkulkuun. Alus ei ole silloin vielä rekisteröity alusrekisteriin eikä siihen näin ollen voida vahvistaa kiinnityksiä tässä vaiheessa.

Pykälän 2 momentti antaa rekisteriviranomaiselle mahdollisuuden poikkeustilanteissa määrätä väliaikaisen kansallisuustodistuksen antamisesta myös muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa. Voi esimerkiksi syn-

tyä tilanteita, jolloin on tarve, että väliaikainen kansallisuustodistus on voimassa 1 momentissa säädettyä aikaa kauemmin.

Rekisteriviranomainen voi 3 momentin mukaan erityisen tärkeän syyn vaatiessa antaa väliaikaisen kansallisuustodistuksen sellaiselle kotimaassa olevalle alukselle, joka tämän lain perusteella olisi rekisteriin merkittävä mutta jota ei ole siihen merkitty. Rekisteriviranomainen voi samalla asettaa ehtoja tällaisen kansallisuustodistuksen käytölle. Käytännössä tämä voi koskea tapauksia, jossa alusta ei ole vielä tarkoitus ottaa yleisesti käyttöön kauppamerenkulkuun, vaan halutaan vain suorittaa yksittäinen matka, joka olisi luokiteltava kauppamerenkuluksi. Säännöksen soveltaminen tulee kysymykseen esimerkiksi, jos alusta siirretään pitkäaikaista korjausta varten telakalle ja jos alus tällaisen siirron yhteydessä kuljettaa lastia niin, että matkaa on pidettävä kauppamerenkulkuna.

Pykälän 4 momentin mukaan väliaikainen kansallisuustodistus antaa voimassaoloaikanaan samat oikeudet kuin kansallisuuskirja.

8 §. *Suhde muihin rekistereihin.* Pykälässä todetaan informaatiomielessä, että kalastusalusrekisteriin merkitty alus on rekisteröitävä myös alusrekisteriin, jos se täyttää 1 §:ssä säädetyt edellytykset.

Ammattimainen kalastus on kauppamerenkulkua laajassa mielessä. Tämän vuoksi vähintään 15 metriä pitkät kalastusalukset olisi ehdotetun 1 §:n mukaan rekisteröitävä alusrekisteriin. Tämän lisäksi voidaan 2 §:n mukaan merkitä omistajan pyynnöstä tätä lyhyemmät, mutta vähintään 10 metriä pitkät kalastusalukset alusrekisteriin. Vuoden 1991 rekisteritietojen mukaan 560 ammattimaiseen kalastukseen käytettävästä aluksesta 422 on yli 10 metriä pitkiä.

Kalastusalukset rekisteröidään maa- ja metsätalousministeriössä pidettävään kalastusalusrekisteriin kalastus- ja pyyntialusten rekisteröimisestä ja tunnuksista annetun asetuksen nojalla (708/72). Asetus koskee ammattimaiseen kalastukseen tai pyyntiin avomerellä tarkoitettuja suomalaisia aluksia, joiden tunnuspituus on vähintään 8,5 metriä, samoin kuin sellaisen aluksen pyyntivenettä. Asetuksessa säädetään nimenomaan, etteivät asetuksen säännökset vapauta alusrekisterilaissa säädetystä rekisteröimisvelvollisuudesta.

Kalastusalusrekisteriin merkitään pääosin samat tiedot kuin kauppa-alusrekisteriin. Suurin ero näillä rekistereillä on kuitenkin se, ettei kalastusalusrekisterissä olevaa alusta voida kiinnittää eikä siten käyttää velan vakuutena. Suuret kalastusalukset merkitään sen vuoksi myös alusrekisteriin kiinnitysten vahvistamiseksi ja ulkopuolisen rahoituksen saamiseksi. Käytännön kokemusten mukaan kalastusalusrekisterin tiedot ovat yleensä olleet yhtäpitäviä alusrekisteriin rekisteröityjen kalastusalusten tietojen kanssa, eikä ongelmia tältä osin ole esiintynyt.

Kalastusalusten rekisteröinti liittyy olennaisesti kalastuksen tukijärjestelyihin sekä kansainvälisiin kalastussopimusvelvoitteisiin. Maa- ja metsätalousministeriössä pidetään kalastusaluksista atk-rekisteriä, joka päivitetään säännöllisin väliajoin. Kalastusalusten on pidettävä päiväkirjaa kalastuksesta ja kalastusalusrekisteriin syötetään kalastusaluksilta saadut tiedot hallintoviranomaisten ja tutkijoiden käyttöön.

Koska kalastusalusrekisteri lähinnä liittyy kalastuselinkeinon tukemiseen, kehittämiseen ja valvontaan, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi säilyttää tämä rekisteri nykyisellään. On pidetty tarkoituksenmukaisena, ettei tulevaan alusrekisteriin liitettäisi erityissääntelyä, vaikka kalastusalusrekisterin liittäminen alusrekisteriin jonkinlaiseksi alarekisteriksi voisi vähentää byrokratiaa jonkin verran.

Veneliikenneasetuksen (152/69) 7 §:n mukaan perämoottorivene, jonka moottorin teho on enemmän kuin 20 hevosvoimaa ja sisämoottori- tai sisäperämoottorivene, jonka vastaava teho on enemmän kuin 50 hevosvoimaa, on ennen sen käyttöön ottamista omistajan ilmoitettava sen läänin lääninhallituksessa pidettävään moottorivenerekisteriin, jonka alueella venettä pääasiallisesti on tarkoitus käyttää. Apumoottorilla varustettua purjevenettä sekä moottoripurjevenettä ei omistaja ole velvollinen ilmoittamaan rekisteriin.

Liikenneministeriön asettama veneliikennetoimikunta on valmistellut ehdotuksen uudeksi venerekisterilaiksi, jonka nojalla venerekisteriin merkittäisiin ne veneet ja muut vesikulkuneuvot, joita ei rekisteröidä alusrekisteriin tai kalastusalusrekisteriin.

2 luku. **Alusrekisteriä ja alusrakennusrekisteriä koskevat säännökset**

Luku sisältää yleiset säännökset alusrekiste-

ristä ja alusrakennusrekisteristä. Luku koskee lähinnä rekisteriviranomaisia. Luvussa säädetään siitä, mitä merkintöjä alusrekisteriin on tehtävä ja millä kielellä rekisteriviranomaisen tulee vastaanottaa asiakirjoja. Luku sisältää lisäksi säännökset vastuusta rekisteritiedoissa olevasta teknisestä virheestä sekä valtion tästä johtuvasta vahingonkorvausvelvollisuudesta.

9 §. *Alusrekisteriin tehtävät merkinnät.* Ehdotuksessa on tehty perusjako aluksen varsinaisen rekisteröinnin ja aluksen omistusoikeuden kirjaamisen välillä. Yleensä alus rekisteröidään vain kerran Suomen alusrekisteriin. Aluksen omistuksessa tapahtuu sen sijaan usein muutoksia ja nämä muutokset tulee ilmoittaa alusrekisteriin.

Pykälän 1 momentin mukaan alusrekisteriin merkitään aluksen rekisteröintiä sekä omistusoikeuden kirjaamista koskevat ratkaisut. Momentin mukaan näitä asioita kutsutaan rekisteriasioiksi. Alusta koskevan rekisterimerkinnän myötä vahvistetaan virallisesti, että alus on suomalainen. Omistusoikeuden kirjaamista koskevilla merkinnöillä on lähinnä yksityisoikeudellinen merkitys luotonannon kannalta. Tieto aluksen omistajasta voi muutoinkin olla tärkeä ulkopuoliselle esimerkiksi aluksen aiheuttamien vahinkojen korvausasioissa.

Pykälän 2 momentissa luetellaan ne tiedot, jotka tulee merkitä alusrekisteriin. Ehdotuksessa on karsittu voimassa olevaan lakiin verrattuna ne tiedot, joita nykyaikana ei enää tarvita. Tiedot on ryhmitelty siten, että aluksen yksilöintiin liittyvät tiedot ovat kohdassa 1 ja 2 sekä aluksen omistajaan liittyvät tiedot kohdassa 3 ja 4.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan alusrekisteriin tulee merkitä rekisteröintiaika. Lakiehdotuksen 28 §:n mukaan aluksen rekisteröintiä koskeva asia ratkaistaan merkitsemällä ratkaisu alusrekisteriin. Alusrekisterimerkintä ei sinänsä ole oikeuden syntymisen edellytys. Ehdotuksessa ei myöskään ole haluttu tässä vaiheessa liittää alusrekisteriin positiivista julkista luotettavuutta, johon muun muassa sisältyisi materiaalisten oikeusvaikutusten antaminen rekisteröinnille.

Kiinnityksen vahvistaminen alukseen edellyttää aluksen merkitsemistä alusrekisteriin ja kiinnityksen vahvistaminen on näin ollen mahdollista aikaisintaan rekisteröintipäivänä.

Myös aluksen rekisterinumero on merkittävä rekisteriin.

Alus on perinteisesti yksilöity sen nimen, tunnuskirjaimen ja kotisataman sekä lipun perusteella. Omistajalla olisi ehdotuksen mukaan edelleen oikeus vapaasti valita alukselleen haluamansa nimi. Ehdotus noudattaa voimassa olevaa sääntelyä, jonka mukaan ei kielletä antamasta useammalle alukselle samaa nimeä. Käytännössä tästä ei ole tähän mennessä syntynyt ongelmia. Huolimatta nimen valinnanvapaudesta ei alusrekistereissämme näytä olevan kovinkaan paljon samannimisiä aluksia. Jos samannimisiä aluksia esiintyy, ne useimmiten eroavat tyypiltään toisistaan. Toinen on yleensä suuri matkustaja- tai lastialus ja toinen pieni rannikkolaiva, joten sekaannuksia ei ole tästä syystä juurikaan syntynyt.

Aluksen omistaja saa myös vapaasti vaihtaa aluksen nimen, mikä usein tapahtuu esimerkiksi omistajan vaihdoksen yhteydessä. Omistaja ei kuitenkaan saa 16 §:n 3 momentissa ehdotetun mukaan käyttää alusta kauppamerenkulkuun ennen kuin uusi nimi on ilmoitettu rekisteriin.

Aluksen nimi on kauppa-aluksista annetun asetuksen (103/24) mukaan laitettava näkyviin aluksen perään ja molemmille sivuille.

Rekisteriin merkitään ehdotuksen mukaan myös aluksen aikaisemmat nimet. Säännöksellä pyritään lähinnä aluksen historian selvittämiseen ja samalla mahdollisten vanhojen korvausvaatimusten selvittämisen helpottamiseen. Säännös koskee lähinnä suomalaisia aluksia. Kun vieraan valtion alusrekisteriin merkitty alus siirretään Suomen alusrekisteriin, on riittävää, että ne tiedot aluksen nimestä ja mahdollisista aikaisemmista nimistä, jotka esiintyvät ulkomaisessa alusrekisterissä, merkitään Suomen rekisteriin.

Rekisteriin merkitään aluksen kotipaikka omistajan ilmoituksen mukaan. Aluksen kotipaikasta säädetään merilain 4 §:ssä. Merilain mukaan rekisteröidyn aluksen kotipaikka on se tämän maan satamapaikka, joka alusrekisteriin on omistajan ilmoituksen mukaan sellaiseksi merkitty. Muun aluksen kotipaikkana pidettäköön omistajan kotipaikkaa tai, jollei hän ole tässä maassa asuva, Helsingin kaupunkia. Aluksen kotipaikalla on nykyään pelkästään prosessioikeudellinen merkitys.

Aluksen tunnuskirjaimista tulee myös tehdä merkintä rekisteriin samoin sen IMO-numerosta. Merenkulkuhallitus antaa alukselle tunnuskirjaimet suomalaisten alusten tunnuskirjaimista annetun asetuksen (332/33) nojalla. Asetuksen mukaan alusrekisteriin merkityllä ja ulko-

maanliikenteeseen käytettävällä suomalaisella kauppa-aluksella tulee olla kansainvälisen järjestelmän mukaiset tunnuskirjaimet, jotka muodostavat aluksen tunnusmerkin. Tunnuskirjaimet ovat aluksen nimen ohella tärkein aluksen tunnusmerkki ja ne esiintyvät niin kansallisuuskirjassa kuin muissakin aluksen asiakirjoissa. Tunnusmerkki palvelee samalla aluksen radiokutsumerkkinä.

Kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO on 19 päivänä marraskuuta 1987 hyväksynyt suosituksen A.600(15), jonka mukaan jokaiselle alukselle annettaisiin pysyvä IMO-numero (IMO Ship Identification Number), joka seuraisi alusta sen koko eliniän, eikä muuttuisi omistajan tai rekisterivaltion muutoksen johdosta. Suosituksen tarkoituksena on helpottaa alusten tunnistamista merenkulun turvallisuuden kannalta. Tunnusnumeron käyttämisellä pyrittäisiin myös estämään ja vähentämään aluksista aiheutuvaa vesien pilaantumista ja petollista menettelyä kauppa- ja vakuutussuhteissa. Suositus perustuu vapaaehtoisuuteen.

IMO-tunnus jaetaan, joitain suosituksessa lueteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta, merellä käytettäville aluksille, joiden bruttovetoisuutta osoittava luku on vähintään 100. Tunnus voidaan jakaa olemassa oleville aluksille sekä rakenteilla olevilla aluksille. IMO-tunnus tulisi sisällyttää kansallisuuskirjan tietoihin sekä IMO:n yleissopimusten mukaisiin sertifikaatteihin, joissa se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa luetellaan tarpeelliset tiedot, jotka liittyvät aluksen lajiin, mittoihin, rakentamiseen ja käyttötarkoitukseen.

Alusrekisteriin tulee merkitä aluksen vetoisuutta osoittava luku sekä aluksen tunnusmitat eli aluksen pituutta, leveyttä ja korkeutta koskevat luvut. Nämä saadaan aluksen kansainvälisestä mittakirjasta. Mittakirjan antaa merenkulkuhallitus sen valvonnan alaisen aluksenmittaajan suorittaman aluksenmittauksen perusteella. Alusten mittaaminen perustuu vuoden 1969 kansainväliseen aluksenmittausyleissopimukseen (SopS 31/82), joka on Suomen osalta saatettu voimaan vuonna 1982 vuoden 1969 kansainvälisen aluksenmittausyleissopimuksen voimaansaattamisesta annetulla asetuksella (501/82). Ennen edellä mainitun sopimuksen 18 päivänä heinäkuuta 1982 tapahtunutta voimaantuloa rakennettuihin aluksiin voidaan vielä 18 päivään heinäkuuta 1994 asti soveltaa tietyin edellytyksin aluksenmittauksesta annettua asetusta (306/55).

Aluksenmittauksesta vuoden 1969 kansainvälisen aluksenmittausyleissopimuksen mukaan annetun asetuksen (522/82) nojalla kaikki suomalaiset alukset, joiden pituus on vähintään 12 metriä, on mitattava ennen kuin niitä käytetään kauppamerenkulkuun riippumatta siitä, onko ne myös rekisteröitävä.

Aluksenmittauksessa määritellään aluksen brutto- ja nettovetoisuus. Bruttovetoisuudella tarkoitetaan vertailulukua, joka perustuu aluksen suurimman koon mittaan ja nettovetoisuudella aluksen hyötytilan mittaa. Aluksenmittauksessa aluksen pituus määritellään siten, että se on 96 % aluksen kokonaispituudesta tietyllä vesiviivalla tai siten, että se on pituus keularangan etureunasta peräsinvarren keskiöön samalla vesiviivalla, jos tämä mitta on edellistä lukua suurempi. Näin saatu pituusluku merkitään alusrekisteriin.

Ulkomaalaisen aluksen muuttuessa suomalaiseksi voidaan käyttää ulkomailla annettua mittakirjaa, jos aluksen entinen rekisterivaltio on vuoden 1969 aluksenmittausyleissopimuksen osapuoli. Muussa tapauksessa merenkulkuhallitus määrää, onko alus mitattava uudelleen ja missä laajuudessa.

Alusrekisteriin merkitään myös aluksen rakentamisaika ja -paikka sekä rakentaja. Jos kysymys on uudesta aluksesta, nämä seikat käyvät ilmi rakentajan antamasta rakennustodistuksesta. Jos alus on rakennettu uudestaan, on myös uudelleenrakentamisen aika merkittävä rekisteriin.

Jos alus on muuttunut ulkomaalaisesta suomalaiseksi eikä voida esittää selvitystä aluksen rakentamisajasta ja -paikasta, ei tämä kuitenkaan estä aluksen rekisteröintiä. Käytännössä tällainen tilanne syntyy lähinnä vain vanhojen ulkomailta ostettujen alusten osalta, joiden tausta on vaikea selvittää rakennusvaiheesta alkaen.

Perusedellytys alusrekisteriin merkitsemiselle on, että alusta käytetään kauppamerenkulkuun. Käytännössä tämä onkin usein jäänyt ainoaksi tiedoksi aluksen lähemmästä käyttötavasta. Alukset on perinteisesti jaettu lastialuksiin ja matkustaja-aluksiin. Suomen kauppalaivastosta pidettävässä merenkulkuhallituksen tilastossa alukset jaetaan alaryhmittäin seuraavasti: matkustaja-alukset, matkustaja-autolautat, lastilautat, jäähdytysalukset, muut

kuivalastialukset, säiliöalukset ja erikoisalukset. Lastialuksiksi on luettu kuuluviksi myös hinaajat, jäänmurtajat ja pyyntialukset.

Aluksen tarkempi käyttötarkoitus on viranomaisten valvonnan kannalta tärkeä tieto. Esimerkiksi merenkulun turvallisuuteen liittyvät säännökset vaihtelevat aluksen käyttötarkoituksen mukaan. Tämän vuoksi olisi tärkeätä, että ilmoitus aluksen käyttötarkoituksesta olisi mahdollisimman tarkka. Mikäli käyttötarkoituksessa tapahtuu muutos, on omistajan ilmoitettava myös tästä rekisterinpitäjälle.

Pykälän 2 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetään siitä, mitkä tiedot omistajasta tulee merkitä rekisteriin. Aluksen omistaja on yleensä vastuussa aluksen toiminnasta ulkopuolisille aiheutuneista vahingoista, minkä vuoksi on tärkeätä, että aluksen omistajan nimi ja kotipaikka selviää alusrekisteristä. Kiinnitysten vahvistamisen kannalta tieto omistajasta on myös olennainen.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan alusrekisteriin on merkittävä omistajan nimi. Omistaja voi olla joko fyysinen tai juridinen henkilö. Omistajan tunnistamisen helpottamiseksi ehdotetaan merkittäväksi omistajan nimen lisäksi myös omistajan tunnus. Mikäli kyseessä on yksityishenkilö, rekisteriin merkitään henkilötunnus ja, mikäli aluksen omistaa yhtiö tai yhteisö, joka kaupparekisterilain (129/79) säännösten mukaan on merkittävä kaupparekisteriin, merkitään alusrekisteriin kaupparekisterinumero. Käytännössä kaikki suomalaiset elinkeinotoimintaa harjoittavat yhtiöt ja yhteisöt tulee merkitä kaupparekisteriin, siis myös esimerkiksi kauppamerenkulkua harjoittavat säätiöt. Verrattuna voimassa olevaan lakiin on ehdotuksessa supistettu alusrekisteriin merkittävien tietojen määrää. Tämä koskee erityisesti yhteisöomistajaa. Tietoja yhtiöiden ja muiden yhteisöjen hallitusten jäsenistä ei tarvitse enää merkitä alusrekisteriin, koska nämä tiedot saadaan kaupparekisteristä yhtiön kaupparekisterinumeron perusteella. Jos yhteisöä ei ole merkitty kaupparekisteriin eikä sillä näin ollen ole kaupparekisterinumeroa, tulee alusrekisteriin merkitä muu yhteisötunnus.

Koska alusrekisteri sisältäisi ehdotuksen mukaan henkilörekisterilain soveltamisalaan kuuluvia henkilötietoja, tulee rekisterin pidossa noudattaa soveltuvin osin myös henkilörekisterilain säännöksiä.

Alusrekisteriin on myös merkittävä omistajan omistusosuuden suuruus. Tiedon perusteella rekisteriviranomainen voi valvoa, että alus pysyy merilain 1 §:n mukaan suomalaisena niin kauan kuin se on rekisteröity Suomen alusrekisteriin. Jos omistussuhde muuttuu siten, ettei alusta ole enää pidettävä suomalaisena, on omistajalla velvollisuus pyytää aluksen poistamista alusrekisteristä. Mikäli omistaja ei tätä tee, voi rekisteriviranomainen ehdotuksen mukaan myös omasta aloitteestaan ryhtyä toimenpiteisiin aluksen poistamiseksi rekisteristä.

Jos alus kuuluu laivanisännistöyhtiölle, on alusrekisteriin merkittävä 2 momentin 3 kohdassa mainittujen omistajia koskevien tietojen lisäksi 4 kohdan mukaan myös pääisännän nimi, kotipaikka ja kansalaisuus. Lisäksi rekisteriin on merkittävä kunkin omistajan laivaosuuden suuruus.

Merilain 2 luvussa säädetään laivanisännistöyhtiöstä. Lain 24 §:n mukaan laivanisännistöyhtiötä koskevia säännöksiä sovelletaan, kun kaksi tai useampi sopivat kauppamerenkulun harjoittamisesta laivanisännistöyhtiön muodossa omistamallaan yhdellä alusrekisteriin merkityllä aluksella. Kukin laivanisäntä vastaa yhtiön toiminnassa syntyneistä velvoitteista laivaosuutensa mukaisessa suhteessa. Koska laivanisännistöyhtiöstä tehdään merkintä vain alusrekisteriin ja koska laivanisännän vastuu rajoittuu vain hänen laivaosuuteensa, on tärkeätä, että tieto kunkin omistajan osuuden suuruudesta saadaan alusrekisteristä.

Laivanisännistöyhtiössä tulee olla pääisäntä, jonka tehtävänä on hoitaa yhtiön juokseva hallinto laivanisäntien antamien ohjeiden mukaisesti sekä toimia yhtiön puolesta sitä koskevissa asioissa tuomioistuimessa ja muun viranomaisen luona. Pääisäntä toimii eräänlaisena toimitusjohtajana ja hänen henkilötietonsa merkitseminen alusrekisteriin vastaa lähinnä kaupparekisterissä olevia tietoja yhteisöjen toimitusjohtajista.

Pykälän 3 momentin mukaan alusrekisteriin tulisi merkitä myös alukseen vahvistetut kiinnitykset, siihen kohdistuvat turvaamistoimenpiteet sekä omistajan konkurssiin asettaminen.

Voimassa olevan lain mukaan alusrekisterin pitäjä on sama viranomainen, joka vahvistaa alukseen kiinnitykset. Näin tulisi olemaan myös tulevaisuudessa. Jotta alusta koskevasta omistusoikeudesta ja alusta koskevista rasitteista saataisiin tieto samasta rekisteristä yhdellä otteella, ehdotetaan, että kiinnityksiä koskevat ratkaisut merkittäisiin myös alusrekisteriin. Alusrekisteriin tehtävä merkintä kiinnityksistä

on välttämätön senkin takia, että alusta ei saa ehdotuksen 32 §:n mukaan poistaa alusrekisteristä ilman kiinnityksen haltijan tai velkojan kirjallista suostumusta. Aluksen rekisteristä poistamista varten tulisi nähdä suoraan alusrekisteristä, onko alukseen vahvistettu kiinnityksiä.

Valmisteltavana olevan kuljetusvälineiden velkakiinnitystä koskevan lainsäädännön mukaan rekisteriviranomainen pitäisi tulevaisuudessa myös erillistä kiinnitysrekisteriä, johon voidaan yksityiskohtaisemmin tehdä selkoa vireillä olevista kiinnityshakemuksista ja kiinnityksiä koskevista ratkaisuista. Alusrekisteri ja kiinnitysrekisteri olisi tarkoitus siirtää atk:lle, jolloin molemmat rekisterit olisivat fyysisesti samassa yhteydessä. Rekistereitä erottaisi lähinnä erilaiset atk-komennot. Kiinnitysten merkitsemisestä sekä alusrekisteriin että kiinnitysrekisteriin eli kaksoismerkitsemisestä ei olisi käytännössä suurtakaan vaivaa verrattuna siihen etuun, joka saavutetaan, kun alusrekisteristä näkisi suoraan voimassa olevat alukseen vahvistetut kiinnitykset.

Ehdotuksen mukaan alusrekisteriin tulisi myös tehdä merkintä alukseen kohdistuvasta ulosmittauksesta, takavarikosta ja hukkaamiskiellosta sekä omistajan asettamisesta konkurssiin. Kyse on rekisteriin merkitystä omistajasta ja hänen veloistaan. Säännös noudattaa voimassa olevan lain sääntelyä. Ehdotuksen 24 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan hakemus hakijan omistusoikeuden kirjaamisesta on jätettävä lepäämään, jos aluksen ulosmittauksesta tai siihen kohdistuvasta turvaamistoimenpiteestä on tehty merkintä rekisteriin ennen hakemuksen vireille tuloa. Tällainen merkintä rajoittaa siten omistusoikeuteen perustuvaa vallintaa.

Rekisteriviranomaisen tulee myös tehdä merkintä rekisteriin turvaamistoimenpiteissä ja konkurssitilanteissa tapahtuneista muutoksista eli peruuntumisesta, raukeamisesta ja muusta vastaavasta seikasta.

Jos hakijan saantoon liittyy ehto, joka rajoittaa hänen vallintaoikeuttaan alukseen, on tästä 4 momentin mukaan tehtävä merkintä alusrekisteriin. Vallintaoikeuden rajoitukset liittyvät säännöksen mukaan aluksen luovuttamiseen ja aluksen kiinnittämiseen. Aluksen luovuttamisen osalta saattaa esimerkiksi olla ehto etuosto-oikeudesta ja kiinnittämisen osalta saattaa olla ehto, jonka mukaan aluksen kiinnittämiseen tarvitaan omistajan hakemuksen lisäksi jonkun muun henkilön suostumus.

Pykälän 5 momentin mukaan alusrekisteriin voidaan tehdä merkintä myös muusta aluksen rekisteröintiin ja omistusoikeuden kirjaamiseen vaikuttavasta seikasta. Tällaisen rekisterimerkinnän tulee siis liittyä rekisterin keskeisiin tarkoitusperiin. Merkintä voi palvella rekisteriviranomaista. Se voi myös täyttää rekisteröintiin liittyvän julkisuusperiaatteen vaatimuksen, jonka mukaan sivullisiin kohdistuvien oikeusvaikutusten tulee liittyä havaittaviin tunnusmerkkeihin. Ehdotuksen 38 §:n mukaan rekisteriviranomaisen tulee esimerkiksi tehdä merkintä rekisteriin viranomaisen päätöksestä tehdystä valituksesta.

10 §. *Alusrakennusrekisteriin tehtävät merkinnät.* Säännösten mukaan alusrakennusrekisterin merkittäisiin pääasiassa samat tiedot kuin alusrekisteriin.

11 §. *Rekisteriin jätettävien asiakirjojen kieli.* Nykyisen sääntelyn mukaan rekisteriviranomaiselle jätettävien asiakirjojen tulee olla suomen tai ruotsin kielisiä. Rekisteriviranomaisen toimituskirjojen kieli määräytyy kielilain säännösten perusteella. Koska merenkulku on luonteeltaan kansainvälistä ja kauppakirjoissa sekä muissa asiapapereissa käytettävä kieli on yleensä englanti, ehdotetaan joustavamman käytännön saavuttamiseksi rekisteriasioissa, että rekisteriviranomaisen tulisi vastaanottaa myös englannin kielisiä asiakirjoja. Käytännössä on joissakin rekisteriviranomaisissa jo hyväksyttykin englanninkielisiä asiakirjoja hakemuksen liitteenä. Rekisteriviranomaisella olisi myös oikeus ottaa vastaan muun kielisiä asiakirjoja, jos viranomainen katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi.

Itse hakemus tulisi kuitenkin edelleen jättää rekisteriviranomaiselle kotimaisilla kielillä. Rekisteriviranomaisen toimituskirjat annettaisiin ehdotuksen mukaan myös tulevaisuudessa kielilain yleisten säännösten perusteella joko suomen tai ruotsin kielisinä. Tästä olisi poikkeuksena alukselle annettava kansallisuuskirja, johon ehdotetun uuden kansallisuuskirjamallin mukaan tulisi suomen ja ruotsin kielen lisäksi sisällyttää myös englannin kieli. Poikkeus koskisi myös väliaikaista kansallisuustodistusta.

Otteet itse rekisteristä annettaisiin suomen tai ruotsin kielisinä riippuen asian käsittelyssä käytetystä kielestä.

12 §. *Virheen korjaaminen.* Pykälässä säädetään rekisteriviranomaisen mahdollisuudesta korjata asiavirhe tai kirjoitusvirhe. Vaikka alusrekisterillä ei olisi ehdotuksen mukaan jul-

kista positiivista luotettavuutta, on kuitenkin pyrittävä siihen, että rekisterin tiedot ovat luotettavia. Tämän vuoksi olisi myös tärkeätä, että rekisteriin merkittyyn ratkaisuun liittyvä asiavirhe voitaisiin korjata nopeasti. Säännönmukaisen muutoksenhaun hitauden ja monimutkaisuuden vuoksi rekisteriviranomainen voisi tietyissä tapauksissa itse oikaista virheellisen päätöksensä.

Molempiin rekisteriviranomaisiin, merenkulkuhallitukseen ja Ahvenanmaan lääninhallitukseen, sovelletaan hallintomenettelylain (598/82) säännöksiä. Lakiehdotuksessa on pidetty lähtökohtana sitä, että yleisiä hallintomenettelylain säännöksiä tulisi soveltaa rekisteriviranomaisen toimintaan. Lakiin on otettu menettelyä koskevia säännöksiä ainoastaan silloin, kun rekisteröintiasioiden luonne on tätä edellyttänyt tai kun tämä on ollut tarkoituksenmukaista selkeän kokonaissääntelyn saavuttamiseksi jostakin asiasta.

Tämän mukaisesti ehdotetaan 12 §:ssä, että hallintomenettelylain säännöksiä sovelletaan silloin, kun rekisteriviranomainen on tehnyt virheellisen ratkaisun rekisteriasiassa ja silloin kun korjataan rekisterissä oleva virheellinen tieto. Sovellettavaksi tulee tällöin hallintomenettelylain 26 § asiavirheen korjaamisesta ja 27 § kirjoitusvirheen korjaamisesta.

Hallintomenettelylain 26 §:n mukaan viranomainen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen. Asiavirhettä ei kuitenkaan saa korjata asianosaisten suostumuksetta. Kun itseoikaisumenettelyssä kirjaamisviranomainen tutkii itse ratkaisunsa oikeellisuuden, tulee oikaisuvallan rajoittua vain sellaisiin ratkaisuihin, joiden virheellisyydestä ei ole epäilystä. Virheen korjaaminen väärän lain soveltamisen perusteella on siten mahdollista samankaltaisissa tilanteissa, joissa oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 7 §:n 4 kohdan mukaan voidaan lainvoimainen tuomio purkaa.

Asiavirheen itseoikaisu on muutoksenhakuun nähden vaihtoehtoinen oikaisukeino. Muutoksenhaun vireilläolo ei estä itseoikaisua, vaan rekisteriviranomainen voi korjata asiavirheen myös silloin, kun valitus tai ylimääräinen muutoksenhaku on vireillä. Asiavirheen korjaaminen kuuluu yksinomaan asian ratkaisseen rekisteriviranomaisen toimivaltaan. Asiavirheen korjaaminen ei ole rekisteriviranomaisen velvollisuus, vaan itseoikaisuun ryhtyminen jää viranomaisen harkintaan.

Hallintomenettelylain 27 §:n mukaan päätöksen tehneen viranomaisen on korjattava päätöksessä oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe. Tähän sisältyy myös tekninen virhe taikka muu tähän rinnastettava virhe. Rekisterimerkinnöissä oleva virhe voi olla syntynyt hakemusten ja ilmoitusten tietoja samoin kuin käsittely- ja ratkaisutietoja kirjoitettaessa tai tallennettaessa. Oikein tallennettu tieto voi esimerkiksi rekisteröityä väärin tai jäädä rekisteröitymättä teknisen vian vuoksi. Oleellista tässä tarkoitetuissa virheissä on, että rekisteriin merkityn ratkaisun sisältö ei vastaa ratkaisijan tarkoitusta tai että merkittäväksi tarkoitettu tieto on kirjoitettu väärin.

Korjaamisen edellytyksenä on virheen ilmeisyys. Korjattava virhe on yleensä olemassa silloin, kun ratkaisu poikkeaa sen perusteena olevista asiakirjoista eikä kysymyksessä ole hakemuksen osaksikaan hylkäävä ratkaisu.

Havaitessaan teknisen virheen rekisteriviranomainen on velvollinen sen korjaamaan. Virhettä ei kuitenkaan saa korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

Itse menettelyn osalta virheen korjaamisasian ratkaisemisessa olisi ehdotuksen mukaan noudatettava ensisijaisesti ehdotetun lain säännöksiä. Lakiehdotus sisältää eräitä menettelyä koskevia säännöksiä, joiden tarkoituksena muun muassa on sellaisten sivullisten etujen huomioon ottaminen, joita asia saattaa koskea ja joita hallintomenettelylaki ei suoranaisesti huomioi.

Pykälässä säädetään lisäksi, että rekisteriin tulisi tehdä merkintä korjaamisasian vireillä olosta, jos sitä ei heti ratkaista.

Hallintomenettelylain 28 §:n mukaisesti on, jos päätökseen on vireillä muutoksenhaku, ilmoitettava korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta muutoksenhakuviranomaiselle ja toimitettava sille siinä tehty päätös. Saman pykälän mukaisesti on uusi toimituskirja annettava asianosaiselle maksutta. Mikäli virheen korjaaminen vaikuttaa kansallisuuskirjan sisältöön, on aluksen omistajalle annettava uusi kansallisuuskirja maksutta.

Rekisteriviranomaisen päätös, jolla se on jättänyt virheen korjaamatta, ei loukkaa korjaamista hakeneen asianosaisen oikeusturvaa, koska hänellä on tai on ollut käytettävissään

varsinaiset oikeusturvakeinot. Tähän sovelettaisiin hallintomenettelylain 28 §:n 4 momenttia, jonka mukaan tällaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Koska rekisteri on luokiteltava henkilörekisteri, on myös henkilörekisterilain 3 luvun säännöksiä henkilötietojen tarkastamisesta ja korjaamisesta soveltuvin osin noudatettava.

13 §. *Vahingon korvaaminen.* Pykälässä säädetään teknisestä virheestä johtuvasta valtion vahingonkorvausvastuusta.

Pykälässä ehdotetaan vahingon korvaamista valtion varoista sille, joka kärsii vahinkoa alusrekisterin tai alusrakennusrekisterin tiedoissa taikka niiden perusteella annetussa todistuksessa olevasta ilmeisestä teknisestä virheestä tai puutteesta.

Valtiolla on 1 momentin mukaan ankara vastuu pykälässä tarkoitetusta teknisestä virheestä johtuvasta vahingosta. Tämä merkitsee sitä, että vahingonkärsijän ei tarvitse osoittaa, että virhe on aiheutunut virkamiehen virheestä tai laiminlyönnistä. Vahingonkorvauksen saamisen edellytyksenä on vahingonkärsijän vilpitön mieli.

Rekisterin perusteella annettava todistus voi esimerkiksi olla tulostuksessa sattuneen virheen johdosta virheellinen, vaikka rekisteritiedot ovat oikeat. Virheellisen tai puutteellisen todistuksen käyttämisestä aiheutuneet vahingot tulevat myös korvattaviksi valtion varoista.

Rekisteriviranomaisen asiavirheestä johtuvat vahingot eivät sen sijaan kuulu säännöksen piiriin. Kysymys tällaisten virheiden aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ratkaistaan vahingonkorvauslain (412/74) yleisten säännösten perusteella, jolloin vahingon korvaaminen edellyttää virhettä tai laiminlyöntiä.

Vahinkojen rajoittamisen ja väärinkäytön ehkäisemisen vuoksi säädetään 2 momentissa, että vahingon kärsineen tulisi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin rekisteritietojen korjaamiseksi. Mikäli hän ei tätä tee tai, jos hän on muulla tavalla myötävaikuttanut vahinkoon, korvausta voidaan kohtuuden mukaan alentaa tai jättää se määräämättä. Säännös on sisällytetty lakiehdotukseen lähinnä informaatiomielessä, koska vahingonkorvauslain 6 luvun 1 § antaa jo mahdollisuuden vahingonkorvauksen sovitteluun vahinkoa kärsineen myötävaikutuksen johdosta.

Pykälän 3 momentissa säädetään valtion takautumisoikeudesta. Jos vahingon kärsineellä on sopimuksen tai muun perusteen nojalla oikeus saada korvausta joltakin, säädetään, että tämä oikeus siirtyy valtiolle siltä osin kuin valtio on maksanut vahingonkorvausta.

Pykälän 4 momentin mukaan valtion puhevaltaa vahingonkorvaamista koskevissa asioissa käyttää valtiokonttori. Säännöstä sovelletaan sekä merenkulkuhallituksen että Ahvenanmaan lääninhallituksen osalta.

3 luku. Aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröinti sekä omistusoikeuden kirjaaminen

Luvussa säädetään aluksen omistukseen liittyvistä tekijöistä rekisteröinnin sekä omistusoikeuden kirjaamisen yhteydessä, kuten ilmoitusvelvollisuudesta, omistusoikeuden siirrosta, muutosilmoituksesta, ulkomailta siirtyneen aluksen rekisteröinnistä ja vireillä olevien omistusta koskevien riitojen vaikutuksesta.

14 §. *Ilmoitusvelvollisuus alusrekisteriin.* Pykälässä säädetään siitä, kenellä on velvollisuus ja oikeus tehdä ilmoitus alusrekisteriin aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista varten.

Pykälän 1 momentin mukaan aluksen omistajan on ilmoitettava alus rekisteröitäväksi ja haettava omistusoikeutensa kirjaamista. Velvollisuus näihin toimenpiteisiin syntyy silloin, kun alus täyttää 1 §:n mukaiset rekisteröinnin edellytykset. Pykälässä tehdään ero toisaalta aluksen rekisteröinnin ja toisaalta omistusoikeuden kirjaamisen välillä.

Pykälän 2 momentin mukaan annetaan aluksen uudelle omistajalle mahdollisuus saada rekisteriasia vireille, vaikka hänen omistusoikeutensa ei ole vielä tullut lopulliseksi. Hänellä saattaa olla tarve saada hakemus vireille, vaikka saanto olisikin riippuvainen jostakin ehdosta. Hakemuksen vireille tulosta tehdään merkintä rekisteriin ja saanto tulee julkiseksi sivullisiin ja viranomaisiin nähden. Merkintä palvelee esimerkiksi luotonantajien tiedontarvetta aluksen omistukseen liittyvissä asioissa. Ainoa oikeusvaikutus, joka merkinnällä on rekisteriviranomaiseen nähden, on, että se estää kiinnityksen vahvistamisen alukseen edellisen omistajan hakemuksen tai suostumuksen perusteella. Edellytyksenä merkinnän tekemiselle on kuitenkin, ettei hakemus ole niin puutteellinen, ettei alusta voida sen perusteella rekisteröidä tai omistusoikeutta kirjata.

Oikeuskirjallisuuden mukaan laivakaupan

vaikutus voidaan jättää riippuvaksi sekä lykkäävistä että purkavista ehdoista. Yleensä käytetään lykkääviä ehtoja eli omistusoikeus siirtyy kauppahinnan tai sen osan tultua suoritetuksi. Rekisterikäytännössä on noudatettu lykkäävien ehtojen kysymyksessä ollessa analogisesti lainhuudatuksesta ja kiinteistösaannon moittimisajasta annetun lain (86/30) 8 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan rekisteröinti voi tapahtua vasta lykkäävän ehdon täytyttyä. Rekisteröintivelvollisuus syntyy vasta omistusoikeuden tultua lopulliseksi.

Käytännössä ei ole esiintynyt purkavia ehtoja alusten kaupoissa. Purkavan ehdon mukaan omistusoikeus siirtyy tietyllä hetkellä, mutta luovutus voi purkautua myöhemmin, jos ehtoa ei täytetä. Omistusoikeuden siirryttyä luovutuksensaajalle, hänellä on periaatteessa rekisteröintivelvollisuus. Tällaisessa tilanteessa rekisteriviranomaisen tulee kuitenkin rekisteriasian käsittelyssä edellyttää, että saanto on tullut lopulliseksi. Lain 15 §:n mukaan uudella omistajalla ei ole velvollisuutta rekisteröidä alusta tai kirjata omistusoikeuttaan ennen kuin on lopullisesti selvinnyt, purkautuuko kauppa vai ei. Rekisteriviranomaisen tulisi samalla tavoin rekisteröidä alus ja kirjata omistusoikeus vasta tässä vaiheessa. Rekisteriviranomaisen tulisi siis lykkäävän tai purkavan ehdon osalta jättää hakemus 24 §:n mukaan lepäämään, kunnes omistusoikeus on lopullisesti vahvistunut.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että myös laivanisännistöyhtiön pääisännällä on oikeus hakea aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista. Nykyisen sääntelyn mukainen laivanisännän velvollisuus hakea rekisteröintiä on ehdotuksessa muutettu oikeudeksi. Velvollisuus rekisteriasiaa koskevan hakemuksen tekemiseen olisi 1 momentin mukaan aluksen omistajilla. Ehdotettu 3 momentin säännös mahdollistaa joustavan toiminnan silloin, kun laivanisännistöyhtiötä koskevaan sopimukseen ei ole otettu määräystä tältä osin tai laivanisännät eivät muutoin ole antaneet pääisännälle tällaisia valtuuksia.

15 §. *Hakemus omistusoikeuden kirjaamiseksi.* Pykälässä säädetään siitä määräajasta, jonka kuluessa on haettava omistusoikeuden kirjaamista. Alusrekisteriin merkityn aluksen omistusoikeuden kirjaamista on pykälän mukaan haettava 30 päivän kuluessa siitä, kun aluksen omistusoikeus on siirtynyt uudelle omistajalle. Saanto voi perustua vastikkeelliseen tai vastikkeettomaan luovutukseen, perintöön, testamenttiin tai ositukseen. Omistusoikeuden kirjaamista koskevaa määräaikaa on noudatettava myös tilanteissa, joissa laivaosuus on vaihtanut omistajaa esimerkiksi laivanisännistöyhtiössä.

Jos omistusoikeuden siirtymiseen liittyy ehto, säädetään pykälässä lisäksi, että aika alkaa siitä, kun saanto ehdon mukaan on tullut lopulliseksi. Tältä osin voidaan viitata siihen, mitä on sanottu 14 §:n kohdalla lykkäävistä ja purkavista ehdoista. Jos alus on saatu perintönä, kirjaamisvelvollisuus alkaa siitä, kun perinnönjako on saanut lainvoiman. Testamentin ollessa kyseessä, aika alkaa siitä kun testamentti on saanut lainvoiman.

Mikäli aluksella on useita uusia omistajia, tulee heidän kaikkien allekirjoittaa hakemus omistusoikeuden kirjaamisesta. Mikäli laivaosuus on luovutettu uudelle omistajalle, riittää osuuden uuden omistajan allekirjoittama hakemus.

Lakiehdotuksessa ei ehdoteta määräaikaa aluksen rekisteröinnille. Ratkaisevaa aluksen rekisteröinnin kannalta on sen käyttö kauppamerenkulkuun. Lain 1 §:ssä säädetään, että rekisteröinnin edellytyksenä on, että alusta on tarkoitus käyttää kauppamerenkulkuun. Alusta ei myöskään saa 6 §:n mukaan käyttää kauppamerenkulkuun ennen kuin se on merkitty alusrekisteriin. Rakenteilla olevan uuden tai ulkomailta siirtyneen aluksen osalta eli niiden alusten osalta, joita ei ole aikaisemmin rekisteröity, ei siten ole rekisteröintivelvollisuutta, ennen kuin alus on tarkoitus ottaa käyttöön kauppamerenkulussa. Alus on kuitenkin rekisteröitävä ennen kuin varsinainen toiminta alkaa. Koska ratkaisevaa aluksen rekisteröinnille on sen käyttöönotto kauppamerenkulussa, nimenomaista määräaikaa aluksen rekisteröinnille ei olisi tarkoituksenmukaista asettaa.

16 §. *Muutosilmoitus.* Pykälässä säädetään muiden kuin omistusoikeuteen liittyvien muutosten ilmoittamisesta rekisteriin sekä rekisteriviranomaisten mahdollisuudesta tehdä muutoksia ilman tällaista ilmoitusta.

Pykälän 1 momentissa säädetään, että muusta rekisteriin merkittävässä seikassa tapahtuneesta muutoksesta kuin 15 §:ssä koskevasta omistusoikeuden muutoksesta, on ilmoitettava rekisteriviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä kirjallisesti ja samassa ajassa kuin ilmoitus omistusoikeuden muutoksesta eli 30 päivän kuluessa muutoksen tapahduttua. Lain 9 §:n 2 mo-

mentti sisältää luettelon alusrekisteriin merkittävistä tiedoista.

Pykälän 2 momentissa annetaan rekisteriviranomaiselle mahdollisuus tehdä muutos rekisteriin, jos muutos muulla tavalla on tullut viranomaisen tietoon. Rekisteriin merkittyä omistajaa on kuitenkin kuultava ennen muutoksen tekemistä samoin kuin niitä henkilöitä, joita muutosmerkintä tai sen oikeusvaikutukset koskevat. Tällainen viranomaisen tietoon tullut seikka voi esimerkiksi koskea aluksen mitoissa tapahtuneita muutoksia. Tällaiset muutokset voivat vaikuttaa aluksen arvoon reaalivakuutena ja siten mahdollisten kiinnitysten haltijoiden asemaan.

Pykälän 3 momentin mukaan aluksen uusi nimi on nimenvaihdon yhteydessä ilmoitettava alusrekisteriin ennen kuin alusta käytetään kauppamerenkulkuun uudella nimellä. Kauppa-aluksista annetun asetuksen mukaan aluksen nimi on laitettava näkyviin aluksen perään ja molemmille sivuille. Aluksen ainoa ulospäin selkeästi näkyvä tunnusmerkki on sen nimi. Säännöksen tarkoituksena on lähinnä helpottaa valvontaviranomaisten työtä. Uuden nimen myötä alukselle annetaan myös uusi kansallisuuskirja.

Pykälässä tarkoitettujen muutosilmoitusten tulee, jos aluksella on useampi omistaja, kaikkien omistajien allekirjoittaa.

17 §. *Ulkomailta siirtyneen aluksen rekisteröinti.* Pykälässä säädetään rekisteriviranomaisen menettelystä silloin, kun vieraan valtion alusrekisteristä tai alusrakennusrekisteristä siirretään alus rekisteröitäväksi Suomeen.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriviranomaisen tulee varmistua siitä, että alus, joka on ollut rekisteröitynä vieraan valtion alusrekisteriin, on poistettu siitä rekisteristä taikka poistetaan siinä vaiheessa, kun alus rekisteröidään Suomeen. Säännös perustuu kansainväliseen sääntelyn, joka koskee alusten rekisteröintiä sekä kiinnitysten haltijoiden oikeuksien turvaamista. Aavaa merta koskevan yleissopimuksen mukaan alus ei saa olla merkittynä kahteen alusrekisteriin samanaikaisesti. Meripanttioikeutta ja aluskiinnitystä koskevien kansainvälisten sopimusten sekä laivanrakennusta koskevan yleissopimuksen mukaan kiinnitetyn aluksen poistaminen alusrekisteristä tai alusrakennusrekisteristä edellyttää kiinnitysten haltijoiden suostumusta rekisteristä poistamiseen. Aikaisemman rekisterivaltion todistus siitä, että alus on poistettu rekisteristä mahdollistaa aluksen rekisteröinnin muun valtion alusrekisteriin. Todistus luo myös olettaman, että alukseen mahdollisesti vahvistetut kiinnitykset on kuoletettu tai että kiinnitysten haltijat ovat antaneet suostumuksensa rekisteristä poistamiseen. Aluksen rekisterinvaihdon yhteydessä käytetään myös mahdollisuutta siirtää kiinnitykset uuteen rekisteriin.

Koska vieraan valtion lainsäädäntö saattaa edellyttää aluksen poistamisen yhteydessä aluksen rekisteröintiä toisen valtion alusrekisteriin ennen kuin se poistetaan ensiksi mainitun valtion rekisteristä, on tämäkin vaihtoehto otettu säännöksessä huomioon. Tällöin rekisteriviranomaisilla on mahdollisuus suoraan yhteydenpitoon keskenään sen varmistamiseksi, että alus todella poistetaan edellisestä rekisteristä heti sen tultua rekisteröidyksi uuteen rekisteriin.

Suomen rekisteriviranomaisia koskevat menettelysäännökset aluksen rekisteristä poistamisen osalta sisältyvät lain 5 lukuun ja ovat sopusoinnussa kansainvälisten sopimusten kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan hakijan on myös esitettävä todistus siitä, että vieraan valtion alusrakennusrekisteriin merkitty alus on poistettu siitä ennen kuin alus voidaan merkitä Suomen alusrekisteriin. Tämä säännös perustuu kansainväliseen laivanrakennusta koskevaan yleissopimukseen ja säännöksen tarkoituksena on turvata kiinnitysten haltijoiden asema.

Ehdotuksen 35 § sisältää säännökset muun muassa siitä, miten Suomen alusrekisteriviranomaisten tulee menetellä, kun alus siirretään Suomen alusrakennusrekisteristä ulkomaille. Tämäkin säännös vastaa kansainvälisen laivanrakennusyleissopimuksen määräyksiä.

18 §. *Omistusriita.* Pykälässä säädetään aluksen omistusoikeusriidan ja saannon pätevyyden tutkimisesta eri oikeudenkäynnissä. Pykälän mukaan kysymystä aluksen omistusoikeudesta sekä saannon pätevyydestä voi laillisesti tutkia omistusoikeuden kirjaamisen estämättä. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 45 §:n 1 momenttia.

Esityksessä ehdotetaan, että alusrekisterimerkinnällä ei vielä tässä vaiheessa olisi materiaalisia oikeusvaikutuksia. Tämä vastaa voimassa olevan lain sääntelyä. Tulevaisuudessa tullaan kuitenkin harkitsemaan rekisterin julkisen luotettavuuden periaatteen omaksumista myös alusrekisterin osalta. Mahdollinen muutos on

kuitenkin tarkoitus toteuttaa vasta sen jälkeen, kun kiinteistöoikeudessamme on siirrytty näiden, Suomen oikeusjärjestelmän kannalta uusien periaatteiden soveltamiseen lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin osalta.

19 §. *Rekisteröinti kaksoisluovutuksessa.* Kyseessä on tilanne, jossa kahdella on sama saantomies. Pykälä vastaa voimassa olevan lain sääntelyä ja perustuu luovutuksen aikaprioriteetille. Tässä vaiheessa ei vielä ehdoteta otettavaksi Suomen alusrekisterilainsäädäntöön Ruotsissa jo toteutettua ratkaisua rekisterimerkinnän tietyistä esineoikeudellista vaikutuksista kaksoisluovutustapauksessa. Tämä tulisi ajankohtaiseksi siinä vaiheessa, kun pohditaan julkisen luotettavuuden antamista myös alusrekisterille maakaaritoimikunnan esittämien lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriä koskevien periaatteiden mukaisesti.

Kysymys omistusoikeuden pysyvyydestä kaksoisluovutustapauksissa ratkaistaisiin edelleen merilain 6 §:n mukaan. Jos joku on luovuttanut aluksen tai laivaosuuden kahdelle ja se, jolle jälkimmäinen luovutus tapahtui, on saanut saantonsa alusrekisteriin merkityksi, on aikaisempi luovutus voimaton häntä kohtaan, jos hänen saantonsa tapahtui vilpittömässä mielessä ja vastiketta vastaan.

4 luku. Menettely aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnissä ja omistusoikeuden kirjaamisessa.

Luku sisältää menettelyä koskevat säännökset rekisteriasioissa. Koska rekisteriviranomaisiin sovelletaan hallintomenettelylakia, on lakiehdotuksessa pidetty lähtökohtana sitä, että hallintomenettelylain menettelysäännöksiä tulisi soveltaa ja muuta sääntelyä tulisi rajoittaa. Ainoastaan silloin kun rekisteröintiasioiden luonne on edellyttänyt omaa sääntelyä taikka tämä on ollut tarkoituksenmukaista selkeän kokonaissääntelyn saavuttamiseksi jonkin asian osalta, on alusrekisterilakiin otettu menettelyä koskevia säännöksiä. Lukuun otetut menettelyä koskevat säännökset perustuvat näihin periaatteisiin.

20 §. *Rekisteröintihakemus.* Pykälässä säädetään rekisteröinti- ja kirjaamishakemuksen muodosta ja sisällöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista alusrekisteriin on haettava kirjallisella hakemuksella. Hakijan tai tämän asiamiehen on allekirjoitettava hakemus. Jos omistajia on useampia, on kaikkien allekirjoitettava hakemus. Hakemus voi olla vapaamuotoinen. On kuitenkin tarkoitus, että rekisteriviranomainen valmistaa hakemuskaavakkeen, jonka käyttö helpottaisi sekä hakijan että rekisteriviranomaisen työtä. Kaavakkeen käyttö olisi vapaaehtoista.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että hakemuksesta on käytävä ilmi aluksen nimi ja omistaja sekä ne muut tiedot, jotka 9 §:n 2 momentin mukaan merkitään alusrekisteriin aluksen ja sen omistajan yksilöimiseksi. Hakemukseen on lisäksi merkittävä omistajan, hänen edustajansa tai asiamiehensä puhelinnumero ja postiosoite eli niin sanottu prosessiosoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset ja tiedustelut voidaan lähettää. Edellä mainitun 9 §:n 2 momentin sääntelyä on selkeytetty ja yksinkertaistettu verrattuna voimassa olevaan lainsäädäntöön ja tämä vaikuttaa myös selkeyttävästi rekisteriviranomaiselle jätettävään hakemukseen.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädetään siitä, miten uuden omistajan on selvitettävä saantonsa. Saannon selvittämisen osalta ei esitetä periaatteellisia muutoksia voimassa olevaan lakiin nähden. Jos alus on jo merkitty alusrekisteriin, on sitä koskeva merkintä rekisteriviranomaiseen nähden riittävä, muttei yksinomainen legitimaatiokeino. Aluksen omistusoikeuden kirjaamisen osalta ei siten edellytetä, että edellinen omistaja on kirjattu rekisteriin, vaan katkeamattoman saantoketjun selvittäminen riittää.

Hakijan on 3 momentin mukaan esitettävä tarpeellinen selvitys oman saantonsa laillisuudesta ja hakemukseen on liitettävä saannon perusteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai julkisen notaarin oikeaksi todistamina jäljennöksinä.

Omistusoikeus alukseen voidaan saada samalla tavalla kuin muuhunkin irtaimeen omaisuuteen, esimerkiksi oston, vaihdon, lahjan, perinnön tai testamentin nojalla. Omistusoikeus alukseen siirtyy sopimuksella, sen ehtojen mukaan, eikä rekisteröinnillä ole tässä suhteessa vaikutusta. Rekisteröinti ei myöskään paikkaa virheellistä saantoa.

Rekisteröidyn tai rekisteröitävän aluksen tai laivaosuuden luovutus on merilain 5 §:n mukaan tehtävä kirjallisesti ja todistajain läsnäollessa. Luovutus tässä yhteydessä tarkoittaa luovutussaantoa eli kauppaa, vaihtoa tai lah-

jaa, mutta ei sen sijaan yleisseuraannosta johtuvaa saantoa kuten perhe- ja jäämistöoikeudellisia saantoja tai fuusioiden yhteydessä tapahtuvia saantoja oikeushenkilöiden sulautuessa toisiinsa.

Omistajan tulee rekisteröintihakemukseen liittää selvitys, millä tavalla alus on siirtynyt hänelle. Mikäli luovutuksen perusteena on kauppa, on esitettävä kauppakirja. Mikäli aluksen omistaja ei halua kauppahintaa koskevaa tietoa julkisuuteen rekisteröinnin taikka omistusoikeuden kirjaamisen yhteydessä, rekisteriviranomaiselle voi toimittaa saantokirjan, jossa tätä tietoa ei ole mainittu.

Rekisteriviranomaisella olisi ehdotuksen mukaan harkintavalta sen suhteen, mikä on katsottava tarpeelliseksi selvitykseksi. Tämä voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun halutaan rekisteröidä sellainen suomalainen alus, joka ei ole aikaisemmin ollut alusrekisterissä tai joka on siitä poistettu ja jonka osalta saantokirjaa ei ole olemassa sen katoamisen tai muun vastaavan syyn takia. Jos rekisteriviranomainen ei katso voivansa rekisteröidä alusta esitettyjen selvitysten perusteella, on 25 §:ään myös sisällytetty säännös kuulutusmenettelystä.

Jos edellisen omistajan saantoa ei ole merkitty alusrekisteriin, tulee uuden omistajan 4 momentin mukaan esittää edellisen omistajan omistusoikeudesta sellainen selvitys, joka olisi tarpeen tämän saannon kirjaamiseksi. Periaatteessa uuden omistajan täytyy esittää häneen saakka ulottuva katkeamaton saantoketju. Mikäli alus on uusi, hakemukseen tulee liittää telakan rakennustodistus, josta muun muassa on käytävä ilmi, kenen lukuun alus on rakennettu, rakentaja sekä rakentamisaika ja -paikka.

Kun alus siirretään vieraan valtion alusrekisteristä Suomen alusrekisteriin, on katsottava riittäväksi, että selvitys saantoketjusta alkaa siitä omistajasta, joka vieraan valtion lainsäädännön mukaisesti on merkitty sen valtion alusrekisteriin.

Lisäksi momentissa säädetään , että selvitystä edellisen omistajan omistusoikeudesta ei tarvitse esittää, jos alus on myyty pakkohuutokaupalla. Aluksen pakkohuutokaupassa tapahtuva saanto vahvistetaan huutokaupantoimittajan antamalla kauppakirjalla, johon ei tarvita todistajia. Kauppakirja annetaan vasta, kun huutokauppa on saanut lainvoiman tai kun siitä on tehty vain sellainen valitus, joka ei saata itse huutokauppaa peräyttää.

21 §. *Vireilletulo ja rekisteriasian käsittely.* Rekisteriasiaa koskeva hakemus tulee 1 momentin mukaan vireille, kun se on saapunut 4 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaiselle rekisteriviranomaiselle. Hakemus voidaan jättää suoraan rekisteriviranomaiselle tai postitse toimitettavaksi rekisteriviranomaiselle.

Hakemuksen vireilletulon oikeusvaikutusten osalta ei tässä vaiheessa ehdoteta muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden. Aluksen tai laivaosuuden omistusoikeus siirtyy merilain 5 §:n mukaan sopimuksella. Alusta tai sen osuutta ei voida enää siirtymisen jälkeen ulosmitata edellisen omistajan veloista eikä se kuulu hänen konkurssipesäänsä, lukuun ottamatta ulosottolain 3 luvun 35 §:ssä ja takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa (758/91) tarkoitettuja takaisinsaantitapauksia. Rekisterimerkinnän tekemisellä vireille tulleesta hakemuksesta on oikeusvaikutuksia vain kiinnityksen vahvistamisen kannalta ja se estää kiinnityksen vahvistamisen edellisen omistajan hakemuksen tai suostumuksen perusteella.

Muiden oikeusvaikutusten antaminen vireilletuloa koskevalle rekisterimerkinnälle tulee harkittavaksi siinä vaiheessa, kun harkitaan alusrekisterin muuttamista rekisteriksi, jolla on niin sanottu julkinen luotettavuus ja johon liittyy valtion ankara vahingonkorvausvastuu.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriviranomaisen tulee viipymättä ottaa rekisteriasia käsiteltäväksi. Tarkoitus on myös, että rekisteriviranomainen viivyttelemättä käsittelee asian loppuun, joko tekemällä lopullisen päätöksen asiassa tai jättämällä sen erillisellä päätöksellä lepäämään.

22 §. *Hakemuksen täydentäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan rekisteriasiaa ei saa epätäydellisen hakemuksen tai puuttuvien asiakirjojen perusteella heti hylätä, jos puute on korjattavissa. Rekisteriviranomaisen on pyydettävä hakijaa määräajassa korjaamaan puute. Pyyntö tulee esittää tarkoituksenmukaisella tavalla. Hakijalle on ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen ja missä ajassa hakemusta on täydennettävä. Hakijalle tulee myös ilmoittaa, mitkä ovat täydennyskehotuksen noudattamatta jättämisen seuraukset. Puute voi lähinnä koskea hakemuksessa ja sen liitteissä olevia tietoja, jotka 9 §:n 2 momentin mukaan on merkittävä alusrekisteriin. Kysymyksessä voi myös olla 17 §:ssä tarkoitetun todistuksen puuttuminen.

Tarvittaessa hakijalle voidaan antaa uusi

täydennyskehotus. Rekisteriviranomainen voi myös käyttää 23 §:n mukaista kuulemismenettelyä epäselvän tai puutteellisen hakemuksen selvittämiseksi.

Rekisteriasiaa koskeva hakemus pysyy vireillä täydennyskehotuksen antamisesta huolimatta. Jollei hakemusta määräpäivään mennessä täydennetä, se on 2 momentin mukaan jätettävä tutkimatta. Rekisteriviranomainen ei siis lainkaan ota asiaa käsiteltäväksi tällaisessa tapauksessa. Pykälän tarkoittamissa tilanteissa ei myöskään ole tarkoitus, että rekisteriviranomainen jättää asian lepäämään, josta taas säädetään 24 §:ssä. Aluskaupalle on ominaista kansainvälisyys ja nopeus ja tämä edellyttää rekisteriviranomaiselta tehokkuutta, joustavuutta ja nopeutta rekisteriasioiden käsittelyssä. Ainoastaan 24 §:ssä lueteltujen syiden vuoksi voidaan hakemus jättää lepäämään.

23 §. *Kuuleminen.* Erityisen kuulemismenettelyn järjestäminen rekisteröintiasian yhteydessä saattaa olla käytännössä tarpeellinen. Pykälässä rajoitetaan kuulemismenettelyn käyttämistä aluksen saantoon liittyvien seikkojen selvittämiseksi. Kysymys voi esimerkiksi olla tilanteesta, jossa täydellistä kirjallista selvitystä ei pystytä esittämään saantoketjusta tai jossa omistusoikeus muutoin on epäselvä. Rekisteriviranomainen voi tällöin kutsua asianosaisen tai muun henkilön kuultavaksi vireillä olevasta hakemuksesta. Kysymykseen voi tulla uuden omistajan lisäksi myös entiset omistajat. Kutsussa on mainittava aika, jona kuulemistilaisuus järjestetään. Lisäksi on mainittava, onko kuultavan oltava läsnä henkilökohtaisesti tai asiamiehen edustamana, sekä seuraukset siltä varalta, ettei kuultava saavu paikalle. Kuulemistilaisuuteen on syytä kutsua samanaikaisesti kaikki kuultavat. Rekisteriviranomainen voi ratkaista asian, vaikkei kuultava olisi saapunut paikalle.

24 §. *Lepäämään jättäminen.* Aluskaupan luonne edellyttää tehokasta ja nopeaa rekisteriasioiden käsittelyä. Jos hakemuksessa on korjattavissa oleva puute, hakijaa on 22 §:n mukaan kehotettava täydentämään hakemusta ja asian käsittelyä lykättävä vain täydennyskehotusta koskevaksi ajaksi.

Hakemuksen jättäminen lepäämään on erotettava täydennyskehotuksen antamisesta johtuvasta asian käsittelyn lykkäämisestä. Lepäämään jättäminen on erillinen rekisteriviranomaisen päätös, josta voi hakea muutosta ja johon liittyy tiettyjä oikeusvaikutuksia. Lepäämäänjättämissäännöksillä hyväksytään eräänlainen välitila rekisteröintiasioiden käsittelyssä, jonka vaikutuksena muun muassa on, ettei kiinnityksiä alukseen edellisen omistajan hakemuksen tai suostumuksen perusteella enää voida vahvistaa.

Hakemus voidaan jättää lepäämään vain silloin, kun alus voitaisiin rekisteröidä tai hakijan omistusoikeus kirjata, mutta on olemassa jokin lepäämäänjättämisperuste, jonka toteutuminen on riippuvainen tulevista tapahtumista. Pykälän 1 momentissa ehdotetut perusteet ovat tyhjentäviä. Ennen lepäämään jättämistä koskevaa päätöstä hakijan ja viranomaisen on selvitettävä kaikki muut asian ratkaisemiseksi tarvittavat seikat.

Hakemus voidaan 1 momentin 1 kohdan mukaan jättää lepäämään, jos aluksen saanto tai sen voimassa pysyminen on sopimuksen tai muun oikeustoimen mukaan ehdollinen. Esimerkiksi aluksen kauppakirjassa oleva lykkäävä tai purkava ehto, joka ei vielä ole täyttynyt, estää aluksen rekisteröimisen tai omistusoikeuden kirjaamisen. Aluksen uudella omistajalla ei ole tällaisessa tilanteessa vielä velvollisuutta kirjata omistusoikeuttaan, mutta kylläkin oikeus saada asia vireille. Asian vireilletulon vaikutukset liittyvät kiinnityksiin, joita vireilletulon jälkeen ei enää voida vahvistaa edellisen omistajan hakemuksen perusteella.

Perusteena lepäämään jättämiselle voi 2 kohdan mukaan olla myös se, että aluksen saannon perustana oleva oikeustoimi ei ole saanut lainvoimaa. Vaikka velvollisuus omistusoikeuden kirjaamiselle ei ole vielä syntynyt, hakija voi kuitenkin saada esimerkiksi perinnönjakokirjaan, osituskirjaan tai testamenttiin perustuvaan saantoonsa liittyvän hakemuksen vireille jo ennen kuin moiteaika on kulunut umpeen. Moiteaika esimerkiksi testamentin osalta on kuusi kuukautta.

Jos kahdella on sama saantomies, ratkaistaan saantojen keskinäinen pysyvyys oikeudenkäynnissä. Momentin 3 kohdan mukaan on tällaisessa tilanteessa mahdollista kirjata molemmat hakemukset ja jättää ne lepäämään siihen saakka, kunnes saadaan tuomioistuimen lainvoimainen päätös.

Aluksen omistusoikeus voidaan kirjata muutoinkin vain silloin, kun hakijan omistusoikeus on riidaton. Mikäli on vireillä riita saannon pysyvyydestä tai paremmasta oikeudesta alukseen, hakijalla on mahdollisuus saada hakemus

vireille, mutta rekisteriviranomaisen on 4 kohdan mukaan jätettävä se lepäämään.

Rekisteriin merkityn aluksen omistusoikeuden siirtoa ei voida 5 kohdan mukaan kirjata, jos aluksen ulosmittauksesta tai siihen kohdistuvasta turvaamistoimesta on tehty merkintä rekisteriin ennen hakemuksen vireille tuloa. Kyse on rekisteriin merkityn omistajan veloista. Ulosottoviranomaisten velvollisuutena on ilmoittaa alusrekisterinpitäjälle tällaisista toimenpiteistä ja niiden lakkaamisesta.

Hakemus on myös jätettävä lepäämään 6 kohdan mukaan silloin, kun hakijalle on myönnetty kuulutus omistusoikeuden kirjaamiseksi. Rekisteriviranomainen tekee päätöksen kuuluttamisesta ja samalla hakemus on jätettävä lepäämään kuulutuksen ajaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan on rekisteriviranomaisen, jättäessään hakemuksen lepäämään, velvoitettava hakija antamaan määräajassa tarvittava lisäselvitys 1 momentissa mainituista seikoista. Kussakin yksittäistapauksessa tarvittava määräaika jää viranomaisen harkittavaksi. Lisäselvityksen antamisesta ja sen laiminlyönnin seurauksista on voimassa, mitä 22 §:ssä säädetään. Lepäämäänjättämispäätöksessä on siten ilmoitettava hakijalle, mitä lisäselvitystä hakemukseen vaaditaan, minä päivänä viimeistään lisäselvitys on toimitettava rekisteriviranomaiselle ja mitkä ovat lisäselvityksen esittämättä jättämisen seuraukset. Hakijalle voidaan tarvittaessa antaa uusi määräaika lisäselvityksen esittämiseksi. Jollei hakija viimeistään määrättynä päivänä esitä lisäselvitystä, hakemus hylätään.

Rekisteriviranomainen voi 3 momentin mukaan myös omasta aloitteestaan ottaa hakemuksen käsiteltäväkseen. Jos rekisteriviranomainen on esimerkiksi viran puolesta saanut tietää omistusoikeutta koskevan riidan lainvoimaisesta ratkaisusta, sen ei tarvitse odottaa hakijalta lisäselvitystä, vaan se voi heti tehdä ratkaisun. Hakemusta ei kuitenkaan säännöksen mukaan saa hylätä ennen kuin hakijalle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi.

25 §. *Kuulutus.* Kuulutusmahdollisuuden antaminen aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista hakevalle omistajalle on katsottu tarpeelliseksi lähinnä niitä käytännössä esiintyneitä ongelmatilanteita varten, jolloin alus halutaan rekisteröidä, eikä saantoketjua pystytä selvittämään tai saantokirjaa pystytä esittämään. Jotta rekisteriviranomainen voisi myöntää kuulutuksen omistusoikeuden kirjaamiseksi, on hakijan saatettava todennäköiseksi, että saantokirja on kadonnut tai turmeltunut ja että saanto on laillinen.

26 §. *Kuulutusmenettely.* Pykälän 1 momentin mukaan hakijan velvollisuutena on esittää selvitys niistä seikoista, joiden perusteella hän pyytää kuulutusta.

Kun hakija on selvittänyt kuulutuksen edellytykset, rekisteriviranomaisen on 2 momentin mukaan annettava kuulutus ja siinä kehotettava sitä, joka katsoo itsellään olevan paremman oikeuden alukseen kuin hakijalla, nostamaan kanne hakijaa vastaan. Kanne on nostettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun kuulutus on julkaistu virallisessa lehdessä. Kuulutuksessa on mainittava, että hakijan omistusoikeus voidaan kirjata, jos kannetta ei määräajassa nosteta.

Pykälän 3 momentti sisältää säännökset kuulutuksen tiedottamisesta. Hakijan on omalla kustannuksellaan julkaistava kuulutus kerran virallisessa lehdessä jonkin vuosineljänneksen ensimmäisessä numerossa ja kerran valtakunnallisesti leviävässä sanomalehdessä. Kuulutuksen toimittamisesta kyseisiin lehtiin vastaa hakija. Tämän lisäksi rekisteriviranomaisen tulee antaa tieto kuulutuksesta kaikille viranomaisen tiedossa oleville henkilöille, joiden oikeutta aluksen omistusoikeuden kirjaaminen saattaa koskea. Erillinen tiedoksianto voi olla tarpeen esimerkiksi kanssaperillisille silloin, kun hakija esittää saannoksi perintöä kykenemättä esittämään kuitenkaan perinnönjakokirjaa. Rekisteriviranomaisella ei ole tässä tapauksessa selonottovelvollisuutta, vaan viranomainen lähettää tiedon niille henkilöille, jotka ovat viranomaisen tiedossa joko hakijan toimittamien asiakirjojen tai muun selvityksen perusteella.

Jollei kannetta ole nostettu määräajassa tai kanne on tuomioistuimen lainvoimaisella päätöksellä hylätty tai jäänyt sillensä, voidaan hakijan omistusoikeus 4 momentin mukaan kirjata. Hakijan on esitettävä edellä mainituista seikoista selvitys rekisteriviranomaiselle tämän asettamassa määräajassa.

Rekisteröintiasia voidaan 24 §:n nojalla jättää lepäämään siksi ajaksi, kun kuulutusmenettely on vireillä.

27 §. *Hakemuksen hylkääminen.* Pykälässä säädetään perusteista, joilla hakemus on hylättävä. Rekisteriviranomaisen on tutkittava sille toimitettujen asiakirjojen perusteella aluksen rekisteröinnin ja omistusoikeuden kirjaamisen edellytykset. Rekisteriviranomaisen tutkimis-

velvollisuus on laaja. Mikäli asiakirjat eivät selvitä saannon laillisuutta, kysymykseen tulevat puutteen laadusta riippuen hakemuksen täydentäminen 22 §:n mukaan, kuuleminen 23 §:n mukaan, 24 §:n mukainen hakemuksen lepäämään jättäminen tai 25 §:ssä tarkoitettu kuulutus. Hakemuksen hylkääminen ennen kuin hakijalle on varattu tilaisuus korjata tai täydentää hakemustaan ei yleensä ole mahdollista.

Pykälässä on luettelo hylkäämisperusteista. Luettelossa on mainittu tyypilliset perusteet, mutta se ei kuitenkaan voi tapausten moninaisuuden vuoksi olla tyhjentävä.

Hakemus on 1 kohdan mukaan hylättävä, jollei saantokirjaa tai sen oikeaksi todistettua jäljennöstä taikka selvitystä hakijan saannon laillisuudesta ole täydennyskehotuksesta huolimatta esitetty, eikä 25 §:n mukaista kuulutusmenettelyä ole myöskään pyydetty.

Hakemus on 2 kohdan mukaan hylättävä myös silloin, kun luovuttajalla ei ollut oikeutta aluksen luovutukseen ja tästä oli ennen luovutusta tehty merkintä rekisteriin. Kun vallintaa rajoittavasta ehdosta on 9 §:n 4 momentin mukaan tehty merkintä rekisteriin ennen luovutusta, on katsottava, että rajoitus on tullut sivullisten ja siis myös luovutuksensaajan tietoon.

Kohta 3 sisältää säännöksen, jonka mukaan hakemus on hylättävä, jos aluksen rekisteröinnille ja omistusoikeuden kirjaamiselle on muu este. Rekisteriviranomaiselle on annettava mahdollisuus hakemuksen hylkäämiseen myös muissa kuin 1 ja 2 kohdassa mainituissa tilanteissa, kun hakemus on niin puutteellinen tai aluksen saanto niin epäselvä, ettei puutetta voi poistaa täydentämisen tai lepäämään jättämisen avulla. Alusrekisteriä ei ole syytä rasittaa hakemuksilla, joiden hyväksyminen on erittäin epätodennäköistä tai joiden käsittely veisi erittäin pitkän ajan. Rekisteriviranomaisen aikaisempi hylkäyspäätös ei ole esteenä uuden hakemuksen toimittamiselle rekisteriviranomaiselle. Hakemusta käsitellään tällöin kokonaan uutena asiana.

28 §. *Rekisteriasian ratkaiseminen ja toimituskirja.* Pykälän 1 momentin mukaan aluksen rekisteröintiä tai omistusoikeuden kirjaamista koskeva asia ratkaistaan merkitsemällä ratkaisu alusrekisteriin. Ratkaisun sisältö vastaa rekisterimerkintää. Myös hakemuksen jättäminen lepäämään sekä muu tähän verrattava asian käsittelyä koskeva ratkaisu on merkittävä rekisteriin. Merkinnän tekeminen palvelee myös sivullisten tiedontarvetta aluksen omistusta koskevissa asioissa. Jotta tällainen tiedontarve voitaisiin tyydyttää mahdollisimman tehokkaasti, on merkinnät tehtävä rekisteriin viipymättä.

Kun päätös on hakemuksen mukainen sitä ei yleensä perustella. Silloin kun rekisteriviranomaisen ratkaisu on kielteinen, on päätös kuitenkin perusteltava. Hakijalle on silloin annettava tieto päätöksen perusteista. Hakemuksesta, joka hylätään, on 2 momentin mukaan annettava erillinen päätös, joka on perusteltava. Erillisen päätöksen antaminen tässä tapauksessa on myös tarpeen, koska alusrekisteriä ei ole tarkoituksenmukaista rasittaa muilla kuin varsinaisilla asian ratkaisua koskevilla tiedoilla. Hakija voi myös pyynnöstä saada erillisen päätöksen silloin, kun hakemus jätetään lepäämään tai kun tehdään muu tähän verrattava asian käsittelyä koskeva ratkaisu.

Rekisteriviranomainen arkistoi asiasta annetut erilliset päätökset ja asiassa kertyneet asiakirjat siten kuin viranomaista koskevassa arkistosäännössä edellytetään.

Pykälän 3 momentin mukaan annetaan aluksen rekisteröinnistä kansallisuuskirja. Alusta ei saa 6 §:n mukaan käyttää kauppamerenkulkuun ennen kuin se on merkitty alusrekisteriin ja rekisteriviranomainen on antanut sille kansallisuuskirjan. Muista toimenpiteistä hakija saa toimituskirjana kansallisuuskirjan tai muun todistuksen taikka erillisen päätöksen. Koska alusrekisteri on tarkoitus pitää atk:lla, voidaan uusi kansallisuuskirja helposti tulostaa aina silloin, kun siinä mainituissa tiedoissa on tapahtunut muutoksia. Edellinen kansallisuuskirja on tällöin palautettava rekisteriviranomaiselle.

29 §. *Menettely rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnissä ja omistusoikeuden kirjaamisessa.* Pykälän 1 momentin mukaan rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä voi hakea sen omistaja. Omistaja voi tässä vaiheessa olla aluksen tilaaja tai aluksen rakentaja eli telakka. Kysymys omistajasta voidaan ratkaista ainoastaan laivanrakennussopimuksen ja siihen sisältyvien omistusoikeuden siirtymistä koskevien ehtojen mukaan. Aikaisemmin omistusoikeus alukseen siirtyi yleensä sen luovutuksen yhteydessä, mutta nykyään on myös tavallista, että omistusoikeus siirtyy vaiheittain, mikä muun muassa perustuu nykypäivän laivanrakennustekniikkaan. Rekisteriviranomaisen on kussa-

kin yksittäistapauksessa tutkittava, kenellä on katsottava olevan legitimaatio hakea rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että aluksen rekisteröintiä ja sen omistusoikeuden kirjaamista koskevia säännöksiä sovelletaan soveltuvin osin rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiin ja omistusoikeuden kirjaamiseen. Rakenteilla olevan aluksen merkitsemisestä alusrakennusrekisteriin ei kuitenkaan anneta kansallisuuskirjaa, koska se annetaan ainoastaan alukselle, joka kansallisuusperiaatteen mukaisesti on rekisteröity alusrekisteriin. Rekisteröinti alusrakennusrekisteriin perustuu alueperiaatteeseen eikä kansallisuusperiaatteeseen.

5 luku. **Aluksen poistaminen alusrekisteristä ja alusrakennusrekisteristä.**

Luku sisältää säännökset aluksen tai rakenteilla olevan aluksen poistamisen edellytyksistä. Luku sisältää myös säännökset kiinnitetyn aluksen tai rakenteilla olevan aluksen poistamisesta rekisteristä. Viimeksi mainittujen säännösten tarkoituksena on kiinnitettyjen panttioikeuksien haltijoiden etujen turvaaminen ja ne perustuvat kansainvälisiin yleissopimuksiin meripanttioikeudesta ja aluskiinnityksestä sekä laivanrakennusyleissopimukseen.

30 §. *Alusrekisteristä poistamisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin mukaan aluksen omistajalla on velvollisuus määräajassa pyytää aluksen poistamista rekisteristä momentissa luetelluissa tapauksissa. Aluksen omistaja voi tässä yhteydessä olla joko rekisteriin merkitty omistaja tai uusi omistaja riippuen siitä, mikä on poistamisperuste. Pyyntö aluksen poistamiseksi on esitettävä 30 päivän kuluessa 1—3 kohdassa tarkoitetusta ajankohdasta. Aluksen poistaminen momentissa luetelluissa tapauksissa on pakollista. Säännöksen tärkein merkitys on, että rekisteristä poistettuun alukseen ei enää saa vahvistaa kiinnityksiä.

Momentin 1 kohdan mukaan alus on poistettava alusrekisteristä silloin, kun se ei enää täytä rekisteröinnin edellytyksiä. Kysymyksessä on lähinnä alus, joka on luovutettu ulkomaalaiselle niin, ettei se enää täytä merilain 1 §:n kansallisuusvaatimusta, tai alus, jota ei enää käytetä kauppamerenkulkuun. Jos esimerkiksi aluksen uusi omistaja ei enää halua käyttää alusta kauppamerenkulkuun, on hänen ilmoitettava alus poistettavaksi rekisteristä. Muutos aluksen käyttötarkoituksessa voi olla sekä pysyvä että tilapäinen. Säännös koskee sekä pakollista että vapaaehtoista rekisteröintiä.

Rekisteriviranomainen antaa pyynnöstä rekisteristä poistamisesta todistuksen. Vieraan valtion rekisteriviranomaisen tulisi edellyttää, aluksen rekisteröintiä ja aluskiinnitystä koskevien kansainvälisten yleissopimusten mukaan, että todistus aluksen poistamisesta aikaisemmasta rekisteristä esitetään, kun haetaan aluksen rekisteröintiä uuteen rekisteriin. Kansainvälisten sopimusjärjestelyjen mukaan alus ei saa olla rekisteröitynä kahteen alusrekisteriin samanaikaisesti. Poikkeuksen tästä muodostaa tänä päivänä niin sanottu bareboat-rahtauksen perusteella tapahtuva niin sanottu kaksoisrekisteröinti. Sen mukaan alus jää edelleen omistajan kotivaltion alusrekisteriin samalla, kun se rekisteröidään bareboat-rahtaajan kotivaltion eräänlaiseen käyttörekisteriin. Tällaisessa tapauksessa alus käyttää käyttörekisterin lippua.

Momentin 2 ja 3 kohdassa säädetään erityistilanteista, joissa aika rekisteristä poistamista koskevan ilmoituksen tekemiselle alkaa tietystä hetkestä.

Jos alus on tuhoutunut ja se on julistettu kuntoonpanokelvottomaksi, aika rekisteristä poistamista koskevan pyynnön esittämiselle alkaa 2 kohdan mukaan siitä, kun omistaja on saanut tiedon näistä tapahtumista. Alus saattaa onnettomuuden seurauksena tuhoutua joko osittain tai kokonaan. Aluksen kuntoonpanokelvottomuudesta säädetään merilain 7 §:ssä. Vahingoittunut alus julistetaan kuntoonpanokelvottomaksi katsastuksessa, jos sen kuntoonpano on mahdoton tai jos kuntoonpanon täytyisi tapahtua toisella paikkakunnalla ja alusta ei voi sinne kuljettaa taikka jos alusta ei kannata panna kuntoon. Jos alus on ulkomailla, on sen kuntoonpanokelvottomaksi julistamiseen nähden noudatettava siellä voimassa olevaa järjestystä.

Jos alus on kadonnut, omistajan on 3 kohdan mukaan ilmoitettava alus poistettavaksi, jollei siitä ole kuultu mitään vakuutussopimuslain (132/33) 71 §:ssä säädetyssä ajassa. Jos aluksesta näin ollen ei ole saatu tietoa kolme kertaa niin pitkän ajan kuluessa kuin siltä voidaan olettaa yleensä menevän matkaan, eikä vähintään kolmen kuukauden aikana, taikka jos miehistö on hylännyt aluksen eikä sitä ole kolmen kuukauden kuluessa siitä löytynyt, on kokonaishäviön katsottava tapahtuneen.

Aluksen hukkuminen on voimassa olevan

lainsäädännön mukaan yksi poistamisperuste. Tätä perustetta ei kuitenkaan ole otettu ehdotukseen, koska nykytekniikka mahdollista merenpohjaankin vajonneen aluksen nostamisen ja kuntoonpanemisen, vaikka siihen saattaisikin mennä pitkä aika. Mikäli alus on hukkunut eikä sitä pystytä nostamaan, voidaan aluksen poistamiseen rekisteristä käyttää 1 momentin perustetta, ettei alusta enää käytetä kauppamerenkulkuun.

Merilain 1 § mahdollistaa sen, että alus jota on pidettävä suomalaisena, voidaan valtioneuvoston luvalla tietyin edellytyksin merkitä vieraan valtion alusrekisteriin. Merilain 1 §:n soveltamisesta annetun asetuksen (353/85) mukaan alusta ei enää pidetä suomalaisena aluksena, kun se tällaisen luvan perusteella on merkitty vieraan valtion alusrekisteriin ja alus on poistettava Suomen alusrekisteristä. Kun luvan voimassaolo lakkaa, on tehtävä uusi hakemus aluksen merkitsemiseksi Suomen alusrekisteriin.

Pykälän 2 momentissa säädetään sellaisen aluksen poistamisesta rekisteristä, joka on viranomaisen luvalla merkitty rekisteriin. Säännös koskee merilain 1 §:n 2 momentin tarkoittamaa tilannetta ja on otettu mukaan lähinnä informaatiomielessä.

Liikenneministeriö voi merilain 1 §:n 2 momentin nojalla hyväksyä sellaisen aluksen suomalaiseksi, jota merilain mukaan ei olisi pidettävä suomalaisena, jos aluksen käyttö merenkulkuun on ratkaisevasti suomalaisten määrättävissä. Lupa voidaan antaa enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Ministeriön päätöksen perusteella alus voidaan rekisteröidä Suomen alusrekisteriin. Edellytyksenä on lisäksi, että alus on Suomen alusrekisteriin merkitsemisen ajaksi poistettu muun valtion alusrekisteristä. Kun lupa lakkaa olemasta voimassa, on aluksen poistamista välittömästi pyydettävä. Alusrekisteriviranomainen voi myös ilman erillistä pyyntöä poistaa aluksen rekisteristä 31 §:n nojalla.

Mikäli rekisteriin merkitty alus on siirtynyt ulkomaille siten, että alus ei enää ole suomalainen merilain 1 §:n mukaan, säädetään pykälän 3 momentissa, että myös aluksen viimeinen suomalainen omistaja on velvollinen, uuden omistajan ohella, pyytämään aluksen poistamista rekisteristä. Mikäli kyseessä on laivaosuus, joka on siirtynyt ulkomaalaisen omistukseen siten, että alus muuttuu ulkomaiseksi, on myös laivaosuuden viimeinen suomalainen omistaja velvollinen tekemään poistamispyynnön.

31 §. *Rekisteriviranomaisen oikeus poistaa alus.* Pykälässä säädetään rekisteriviranomaisen oikeudesta poistaa alus oma-aloitteisesti. Jos omistaja ei täytä 30 §:ssä tarkoitettua velvollisuuttaan ja rekisteriviranomainen saa muutoin luotettavasti tiedon pykälässä tarkoitetusta tilanteesta tai tapahtumasta, voi viranomainen 1 momentin mukaan itse poistaa aluksen alusrekisteristä. Säännöksellä pyritään siihen, ettei alusrekisteriä tarvitsisi rasittaa tarpeettomilla tiedoilla. Ennen poistamispäätöksen tekemistä rekisteriviranomaisen tulee varata tilaisuus rekisteriin merkitylle omistajalle tulla kuulluksi. Jos alus on ollut rekisterissä niin kauan, ettei sen omistajaa enää tavoiteta, voidaan kuulemisesta luopua. Rekisteristä poistettuun alukseen liittyvät asiakirjat arkistoidaan niin kuin rekisteriviranomaisen arkistosäännössä edellytetään.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että viranomaisen on viivytyksettä ilmoitettava rekisteriin merkitylle aluksen omistajalle poistamispäätöksestä.

32 §. *Rekisteristä poistamisen lisäedellytykset.* Pykälässä säädetään aluksen poistamisesta rekisteristä silloin, kun sitä rasittaa kiinnitys, ulosmittaus tai muu turvaamistoimi tai kun alus kuuluu laivanisännistöyhtiölle. Säännöksen tarkoituksena on turvata kiinnitysten haltijoiden sekä muiden velkojien asemaa ja laivanisännistöyhtiön laivanisännän lunastusoikeuden käyttömahdollisuutta. Kiinnitystä koskeva säännös perustuu vuoden 1967 kansainväliseen meripanttioikeutta ja aluskiinnitystä koskevaan yleissopimukseen. Kiinnitetyn aluksen rekisteristä poistamista koskeva sääntely on yleissopimuksen tärkeimpiä kohtia. Aluksen pitkäaikaisluototuksen kannalta on oltava järjestelmä, jonka puitteissa luotonantaja voi luottaa siihen, että alus pysyy sen valtion tuomiovallan piirissä, jossa kiinnitys on vahvistettu. Mikäli alus on laivanisännän ainoa omaisuus, voisi luotonantajan asema olla heikko, jos aluksen saisi vapaasti siirtää vieraaseen valtioon.

Rekisteriviranomainen ei voi poistaa alusta alusrekisteristä ennen kuin kiinnitykset on kuoletettu tai kiinnitysten haltijoiden suostumus poistamiseen on saatu. Todistusta aluksen poistamisesta ei voi myöskään antaa ennen kuin edellä mainitut edellytykset poistamiselle on

täytetty. Todistuksen puuttuminen estää periaatteessa aluksen rekisteröinnin alusrekisteriin ulkomailla.

Jos aluksen omistaja siirtää aluksen vieraan valtion rekisteriin, joka esimerkiksi ei sovella kansainvälistä sopimusjärjestelyä, on voimassa olevan lain 39 §:n mukaan kiinnityksen haltijalla, mikäli alus on hänen suostumuksettaan vapaaehtoisesti luovutettu ulkomaalaiselle, oikeus heti hakea suoritus saatavastaan, vaikka se muuten ei vielä olisikaan erääntynyt. Tämä säännös jäisi esityksen mukaan edelleen voimaan siihen saakka, kunnes uusi aluksen kiinnitystä koskeva lainsäädäntö, jossa nämä periaatteet on tarkoitus säilyttää, tulee voimaan.

Mikäli alus, johon on vahvistettu kiinnityksiä, ilmoitetaan poistettavaksi alusrekisteristä, eikä sitä aiota muualle rekisteröidä, on kiinnitykset kuoletettava ennen aluksen poistamista. Muussa tapauksessa rekisteriin merkitään ainoastaan voimassa olevan lain tavoin poistamisperuste, ja alus jää rekisteriin siihen saakka, kunnes kiinnitys vanhenee, mikä tapahtuu kymmenen vuotta vahvistamisen jälkeen. Kun kiinnitys ei enää ole voimassa, voi rekisteriviranomainen 31 §:n nojalla poistaa aluksen rekisteristä vaarantamatta enää siinä vaiheessa kenenkään oikeusturvaa.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin säännökset eivät koske tilannetta, jolloin alus siirretään rekisterialueesta toiseen. Tällöin vastaanottava rekisteriviranomainen kirjaa ne tiedot, jotka on merkitty toisen rekisteriviranomaisen rekisteriin, aluksen kohdalle pitämäänsä rekisteriin.

Merilain 212 §:n mukainen meripanttioikeus, joka on legaalipanttioikeus ja jota ei kirjata, ei ole aluksen rekisteristä poistamisen esteenä. Tämä käy ilmi merilain 214 §:stä, jonka mukaan meripanttioikeus alukseen pysyy voimassa, vaikka aluksen omistusoikeus siirtyy toiselle tai aluksen rekisteröinti muuttuu.

Merilain laivanisännistöyhtiötä koskevien säännösten mukaan on toisella laivanisännällä oikeus lunastaa ulkomaalaiselle siirtynyt laivaosuus, mikäli alusta luovutuksen johdosta ei enää olisi pidettävä suomalaisena aluksena. Laivanisännän on käytettävä lunastusoikeuttaan kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon tapahtumasta. Laivaosuuden siirtäjän on merilain 35 §:n mukaan välittömästi ilmoitettava pääisännälle osuuden siirrosta ja pääisännän tulee vuorostaan viivytyksettä ilmoittaa muille laivanisännille siirtotapahtumasta. Jos laivaosuus on edellä kerrotulla tavalla siirtynyt ulkomaalaiselle, säädetään 3 momentissa, ettei rekisteriviranomainen saa poistaa alusta rekisteristä ennen kuin merilain 36 §:n 3 momentissa mainittu lunastusaika on kulunut umpeen. Mikäli kuitenkin kaikkien muiden laivanisäntien suostumus siirtoon on saatu, edellä mainitun ajan umpeen kulumista ei tarvitse odottaa.

33 §. *Kansallisuuskirjan palauttaminen.* Kun alus on poistettu alusrekisteristä, on sen viimeisen suomalaisen omistajan palautettava kansallisuuskirja rekisteriviranomaiselle. Säännös perustuu voimassa olevan lain sääntelyyn ja sen tarkoituksena on lähinnä estää mahdolliset väärinkäytökset.

34 §. *Aluksen poistaminen alusrakennusrekisteristä.* Alusrakennusrekisteri on luonteeltaan väliaikainen rekisteri rakenteilla olevia aluksia varten. Rekisterin tarkoituksena on lähinnä mahdollistaa kiinnitysten vahvistamisen näihin aluksiin. Jotta valmiit alukset eivät jäisi rasittamaan alusrakennusrekisteriä, säädetään pykälässä velvollisuudesta poistaa valmis alus tästä rekisteristä.

Pykälän 1 momentin alusrakennusrekisteriin merkityn omistajan tulee pyytää alus poistettavaksi alusrakennusrekisteristä 60 päivän kuluessa siitä, kun aluksen rakennustyöt on saatettu päätökseen. Tarkoitus on, että valmis alus joko rekisteröidään Suomen alusrekisteriin tai viedään ulkomaille rekisteröitäväksi.

Pykälän 2 momentissa annetaan rekisteriviranomaiselle oikeus oma-aloitteisesti poistaa tällainen alus, jos omistaja ei täytä velvollisuuttaan.

35 §. *Alusrakennusrekisteristä poistamisen lisäedellytykset.* Säännös perustuu kansainväliseen laivanrakennusta koskevaan yleissopimukseen ja sen tarkoituksena on lähinnä turvata kiinnitysten haltijoiden asema. Jos Suomessa alusrakennusrekisteriin merkitty alus on kiinnitetty tai jos se on merkitty ulosmitatuksi tai turvaamistoimenpiteen alaiseksi, sitä ei saa 1 momentin mukaan poistaa ilman kiinnityksen haltijan tai velkojan kirjallista suostumusta.

Mikäli alus siirretään Suomen alusrekisteriin, edellä 1 momentissa tarkoitettua suostumusta ei kuitenkaan 2 momentin mukaan tarvita. Siirron yhteydessä rekisteriviranomaisen tulee 3 momentin mukaan siirtää kiinnityksestä, ulosmittauksesta tai muusta seikasta tehty merkintä alusrekisteriin kyseisen aluksen kohdalle.

6 luku. **Muutoksenhaku rekisteriasioissa**

36 §. *Valittaminen.* Pykälässä on säännös siitä, miten haetaan muutosta rekisteriviranomaisen ratkaisuun rekisteriasiassa. Muutosta voidaan hakea rekisteriviranomaisen lopulliseen ratkaisuun aluksen rekisteröintiä tai omistusoikeuden kirjaamista koskevassa asiassa. Rekisteriviranomaisen ratkaisulla tarkoitetaan kaikkia niitä rekisteriviranomaisen ratkaisuja, joilla käsiteltävä asia saatetaan päätökseen. Esimerkiksi rekisteriviranomaisen ratkaisuista 16 §:ssä tarkoitettujen muutosmerkintöjen tai 31 §:n mukaan tehdyn aluksen poistamispäätöksen osalta voidaan valittaa. Valittaa voidaan myös viranomaisen päätöksestä jättää asia 24 §:n mukaan lepäämään.

Muutosta ei sen sijaan saa hakea 22 §:n mukaisesta täydennyskehotuksesta tai muusta menettelyratkaisusta muutoin kuin pääasiaa koskevan ratkaisun yhteydessä. Muutosta ei myöskään saa hakea rekisteriviranomaisen päätöksestä, jolla hakemus on siirretty 4 §:n 1 momentin mukaan toimivaltaiselle rekisteriviranomaiselle.

Muutosta haetaan sekä merenkulkuhallituksen että Ahvenanmaan lääninhallituksen ratkaisusta valittamalla Helsingin hovioikeuteen. Koska alusrekisterin pitoon liittyy myös kiinnitysten vahvistaminen, ehdotetaan, että myös merenkulkuhallituksen rekisteriviranomaisena tekemien päätösten osalta haetaan muutosta hovioikeudelta. Muutosta Ahvenanmaan lääninhallituksen päätöksiin alusrekisteriasioissa haetaan nykyään Turun hovioikeudelta. Koska ehdotetun lain mukaan olisi jatkossa ainoastaan kaksi rekisteriviranomaista, on tarkoituksenmukaista asioiden käsittelyn kannalta, että valitusinstanssi molempien rekisteriviranomaisten osalta on sama.

37 §. *Valitusosoituksen antaminen.* Kun aluksen rekisteröintiä tai sen omistusoikeuden kirjaamista koskeva asia on ratkaistu toisin kuin hakija on pyytänyt, on toimituskirjaan liitettävä kirjallinen valitusosoitus. Jos hakemus hylätään, siitä annetaan erillinen päätös. Erillinen päätös annetaan hakijan pyynnöstä myös silloin, kun hakemus jätetään lepäämään tai kun tehdään muu tähän verrattava asian käsittelyä koskeva ratkaisu. Edellä mainittuihin päätöksiin on myös liitettävä valitusosoitus.

Rekisteriviranomainen antaa myös pyynnöstä valitusosoituksen. Pyytäjänä voi olla muu asiaan osallinen kuin hakija, esimerkiksi aluksen entinen omistaja, jota rekisteriviranomainen on asian käsittelyn yhteydessä kuullut.

38 §. *Valitusaika.* Valitusaika on 30 päivää. Sen laskeminen alkaa siitä, kun hakija on saanut ratkaisun tiedoksi.

Tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/66) on säännökset siitä, miten rekisteriviranomaisen päätöksestä tiedotetaan. Laki sisältää lisäksi säännökset siitä, milloin tiedoksisaannon katsotaan tapahtuneen.

Viimeistään valitusajan päättymispäivänä on muutoksenhakijan puhevallan menettämisen uhalla toimitettava valituskirjelmä toimivaltaiselle rekisteriviranomaiselle. Rekisteriviranomaisen tulee viipymättä tehdä merkintä rekisteriin valituskirjelmän saapumisesta.

39 §. *Oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltaminen.* Pykälässä on viittaussäännös oikeudenkäymiskaaren soveltamisesta. Jollei muutoksenhausta rekisteriasioissa toisin säädetty, on muutoksenhausta 1 momentin mukaan noudatettava soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaressa säädetään muutoksenhausta alioikeudesta hovioikeuteen. Tyytymättömyyttä ei kuitenkaan tarvitse ehdotuksen mukaan ilmoittaa. Rekisteriasioissa ei yleensä ole vastapuolta, jota ilmoitusmenettely palvelisi.

Valittajan on liitettävä valituskirjelmään rekisteriviranomaisen päätös ja ne asiakirjat, joista ilmeneviin seikkoihin valittaja viittaa perusteinaan. Rekisteriviranomaiselle jätetty valituskirjelmä ja päätös, josta valitetaan, sekä mahdolliset muut asiakirjat toimitetaan viran puolesta hovioikeuteen. Rekisteriviranomaisen on 2 momentin mukaan myös toimitettava jäljennös asiakirjavihkosta ja ote rekisteristä hovioikeuteen.

Haettaessa muutosta hovioikeuden ratkaisuun on noudatettava oikeudenkäymiskaaren 30 lukua. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että asian käsittelyyn korkeimmassa oikeudessa tarvitaan valituslupa.

40 §. *Asian käsittely muutoksenhakutuomioistuimessa.* Pykälässä säädetään, että muutoksenhakutuomioistuimen on käsiteltävä aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista koskevat asiat kiireellisinä. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia. Esimerkiksi aluksen omistusoikeuden siirtoihin liittyvät asiat ovat yleensä kiireellisiä, koska alusrekisteriin merkitty omistusoikeus alukseen on perusta aluskiinnitysten vahvistamiseen.

41 §. *Muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisusta ilmoittaminen ja asian palauttaminen.* Py-

kälän 1 momentin mukaan muutoksenhakutuomioistuimen on ilmoitettava lainvoimaisesta ratkaisusta toimivaltaiselle rekisteriviranomaiselle. Jos rekisteriviranomaisen ratkaisua ei ole muutettu, ei asiaa käsitellä uudestaan, vaan rekisteriin tehdään vain merkinnät lainvoimaisesta ratkaisusta.

Jos muutoksenhakutuomioistuin on muuttanut rekisteriviranomaisen ratkaisua, muutoksenhakutuomioistuimen ilmoitus merkitsee asian palauttamista rekisteriviranomaiselle. Rekisteriviranomaisen on 2 momentin mukaan omasta aloitteestaan otettava käsiteltäväkseen muutoksenhakutuomioistuimen palauttama asia.

7 luku. **Erinäiset säännökset**

Luku sisältää säännökset uhkasakon asettamisesta, rangaistusseuraamuksista, oikeuspaikasta eräissä tapauksissa sekä tarkempien säännösten ja määräysten antamisesta.

42 §. *Uhkasakko.* Rekisteriviranomainen voisi asettaa uhkasakon lain mukaisen velvoitteen täyttämiseksi ja tuomita uhkasakkoon siten kuin uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään. Uhkasakkolaissa on muun muassa säännökset uhkasakon asettamisesta, sen kohdistamisesta ja suuruudesta sekä uhkasakon tuomitsemisesta.

Ehdotettuun lakiin sisältyvät velvoitteet kohdistuvat aluksen omistajaan. Hänellä on muun muassa 15 §:n mukaan velvollisuus hakea omistusoikeutensa kirjaamista ja velvollisuus ilmoittaa 16 §:ssä tarkoitetuista muutoksista.

Uhkasakon asettamisen tarve koskisi lähinnä tilanteita, joissa sivullisen luottamus rekisteritietojen taikka rekisteriviranomaisen niiden perusteella antamien toimituskirjojen oikeellisuuteen saattaisi aiheuttaa vahinkoja. Tarve käyttää uhkasakkomenettelyä saattaa syntyä myös sellaisessa tilanteessa, kun alus on vaihtanut omistajaa, ja uusi omistaja käyttää alusta kauppamerenkulkuun hakematta oman saantonsa kirjaamista alusrekisteriin. Uhkasakko olisi myös mahdollista asettaa, jos omistaja ei palauta kansallisuuskirjaa 33 §:n mukaan.

Jos sen sijaan rekisteriviranomaiselle on jätetty puutteellinen hakemus eikä sitä ole täydennyskehotuksesta huolimatta korjattu, voi rekisteriviranomainen hylätä hakemuksen. Tässä tapauksessa ei aseteta uhkasakkoa. Uhkasakkoa ei myöskään tarvitse asettaa, jos omistaja ei täytä 30 §:n tai 34 §:n velvoitetta pyytää aluksen poistamista rekisteristä, koska rekisteriviranomaisella on 31 §:n mukaan mahdollisuus tehdä se oma-aloitteisesti varattuaan ensin rekisteriin merkitylle omistajalle tilaisuuden tulla kuulluksi.

43 §. *Rangaistussäännökset.* Voimassa oleva laki sisältää useita rangaistussäännöksiä. Lähtökohta uuden lain osalta on, että ainoastaan sellaiset rikkomukset, joiden rangaistusseuraamuksista ei säädetä rikoslaissa, on sisällytetty uuteen lakiin.

Tämän perusteella säädetään 1 kohdassa, että aluksen omistaja on tuomittava, jollei muualla ole ankarampaa rangaistusta säädetty, alusrekisterilakirikkomuksesta sakkoon, jos hän käyttää lain 1 §:ssä tarkoitettua alusta kauppamerenkulkuun ennenkuin sille on annettu kansallisuuskirja tai väliaikainen kansallisuustodistus.

Rangaistusseuraamus on *2 kohdan* mukaan sama, jos omistaja ei määräajassa hae omistusoikeutensa kirjaamista 15 §:n mukaan tai tee 16 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta tai jättää tekemättä 30 ja 34 §:ssä tarkoitetun pyynnön aluksen poistamiseksi, taikka jos hän ei noudata 33 §:ssä säädettyä velvoitetta palauttaa kansallisuuskirja. Mikäli aluksen kansallisuuskirja on alusta kohdanneen onnettomuuden johdosta tuhoutunut, 33 §:n säännöstä ei voida soveltaa.

Rangaistusseuraamukset kohdistetaan ehdotuksen mukaan ainoastaan aluksen omistajaan. Mikäli yhtiö omistaa aluksen, voidaan yhtiön toimitusjohtaja tuomita edellä mainituista rikkomuksista.

Rikoslain yleisiä säännöksiä tulee sen sijaan soveltaa esimerkiksi seuraavissa tapauksissa. Mikäli omistaja antaa virheellisiä tietoja rekisterinpitäjälle, siitä säädetään rangaistus rikoslain 16 luvun 21 §:ssä. Samoin väärennyksestä ja asiakirjan harhaanjohtavasta käyttämisestä on säännökset rikoslain 36 luvussa.

Pykälän 2 momentin mukaan ei sitä, joka rikkoo hänelle määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, enää voitaisi tuomita rangaistukseen samasta teosta, vaan tällöin tulisi kysymykseen ainoastaan uhkasakkoon tuomitseminen.

44 §. *Oikeuspaikka.* Pykälä sisältää merenkulun kansainvälisestä luonteesta johtuvan oikeuspaikkaa koskevan säännöksen. Jos 43 §:ssä mainittu rikkomus on tapahtunut ulkomailla tai matkalla, syyte nostetaan sen paikkakunnan

tuomioistuimessa, jonne alus ensin saapuu tai jossa aluksen kotipaikka sijaitsee. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia.

Aluksen kotipaikka määräytyy merilain 4 §:n mukaan ja ilmenee myös alusrekisteristä.

Jos rikkomus on tapahtunut Suomessa, noudatetaan yleisiä oikeudenkäymiskaaren oikeuspaikkaa koskevia säännöksiä.

45 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan tarkemmat säännökset rekisterin pitämisestä ja rekisteröinnistä annetaan asetuksella. Voimassa oleva alusrekisterilain täytäntöönpanosta annettu asetus on tarkoitus kumota ja korvata uudella asetuksella.

Pykälän *2 momentin* mukaan asetuksella voidaan säätää, että liikenneministeriö antaa yksityiskohtaisia määräyksiä kysymyksistä, jotka liittyvät muun muassa rekisteripidon teknisiin ja hallinnollisiin seikkoihin.

46 §. *Kaavojen vahvistaminen.* Pykälän mukaan liikenneministeriö vahvistaa kansallisuuskirjan ja väliaikaisen kansallisuustodistuksen kaavat sekä rekisteriasioissa käytettävien lomakkeiden kaavat rekisteriviranomaisen esityksestä.

8 luku. **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

47 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 46 § sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen.

48 §. *Siirtymäsäännökset.* Säännösten mukaan merenkulkuhallitus siirtää maistraattien alusrekistereistä voimassa olevat tiedot alusrekisteriinsä ja alusrakennusrekisteriinsä. Tätä varten maistraattien on toimitettava kaikki alusrekisterikirjansa ja rekisterissä olevia aluksia ja rakenteilla olevia aluksia koskevat asiakirjat merenkulkuhallitukselle. Ahvenanmaan lääninhallitus siirtää vastaavat tiedot uuden lain mukaisiin rekistereihinsä.

Kansallisuuskirja, joka on aluksessa uuden lain voimaan tullessa, on palautettava rekisteriviranomaiselle viimeistään vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Alukselle annetaan maksutta uusi kansallisuuskirja.

Rekisterinpidon organisaatiouudistuksesta johtuviin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa sen jälkeen kun laki on hyväksytty ja vahvistettu.

1.2. Laki alusrekisterilain muuttamisesta

Ehdotetulla alusrekisterilailla on tarkoitus korvata voimassa olevan alusrekisterilain aluksen rekisteröintiin liittyvät säännökset. Eduskunnalle annetaan myöhemmin hallituksen esitys kuljetusvälineiden velkakiinnitystä koskevaksi lainsäädännöksi, joka sisältäisi alusten kiinnitystä koskevat säännökset. Nykyisen alusrekisterilain aluksen kiinnitystä koskevia säännöksiä sovellettaisiin siihen saakka, kunnes edellä tarkoitettu velkakiinnitystä koskeva lainsäädäntö on hyväksytty sekä saatettu voimaan. Tämän vuoksi esitykseen liittyy ehdotus laiksi alusrekisterilain muuttamisesta. Samalla lain nimike muutettaisiin.

Lakiehdotuksen mukaan kumottaisiin vuonna 1927 annetun alusrekisterilain 1—22, 36, 43 ja 46—51 §. Kumottavat pykälät koskevat alusrekisteriviranomaista ja alusrekisterin pitoa sekä rangaistusseuraamuksia aluksen rekisteröintiin liittyvien velvollisuuksien laiminlyönnistä. Ehdotus uudeksi alusrekisterilaiksi sisältää uudet säännökset tältä osin.

Lakiehdotuksen mukaan muutettaisiin lisäksi eräitä aluksen sekä rekisteröintiä että kiinnittämistä koskevia yhteisiä säännöksiä eli 41 §, 42 §:n 1 momentti sekä 44 ja 45 §. Uudet aluksen rekisteröintiä koskevat säännökset sisältyvät ehdotukseen alusrekisterilaiksi.

Lain 23 §:ään lisätään uusi 4 momentti, jossa todetaan, että rekisteriviranomaisesta säädetään alusrekisterilaissa. Lisäksi lisätään uusi 5 momentti, jonka mukaan lain säännöksiä sovelletaan myös alusrakennusrekisteriin merkittyyn rakenteilla olevaan alukseen.

Lakiehdotuksen mukaan sovellettaisiin muutoksenhakuun uuden alusrekisterilainsäädännön muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Lain 44 § sisältää viittauksen ehdotetun alusrekisterilain 6 luvun muutoksenhakua koskeviin säännöksiin.

1.3. Laki merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Koska ehdotetun alusrekisterilain 4 §:ssä säädettäisiin rekisteriviranomaisista, ehdotetaan merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain (894/80) 2 §:ää muutet-

tavaksi siten, että siinä ainoastaan viitattaisiin alusrekisterilakiin.

1.4. Laki verotuslain 45 §:n 1 momentin 1 kohdan kumoamisesta

45 §. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maistraattien tulee vuosittain toimittaa veroviranomaisille aluksen omistusoikeutta koskevista, alusrekisteriin tehdyistä ilmoituksista luettelo. Koska leimaveroa ei enää suoriteta aluksen kauppahinnasta, kyseisten tietojen toimittamista veroviranomaisille ei voida enää pitää tarpeellisena. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kyseinen verotuslain kohta kumottaisiin. Jos veroviranomaisilla on tarve saada tarpeellisia tietoja verotusta varten alusrekisteristä, niillä on siihen oikeus verotuslain 49 §:n perusteella.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun alusrekisterilain 45 §:n nojalla annettaisiin asetus, joka sisältäisi tarkemmat säännökset rekisterin pitämisestä ja rekisteröinnistä. Asetus sisältäisi muun muassa säännökset rekisteröintiin liittyvistä teknisistä ja hallinnollisista kysymyksistä. Nämä koskisivat alukselle annettavaa rekisterinumeroa, diaaria, asiakirjojen arkistointia, otteiden ja rasitustodistusten antamista ja Suomen ulkomaanedustuston yhteydenpitoa alusrekisteriviranomaisiin.

Asetukseen ehdotetaan sisällytettäväksi säännös, jonka mukaan liikenneministeriö antaa yksityiskohtaisia määräyksiä teknisistä ja hallinnollisista yksityiskohdista. Alusrekisterin keskittäminen manner-Suomen osalta sekä uuden alusrekisterilainsäädännön soveltaminen voi aiheuttaa tarpeen rekisterinpitoa koskevista tarkemmista määräyksistä. Koska sekä merenkulkuhallitus että Ahvenanmaan lääninhallitus toimivat tulevaisuudessa rekisteriviranomaisina, on tarkoituksenmukaista, että rekisterinpitoa koskevat tarkemmat määräykset annetaan ministeriötasolla.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä marraskuuta 1993.

Maistraatit, jotka tällä hetkellä toimivat alusrekisterinpitäjinä, lakkautetaan 1 päivänä joulukuuta 1993. Uuden lainsäädännön voimaantulo on ajoitettava siten, että rekisterin keskittämisen edellyttämät toimet voidaan manner-Suomen osalta suorittaa hyvissä ajoin ennen maistraattien lakkauttamista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Alusrekisterilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Alusrekisteri ja siihen rekisteröitävät alukset

Suomalaisista kauppamerenkulkuun käytettävistä aluksista, joiden pituus on vähintään 15 metriä, on pidettävä alusrekisteriä.

Aluksina pidetään tässä laissa myös uivia alustoja ja rakenteita sekä muita kelluvia laitteita.

Aluksen kansallisuudesta säädetään merilaissa (167/39).

2 §

Vapaaehtoinen rekisteröinti

Alusrekisteriin voidaan omistajan pyynnöstä merkitä pienempikin kuin 1 §:ssä tarkoitettu kauppamerenkulkuun käytettävä suomalainen alus, jos sen pituus on vähintään kymmenen metriä.

3 §

Rakenteilla olevien alusten rekisteri

Suomessa rakenteilla oleva alus voidaan pyynnöstä merkitä alusrekisterin yhteydessä pidettävään rakenteilla olevien alusten rekisteriin (*alusrakennusrekisteri*), milloin alus sen valmistuttua täyttää 1 ja 2 §:ssä säädetyt rekisteröinnin edellytykset.

Jos rakenteilla oleva alus on tarkoitus viedä ulkomaille rekisteröitäväksi sen valmistuttua, se voidaan aluksen tulevasta kansallisuudesta ja käyttötarkoituksesta riippumatta merkitä alusrakennusrekisteriin, jos sen pituus on vähintään kymmenen metriä.

Merkintä alusrakennusrekisteriin voidaan tehdä jo ennen rakentamisen aloittamista edellyttäen, että alus voidaan rakennusnumeron ja piirustusten perusteella taikka muutoin luotettavasti tunnistaa.

4 §

Rekisteriviranomaiset ja rekisterialueet

Alusrekisteriä pitävät merenkulkuhallitus ja Ahvenanmaan lääninhallitus (*rekisteriviranomainen*). Rekisterialueet ovat Ahvenanmaan maakunta ja muu Suomi. Ahvenanmaan lääninhallitus pitää rekisteriä niistä aluksista, joiden kotipaikka on Ahvenanmaan maakunnassa.

Rakenteilla oleva alus merkitään sen rekisterialueen alusrakennusrekisteriin, johon omistaja haluaa sen merkittäväksi.

Aluksen kotipaikasta säädetään merilaissa.

5 §

Rekisterin julkisuus

Alusrekisteri ja alusrakennusrekisteri sekä niihin liittyvät asiakirjat ovat julkisia. Rekisteristä annetaan pyynnöstä otteita.

6 §

Aluksen käyttäminen kauppamerenkulkuun

Edellä 1 §:ssä tarkoitettua alusta ei saa käyttää kauppamerenkulkuun ennen kuin se on merkitty alusrekisteriin ja rekisteriviranomainen on antanut sille kansallisuuskirjan.

7 §

Väliaikainen kansallisuustodistus

Jos 6 §:ssä tarkoitettu alus on ulkomailla rakennettu tilaajan lukuun siten, että alusta on tilauksen perusteella pidettävä suomalaisena tai, jos se on siellä ollessaan muuttunut suomalaiseksi, on Suomen ulkomaan edustuston tultuaan vakuuttuneeksi uuden omistajan laillisesta saannosta alukseen annettava sille väliaikainen kansallisuustodistus. Väliaikaista kansallisuustodistusta ei kuitenkaan saa antaa pidemmäksi ajaksi kuin kolmeksi kuukaudeksi.

Jos erityisiä syitä on, voi rekisteriviranomainen joko itse antaa tai oikeuttaa Suomen edustuston muissakin kuin 1 momentissa mainituissa tapauksissa antamaan ulkomailla olevalle alukselle väliaikaisen kansallisuustodistuksen siksi ajaksi ja niillä ehdoilla, jotka rekisteriviranomainen kussakin tapauksessa määrää.

Jos erityisen tärkeät syyt vaativat, voi rekis-

teriviranomainen määräämillään ehdoilla myös antaa väliaikaisen kansallisuustodistuksen sellaiselle kotimaassa olevalle alukselle, joka olisi rekisteriin merkittävä mutta jota ei ole siihen merkitty.

Väliaikainen kansallisuustodistus antaa voimassaoloaikanaan samat oikeudet kuin kansallisuuskirja.

8 §

Suhde muihin rekistereihin

Kalastusalusrekisteriin merkitty alus on rekisteröitävä myös alusrekisteriin, jos se täyttää 1 §:ssä säädetyt edellytykset.

2 luku

Alusrekisteriä ja alusrakennusrekisteriä koskevat säännökset

9 §

Alusrekisteriin tehtävät merkinnät

Alusrekisteriin merkitään aluksen rekisteröintiä ja sen omistusoikeuden kirjaamista koskevat ratkaisut (*alusrekisterin rekisteriasia*).

Alusrekisteriin merkitään:

1) aluksen rekisteröintiaika, rekisterinumero, nimi, aikaisemmat nimet, kotipaikka, tunnuskirjaimet ja sen IMO-numero;

2) aluksen laji, vetoisuus, mitat, rakentaja, rakentamisaika ja -paikka sekä sen käyttötarkoitus;

3) omistajan nimi, kansalaisuus ja kotipaikka sekä omistusosuuden suuruus; jos omistaja on suomalainen, merkitään myös henkilötunnus, kaupparekisterinumero tai muu yhteisötunnus; sekä

4) jos alus kuuluu laivanisännistöyhtiölle, 3 kohdassa mainitut tiedot pääisännästä sekä kunkin omistajan laivaosuuden suuruus.

Alusrekisteriin merkitään myös alukseen vahvistetut kiinnitykset sekä siihen kohdistuva ulosmittaus, takavarikko ja hukkaamiskielto sekä omistajan konkurssiin asettaminen samoin kuin näitä tietoja koskevat muutokset.

Jos hakijan saantoon liittyy ehto, joka rajoittaa hänen oikeuttaan aluksen luovuttamiseen tai kiinnittämiseen, on tästä tehtävä merkintä alusrekisteriin.

Alusrekisteriin voidaan tehdä merkintä myös muusta 1 momentissa mainittuihin rekisteriasioihin vaikuttavasta seikasta.

10 §

Alusrakennusrekisteriin tehtävät merkinnät

Alusrakennusrekisteriin merkitään rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä ja sen omistusoikeuden kirjaamista koskevat ratkaisut (*alusrakennusrekisterin rekisteriasia*).

Alusrakennusrekisteriin merkitään:

1) rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiaika, rekisterinumero, telakan rakennusnumero, rakennuspaikka ja arvioitu valmistumisaika;

2) aluksen laji, vetoisuus ja mitat sillä tarkkuudella kuin ne ovat tiedossa ja aluksen käyttötarkoitus;

3) omistajan nimi, kansalaisuus ja kotipaikka sekä omistusosuuden suuruus; jos omistaja on suomalainen, merkitään myös henkilötunnus, kaupparekisterinumero tai muu yhteisötunnus; sekä

4) jos alusta rakennetaan laivanisännistöyhtiön lukuun, 3 kohdassa mainitut tiedot pääisännästä sekä kunkin omistajan laivaosuuden suuruus.

Alusrakennusrekisteriin merkitään rakenteilla olevaan alukseen vahvistetut kiinnitykset sekä siihen kohdistuva ulosmittaus, takavarikko ja hukkaamiskielto sekä omistajan konkurssiin asettaminen samoin kuin näitä tietoja koskevat muutokset.

Jos hakijan saantoon liittyy ehto, joka rajoittaa hänen oikeuttaan rakenteilla olevan aluksen luovuttamiseen tai kiinnittämiseen, on tästä tehtävä merkintä alusrakennusrekisteriin.

Alusrakennusrekisteriin voidaan tehdä merkintä myös muusta 1 momentissa mainittuihin rekisteriasioihin vaikuttavasta seikasta.

11 §

Rekisteriviranomaiselle jätettävien asiakirjojen kieli

Rekisteriviranomaiselle jätettävät muut asiakirjat kuin hakemus voivat olla myös englannin kielisiä.

12 §

Virheen korjaaminen

Rekisteriasiassa tehdyn virheellisen ratkaisun tai rekisterissä olevan virheellisen tiedon korjaamisessa noudatetaan hallintomenettelylain (598/82) säännöksiä. Virheen korjaamisasian ratkaisemisesta on voimassa, mitä jäljempänä säädetään rekisteriasian ratkaisemisesta. Jollei

korjaamisasiaa heti ratkaista, sen vireilläolosta on tehtävä merkintä rekisteriin.

13 §

Vahingon korvaaminen

Sillä, joka kärsii vahinkoa alusrekisterin tai alusrakennusrekisterin tiedoissa tai niiden perusteella annetussa todistuksessa olevasta ilmeisestä kirjoitusvirheestä tai muusta siihen rinnastettavasta virheestä tai puutteesta, on oikeus saada korvaus valtion varoista.

Jos vahingon kärsinyt on pätevättä syyttä jättänyt ryhtymättä tarpeellisiin toimenpiteisiin rekisteritietojen korjaamiseksi tai on muulla tavalla myötävaikuttanut vahinkoon, korvausta voidaan kohtuuden mukaan alentaa tai jättää se määräämättä.

Vahingon kärsineen oikeus saada sopimuksen tai muun perusteen nojalla korvausta joltakulta siirtyy valtiolle siltä osin kuin valtio on maksanut vahingonkorvausta.

Valtion puhevaltaa vahingon korvaamista koskevassa asiassa käyttää valtiokonttori.

3 luku

Aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröinti sekä omistusoikeuden kirjaaminen

14 §

Ilmoitusvelvollisuus alusrekisteriin

Aluksen omistajan on ilmoitettava alus rekisteröitäväksi sekä haettava omistusoikeutensa kirjaamista.

Se, jonka omistusoikeus ei ole vielä tullut lopulliseksi, saa myös laittaa vireille hakemuksen omistusoikeutensa kirjaamisesta.

Laivanisännistöyhtiön puolesta aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista voi hakea myös pääisäntä.

15 §

Hakemus omistusoikeuden kirjaamiseksi

Alusrekisteriin merkityn aluksen omistusoikeuden kirjaamista on haettava 30 päivän kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä. Jos omistusoikeuden siirtyminen tai voimassa pysyminen riippuu sopimuksessa olevasta ehdosta, aika alkaa siitä, kun saanto ehdon mukaan on tullut lopulliseksi.

16 §

Muutosilmoitus

Jos rekisteriin merkittävässä muussa kuin 15 §:ssä mainitussa seikassa on tapahtunut muutos, on omistajan tehtävä siitä kirjallinen ilmoitus rekisteriin 15 §:ssä säädetyssä ajassa.

Jos muutos on muutoin rekisteriviranomaisen tiedossa, tämä voi tehdä muutoksen rekisteriin. Rekisteriin merkittyä omistajaa on tällöin kuultava. Jos muutosmerkintä tai sen oikeusvaikutukset koskevat muuta henkilöä, myös häntä on kuultava.

Jos aluksen nimi on muutettu, alusta ei saa käyttää kauppamerenkulkuun ennen kuin uusi nimi on ilmoitettu rekisteriviranomaiselle.

17 §

Ulkomailta siirtyneen aluksen rekisteröinti

Jos alus on muuttunut ulkomaisesta suomalaiseksi, aluksen voi rekisteröidä alusrekisteriin vasta siinä vaiheessa, kun esitetään aluksen entisen rekisterivaltion rekisteriviranomaisen todistus siitä, että alus on poistettu tästä alusrekisteristä tai että alus samanaikaisesti poistetaan tai tehdään muu merkintä, jolla on vastaavat vaikutukset silloin, kun se merkitään Suomen alusrekisteriin.

Sama koskee uutta alusta, joka on hankittu ulkomailta ja joka on ollut vieraan valtion alusrakennusrekisterissä.

18 §

Omistusriita

Omistusoikeuden kirjaamisen estämättä voidaan kysymys aluksen omistusoikeudesta sekä saannon pätevyydestä laillisesti tutkia.

19 §

Rekisteröinti kaksoisluovutuksessa

Jos joku on luovuttanut aluksen tai laivaosuuden useammalle ja nämä yhtäaikaa hakevat omistusoikeutensa kirjaamista alusrekiste-

riin, merkitään rekisteriin se luovutus, joka on aikaisemmin tapahtunut.

4 luku

Menettely aluksen ja rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnissä ja omistusoikeuden kirjaamisessa

20 §

Rekisteröintihakemus

Aluksen rekisteröintiä ja omistusoikeuden kirjaamista alusrekisteriin on haettava kirjallisella hakemuksella, joka on hakijan tai tämän asiamiehen allekirjoitettava.

Hakemuksesta on käytävä ilmi:

1) alus, jonka rekisteröintiä tai omistusoikeuden kirjaamista pyydetään;

2) omistajan nimi;

3) muut rekisteriin merkittävät tiedot, jolleivät ne käy ilmi hakemuksen liitteistä; sekä

4) omistajan, hänen edustajansa tai asiamiehensä puhelinnumero sekä se postiosoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset saadaan lähettää.

Hakijan on esitettävä tarpeellinen selvitys oman saantonsa laillisuudesta. Hakemukseen on liitettävä saannon perusteena olevat asiakirjat alkuperäisinä tai julkisen notaarin oikeaksi todistamina jäljennöksinä.

Jollei aluksen edellisen omistajan saantoa ole merkitty rekisteriin, hänen omistusoikeudestaan on esitettävä selvitys, joka olisi tarpeen hänen saantonsa kirjaamiseksi. Selvitystä edellisen omistajan omistusoikeudesta ei kuitenkaan tarvitse esittää, jos alus on myyty pakkohuutokaupalla.

21 §

Vireilletulo ja rekisteriasian käsittely

Hakemus tulee vireille, kun se on saapunut toimivaltaiselle rekisteriviranomaiselle. Vireille tulleesta hakemuksesta on viipymättä tehtävä merkintä rekisteriin.

Rekisteriasiat on viipymättä otettava käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi siinä järjestyksessä, jossa ne ovat rekisteriviranomaiselle saapuneet.

22 §

Hakemuksen täydentäminen

Jos hakemus on puutteellinen ja puute on korjattavissa, hakijaa on kehotettava täydentämään hakemustaan. Hakijalle on ilmoitettava, millä tavoin hakemus on puutteellinen, minä päivänä viimeistään hänen on täydennettävä hakemustaan ja mitkä ovat täydennyskehotuksen noudattamatta jättämisen seuraukset. Tarvittaessa hakijalle voidaan antaa uusi täydennyskehotus.

Jollei hakija viimeistään 1 momentissa tarkoitettuna määräpäivänä täydennä hakemustaan tarvittavalla tavalla, hakemus jätetään tutkimatta.

23 §

Kuuleminen

Aluksen saantoon liittyvien seikkojen selvittämiseksi rekisteriviranomainen voi kutsua asianosaisen tai muun henkilön tulemaan määrättynä aikana rekisteriviranomaisen luokse henkilökohtaisesti tai asiamiehen edustamana kuultavaksi.

24 §

Lepäämään jättäminen

Hakemus on jätettävä lepäämään, jos alus muutoin voitaisiin rekisteröidä tai hakijan omistusoikeus kirjata, mutta:

1) aluksen saanto tai sen voimassa pysyminen on sopimuksen tai muun oikeustoimen mukaan ehdollinen;

2) aluksen saannon perustana oleva oikeustoimi ei ole saanut lainvoimaa;

3) joku muu on hakenut omistusoikeuden kirjaamista samaan alukseen ennen hakijaa ja molemmilla on sama saantomies;

4) vireillä on riitä saannon pysyvyydestä tai paremmasta oikeudesta alukseen;

5) aluksen ulosmittauksesta tai siihen kohdistuvasta turvaamistoimenpiteestä on tehty merkintä rekisteriin ennen hakemuksen vireilletuloa; tai

6) hakijalle on myönnetty kuulutus aluksen omistusoikeuden kirjaamiseksi.

Hakija on velvoitettava antamaan määräajassa tarvittava lisäselvitys 1 momentissa mainituista seikoista. Lisäselvityksen antamisesta ja sen laiminlyömisen seurauksista on voimassa, mitä 22 §:ssä säädetään hakemuksen täydentämisestä.

Rekisteriviranomainen voi myös omasta aloitteestaan ottaa hakemuksen käsiteltäväk-

seen. Hakemusta ei kuitenkaan saa hylätä ennen kuin hakijalle on varattu tilaisuus tulla kuulluksi.

25 §

Kuulutus

Jollei hakija esitä 20 §:ssä tarkoitettua saantokirjaa tai sen oikeaksi todistettua jäljennöstä, mutta hän saattaa todennäköiseksi, että saantokirja on kadonnut tai turmeltunut ja että saanto on laillinen, hänelle on myönnettävä kuulutus omistusoikeuden kirjaamiseksi.

26 §

Kuulutusmenettely

Hakijan on esitettävä selvitys niistä seikoista, joiden perusteella hän pyytää kuulutusta.

Rekisteriviranomaisen on kuulutuksessa kehotettava sitä, joka katsoo itsellään olevan paremman oikeuden alukseen kuin hakijalla, nostamaan kanne hakijaa vastaan kolmen kuukauden kuluessa kuulutuksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä uhalla, että hakijan omistusoikeus voidaan kirjata.

Hakijan on julkaistava kuulutus kerran virallisessa lehdessä jonkin vuosineljänneksen ensimmäisessä numerossa ja kerran valtakunnallisesti leviävässä sanomalehdessä. Rekisteriviranomaisen on lisäksi annettava tieto kuulutuksesta sellaisille tiedossa oleville henkilöille, joiden oikeutta omistusoikeuden kirjaaminen voi koskea.

Jollei kannetta ole nostettu määräajassa tai jos kanne on hylätty päätöksellä, joka on saanut lainvoiman, taikka jos kanne on jätetty sillensä, hakijan omistusoikeus voidaan kirjata.

27 §

Hakemuksen hylkääminen

Hakemus on hylättävä, jos:

1) 20 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettua selvitystä ei ole esitetty eikä 25 §:n mukaista kuulutusta ole pyydetty;

2) luovuttajalla ei ollut oikeutta aluksen luovutukseen ja tästä vallintaoikauden rajoituksesta oli ennen luovutusta tehty merkintä rekisteriin; tai

3) aluksen rekisteröinnille ja omistusoikeuden kirjaamiselle on muu este.

28 §

Rekisteriasian ratkaiseminen ja toimituskirja

Rekisteriasia ratkaistaan merkitsemällä ratkaisu alusrekisteriin. Jos hakemus jätetään lepäämään tai jos viranomainen tekee muun tähän verrattavan asian käsittelyä koskevan ratkaisun, siitä on tehtävä merkintä rekisteriin. Ratkaisun sisältö ilmenee rekisteristä. Merkinnät rekisteriin tehdään viipymättä.

Jos hakemus hylätään, siitä annetaan erillinen päätös, joka on perusteltava. Erillinen päätös annetaan hakijan pyynnöstä myös silloin, kun hakemus jätetään lepäämään tai kun tehdään muu tähän verrattava asian käsittelyä koskeva ratkaisu.

Aluksen rekisteröinnistä annetaan kansallisuuskirja. Muista toimenpiteistä hakija saa toimituskirjana kansallisuuskirjan tai muun todistuksen taikka erillisen päätöksen.

29 §

Menettely rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnissä ja omistusoikeuden kirjaamisessa

Rakenteilla olevan aluksen rekisteröintiä voi hakea sen omistaja.

Rakenteilla olevan aluksen rekisteröinnissä ja sen omistusoikeuden kirjaamisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä tässä laissa säädetään aluksen rekisteröinnistä ja sen omistusoikeuden kirjaamisesta.

5 luku

Aluksen poistaminen alusrekisteristä ja alusrakennusrekisteristä

30 §

Alusrekisteristä poistamisen edellytykset

Aluksen omistajan on pyydettävä aluksen poistamista rekisteristä 30 päivän kuluessa:

1) siitä kun alus ei enää täytä 1 ja 2 §:ssä säädettyjä rekisteröinnin edellytyksiä;

2) siitä kun omistaja on saanut tiedon, että alus on tuhoutunut ja se on julistettu kuntoonpanokelvottomaksi; tai

3) siitä kun alus on kadonnut eikä siitä ole kuultu vakuutussopimuslain (132/33) 71 §:ssä säädettynä aikana.

Jos alus on merkitty rekisteriin viranomaisen luvan nojalla, on sen poistamista rekisteristä pyydettävä heti luvan voimassaolon lakattua.

Jos alus on muuttunut ulkomaiseksi, on

myös aluksen viimeinen suomalainen omistaja velvollinen hakemaan aluksen rekisteristä poistamista.

31 §

Rekisteriviranomaisen oikeus poistaa alus

Jollei rekisteriin merkitty omistaja täytä 30 §:n mukaista velvollisuuttaan, rekisteriviranomainen voi itse poistaa aluksen alusrekisteristä pykälässä mainituista syistä. Rekisteriviranomaisen on ennen aluksen poistamista rekisteristä varattava tilaisuus rekisteriin merkitylle omistajalle tulla kuulluksi.

Rekisteriin merkityn aluksen omistajalle on viivytyksettä ilmoitettava rekisteriviranomaisen päätöksestä poistaa alus rekisteristä.

32 §

Rekisteristä poistamisen lisäedellytykset

Jos alus on kiinnitetty taikka merkitty ulosmitatuksi tai turvaamistoimenpiteen alaiseksi, sitä ei saa poistaa alusrekisteristä ilman kiinnityksen haltijan taikka ulosmittauksen tai turvaamistoimenpiteen hakijan kirjallista suostumusta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske aluksen siirtoa rekisterialueesta toiseen.

Jos alus kuuluu laivanisännistöyhtiölle ja jos laivaosuus on siirtynyt ulkomaalaiselle sellaisin vaikutuksin, että alus lakkaa olemasta suomalainen, rekisteriviranomainen ei saa ilman kaikkien muiden laivanisäntien suostumusta poistaa alusta rekisteristä ennen kuin merilain 36 §:n 3 momentissa mainittu lunastusaika on kulunut umpeen.

33 §

Kansallisuuskirjan palauttaminen

Kun alus on poistettu alusrekisteristä, on sen viimeisen suomalaisen omistajan palautettava kansallisuuskirja rekisteriviranomaiselle.

34 §

Aluksen poistaminen alusrakennusrekisteristä

Alusrakennusrekisteriin merkityn aluksen omistajan on pyydettävä aluksen poistamista rekisteristä 60 päivän kuluessa siitä, kun aluksen rakennustyöt on saatettu päätökseen.

Jollei omistaja täytä 1 momentin mukaista velvollisuuttaan, voi rekisteriviranomainen itse poistaa aluksen rekisteristä. Tällöin on vastaavasti sovellettava, mitä 31 §:ssä säädetään.

35 §

Alusrakennusrekisteristä poistamisen lisäedellytykset

Jos Suomessa rakenteilla ollut alusrakennusrekisteriin merkitty alus on kiinnitetty taikka merkitty ulosmitatuksi tai turvaamistoimenpiteen alaiseksi, sitä ei saa poistaa alusrakennusrekisteristä ilman kiinnityksen haltijan taikka ulosmittauksen tai turvaamistoimenpiteen hakijan kirjallista suostumusta.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske aluksen siirtämistä Suomen alusrekisteriin.

Kun alusrakennusrekisteriin merkitty alus poistetaan alusrakennusrekisteristä ja merkitään tämän lain mukaan alusrekisteriin, on kiinnitys, ulosmittaus taikka muu seikka, joka on merkitty aluksen kohdalle alusrakennusrekisteriin, siirrettävä alusrekisteriin kyseisen aluksen kohdalle.

6 luku

Muutoksenhaku rekisteriasioissa

36 §

Valittaminen

Muutosta rekisteriviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun aluksen rekisteröintiä tai omistusoikeuden kirjaamista koskevassa asiassa sekä asian lepäämään jättämistä koskevaan ratkaisuun haetaan valittamalla Helsingin hovioikeuteen.

37 §

Valitusosoituksen antaminen

Kun rekisteriasia on ratkaistu toisin kuin hakija on pyytänyt, toimituskirjaan on liitettävä kirjallinen valitusosoitus. Rekisteriviranomainen antaa myös pyynnöstä valitusosoituksen.

38 §

Valitusaika

Määräaika valituksen tekemiseen on 30 päivää ratkaisun tiedoksi saannista. Viimeistään valitusajan päättymispäivänä on muutoksenhakijan puhevallan menettämisen uhalla toimitet-

tava valituskirjelmä rekisteriviranomaiselle. Rekisteriviranomaisen on välittömästi tehtävä merkintä rekisteriin valituskirjelmän saapumisesta.

39 §

Oikeudenkäymiskaaren säännösten soveltaminen

Muutoksenhaussa noudatetaan tässä laissa säädetyn lisäksi soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaressa säädetään. Tyytymättömyyttä ei kuitenkaan ilmoiteta.

Rekisteriviranomaisen on toimitettava jäljennös asiakirjavihkosta ja ote rekisteristä hovioikeuteen.

40 §

Asian käsittely muutoksenhakutuomioistuimessa

Muutoksenhakutuomioistuimen on käsiteltävä rekisteriasiat kiireellisinä.

41 §

Muutoksenhakutuomioistuimen ratkaisusta ilmoittaminen ja asian palauttaminen

Muutoksenhakutuomioistuimen on viipymättä ilmoitettava lainvoimaisesta ratkaisustaan rekisteriviranomaiselle.

Rekisteriviranomaisen on omasta aloitteestaan otettava käsiteltäväkseen muutoksenhakutuomioistuimen palauttama asia.

7 luku

Erinäiset säännökset

42 §

Uhkasakko

Rekisteriviranomainen voi asettaa uhkasakon tämän lain mukaisen velvoitteen täyttämiseksi ja tuomita uhkasakkoon siten kuin uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

43 §

Rangaistussäännökset

Aluksen omistaja, joka

1) käyttää 1 §:ssä tarkoitettua alusta kauppamerenkulkuun, ennen kuin sille on annettu kansallisuuskirja tai väliaikainen kansallisuustodistus,

2) jättää rekisteriviranomaiselle määräajassa tekemättä 15 §:ssä tarkoitetun hakemuksen, 16 §:ssä tarkoitetun muutosilmoituksen tai 30 ja 34 §:ssä tarkoitetun pyynnön aluksen poistamiseksi rekisteristä tai

3) jättää noudattamatta 33 §:ssä säädettyä velvoitetta kansallisuuskirjan palauttamisesta,

on tuomittava, jollei muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *alusrekisterilakirikkomuksesta* sakkoon.

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

44 §

Oikeuspaikka

Syyte 43 §:ssä tarkoitetusta rikkomuksesta tutkitaan, jos rikkomus on tapahtunut ulkomailla tai matkalla, sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jonne alus ensin saapuu tai jossa aluksen kotipaikka sijaitsee. Muutoin noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaressa säädetään.

45 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset rekisterin pitämisestä ja rekisteröinnistä annetaan asetuksella.

Asetuksella voidaan säätää, että liikenneministeriö antaa yksityiskohtaisia määräyksiä rekisterinpidosta.

46 §

Kaavojen vahvistaminen

Liikenneministeriö vahvistaa kansallisuuskirjan ja väliaikaisen kansallisuustodistuksen kaavat sekä aluksen rekisteröinnissä käytettävien lomakkeiden kaavat rekisteriviranomaisen esityksestä.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

47 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

48 §

Siirtymäsäännökset

Merenkulkuhallitus siirtää maistraattien alusrekistereistä voimassa olevat tiedot alusrekisteriinsä ja alusrakennusrekisteriinsä. Tätä varten maistraattien on toimitettava kaikki alusrekisterikirjansa ja rekisterissä olevia aluksia ja rakenteilla olevia aluksia koskevat asiakirjat merenkulkuhallitukselle.

Ahvenanmaan lääninhallitus siirtää vastaavat tiedot tämän lain mukaisiin rekistereihinsä.

Aluksella tämän lain voimaan tullessa oleva kansallisuuskirja on viimeistään vuoden kuluttua tämän lain voimaantulosta palautettava rekisteriviranomaiselle, joka maksutta antaa alukselle uuden tämän lain mukaisen kansallisuuskirjan.

2.

Laki

alusrekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 29 päivänä heinäkuuta 1927 annetun alusrekisterilain (211/27) 1—22, 36, 43 ja 46—51 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 § muutettuna 29 päivänä tammikuuta 1937, 28 päivänä huhtikuuta 1967 ja 30 päivänä toukokuuta 1980 annetuilla laeilla (53/37, 172/67 ja 400/80), 2 § 30 päivänä maaliskuuta 1962 annetussa laissa (278/62), 3 § muutettuna 22 päivänä joulukuuta 1927 ja 19 päivänä joulukuuta 1980 annetuilla laeilla (344/27 ja 896/80), 5 § osittain muutettuna mainituilla 30 päivänä maaliskuuta 1962 ja 30 päivänä toukokuuta 1980 annetuilla laeilla, 7, 9, 10 ja 20 § osittain muutettuina viimeksi mainitulla lailla, 11 § 29 päivänä huhtikuuta 1988 annetussa laissa (394/88), 13 § 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetussa laissa (171/39), 15 § mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1927 annetussa laissa ja 17 § osittain muutettuna mainitulla 30 päivänä maaliskuuta 1962 annetulla lailla,

muutetaan lain nimike, 41 §, 42 §:n 1 momentti sekä 44 ja 45 § sekä

lisätään 23 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 14 päivänä joulukuuta 1951 annetulla lailla (611/51), uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

Aluskiinnityslaki

23 §

— — — — — — — — — — — — — — —

Rekisteriviranomaisesta säädetään alusrekisterilaissa (/).

Mitä tässä laissa säädetään rekisteriin merkitystä aluksesta, sovelletaan myös alusrakennusrekisteriin merkittyyn rakenteilla olevaan alukseen.

41 §

Kiinnitystä koskevat asiat on viipymättä otettava käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi siinä järjestyksessä, jossa ne on rekisteriviranomaiselle ilmoitettu.

Jos ilmoitetaan jokin asia ennen kuin toinen samaa alusta koskeva asia on ehtinyt päättyä, on asiat käsiteltävä ja ratkaistava niin kuin ne olisi yhtä aikaa ilmoitettu.

42 §

Kiinnitysasioissa laaditaan erikseen kustakin aluksesta pöytäkirja, joka osoittaa päivän, jona asia käsitellään, hakijan nimen sekä lyhyesti, mitä asiassa on tapahtunut.

— — — — — — — — — — — — — — —

44 §

Muutoksenhaussa rekisteriviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun aluksen kiinnitystä koskevassa asiassa sekä asian lepäämään jättämistä koskevaan ratkaisuun noudatetaan alusrekisterilain 6 luvun muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

45 §

Kiinnityksen estämättä voidaan riita kiinnitetyn sitoumuksen pätevyydestä laillisesti tutkia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

3.

Laki

merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa 19 päivänä joulukuuta 1980 annetun lain (894/80) 2 § seuraavasti:

2 §

Alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään alusrekisterilaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

4.

Laki

verotuslain 45 §:n 1 momentin 1 kohdan kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun verotuslain (482/58) 45 §:n 1 momentin 1 kohta.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 26 päivänä maaliskuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Liikenneministeri *Ole Norrback*

Liite

2.

Laki

alusrekisterilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 29 päivänä heinäkuuta 1927 annetun alusrekisterilain (211/27) 1—22, 36, 43 ja 46—51 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 § muutettuna 29 päivänä tammikuuta 1937, 28 päivänä huhtikuuta 1967 ja 30 päivänä toukokuuta 1980 annetuilla laeilla (53/37, 172/67 ja 400/80), 2 § 30 päivänä maaliskuuta 1962 annetussa laissa (278/62), 3 § muutettuna 22 päivänä joulukuuta 1927 ja 19 päivänä joulukuuta 1980 annetuilla laeilla (344/27 ja 896/80), 5 § osittain muutettuna mainituilla 30 päivänä maaliskuuta 1962 ja 30 päivänä toukokuuta 1980 annetuilla laeilla, 7, 9, 10 ja 20 § osittain muutettuina viimeksi mainitulla lailla, 11 § 29 päivänä huhtikuuta 1988 annetussa laissa (394/88), 13 § 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetussa laissa (171/39), 15 § mainitussa 22 päivänä joulukuuta 1927 annetussa laissa ja 17 § osittain muutettuna mainitulla 30 päivänä maaliskuuta 1962 annetulla lailla,

muutetaan lain nimike, 41 §, 42 §:n 1 momentti sekä 44 ja 45 §, sekä

lisätään 23 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 14 päivänä joulukuuta 1951 annetulla lailla (611/51), uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
Aluskiinnityslaki	
1 §	1 §
Kauppamerenkulkuun käytettävistä, suomalaisista aluksista, joiden nettovetomäärä on vähintään yhdeksäntoista rekisteritonnia, on pidettävä alusrekisteriä.	(kumotaan)
Aluksina pidetään tässä laissa myös ponttooninostureita ja uivia telakoita riippumatta siitä, onko niissä kuljetuskoneisto vai ei. Rekisteriin merkittäväksi ei tarvitse ilmoittaa proomua, jota käytetään ainoastaan tavaroiden siirtämiseen lastaus-, purkaus- tai varastoimistarkoituksessa samalla satama-alueella tai lastauspaikalla taikka rannikon ja sen välittömässä yhteydessä olevan sataman tai lastauspaikan välillä.	
Tässä laissa tarkoitetaan suomalaisella aluksella alusta, joka merilain 1 §:n mukaan on suomalainen.	
2 §	2 §
Rekisteriin on omistajan pyynnöstä merkittävä pienempikin kuin 1 §:ssä tarkoitettu kauppamerenkulkuun käytettävä alus, jos sen pituus on vähintään kymmenen metriä.	(kumotaan)

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
3 §	3 §
Alusrekisteriä pitävät kaupunkien maistraatit ja [järjestysoikeudet], kukin rekisterialueellaan. Rekisterialueet määrää valtioneuvosto.	(kumotaan)
Rekisteri ja siihen kuuluvat asiakirjat ovat julkisia ja jokaisen nähtävissä pidettäviä. Otteita rekisteristä ja jäljennöksiä siihen kuuluvista asiakirjoista annetaan säädetystä maksusta.	
Alusrekisteriviranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa on säädetty erikseen.	
4 §	4 §
Alus kirjoitetaan sen alueen rekisteriin, jossa aluksen kotipaikka on.	(kumotaan)
Aluksen kotipaikan määräämisestä on säädetty merilaissa.	
5 §	5 §
Rekisteriin on merkittävä:	(kumotaan)
1. aluksen nimi sekä, jos sen nimi on muutettu, myös aikaisempi nimi;	
2. aluksen laji (purjealus, höyryalus, moottorialus, proomu jne.), rakennustapa (tasasaumainen, limilaitainen, kannellinen, puolikannellinen, kanneton), rakennusaine (honka, rauta jne.) sekä lisäksi purjealuksista takilan laatu (parkki, kuunari jne.) ja konevoimalla kulkevista aluksista konevoiman suuruus indikoituina hevosvoimina;	
3 a) 1 §:ssä tarkoitetun aluksen brutto- ja nettovetoisuus suomalaisen mittakirjan mukaan sekä siihen otetut aluksen tunnusmitat, pituus, leveys ja korkeus sekä maininta siitä, minkä säännön mukaan vetoisuus on laskettu, kuitenkin niin, että 10 §:ssä mainitussa tapauksessa ennen suomalaisen mittakirjan antamista alukselle sen vetoisuus ja mitat merkitään rekisteriin ulkomaalaisen mittakirjan tai Suomen konsulin antaman todistuksen mukaan; tai	
b) 2 §:ssä tarkoitetun aluksen pituus merenkulkuviranomaisen antaman todistuksen mukaan;	
4. aluksen rakentamisen ja, milloin se on uudestaan rakennettu, uudestaan rakentamisen aika ja paikka sekä rakentaja, taikka jos alus on ollut ulkomaalainen, milloin se on tullut suomalaiseksi sekä, jos ne seikat ovat tunnetut, missä ja milloin sellainen alus on rakennettu ja kenen rakentama se on;	
5. aluksen kotipaikka;	
6. aluksen omistajan tai, jos heitä on useampia, kunkin omistajan täydellinen nimi, ammatti,	

Voimassa oleva laki

kotipaikka, kansalaisuus ja omistusosuuden suuruus ja, jos aluksella on yhteisöomistajia, kunkin yhteisön toiminimi tai nimi, kotipaikka, selvitys siitä, onko yhteisö koti- vai ulkomainen, ja omistusosuuden suuruus, sekä sen lisäksi:

a) jos aluksen omistaa osakeyhtiö, osuuskunta tai yhdistys, kunkin hallituksen jäsenen täydellinen nimi, ammatti, kotipaikka ja kansalaisuus;

b) jos aluksen omistaa avoin tai kommandiittiyhtiö, kunkin vastuunalaisen yhtiömiehen täydellinen nimi, ammatti, kotipaikka ja kansalaisuus;

c) jos alus kuuluu kuolinpesälle, vainajan ja kuolinpesän hoitajan täydellinen nimi, ammatti, kotipaikka ja kansalaisuus; sekä

d) jos alus kuuluu isännistölle, pääisännän täydellinen nimi, ammatti, kotipaikka ja kansalaisuus sekä kunkin omistajan osuuden suuruus ja kansalaisuus;

7. saanto, jolla alus tai sen osuus on joutunut sille, joka ilmoitetaan omistajaksi;

8. tarkoitus, johon alusta tullaan käyttämään;

9. merkkikirjaimet, jotka alukselle ehkä on annettu;

10. aluksen kutsumerkit, jos sillä on laitteet langatonta sähköttämistä varten;

11. alukseen myönnetyt kiinnitykset, niiden uudistukset ja kuoletukset sekä niissä tapahtuneet etuoikeusjärjestyksen muutokset;

12. aika, milloin rekisteriin merkitseminen on tapahtunut;

13. aika, milloin alus on rekisteristä poistettu, ja syy siihen; sekä

14. ne muut tiedot, jotka tämän lain mukaan on rekisteriin ilmoitettava tai merkittävä.

Ehdotus

6 §

Velvollinen ilmoittamaan aluksen rekisteriin merkittäväksi on sen omistaja, isännistön puolesta pääisäntä tai, ellei sellaista ole valittu, kukin omistaja, kuolinpesän puolesta se, joka hoitaa pesää, sekä yhtiön, osuuskunnan ja yhdistyksen puolesta se tai ne henkilöt, jotka muuten kuin prokuran nojalla ovat oikeutetut merkitsemään toiminimen tai nimen.

Ilmoitus, joka tehdään aluksen rekisteriin merkitsemiseksi, on tehtävä kirjallisesti sekä omakätisesti allekirjoitettava. Allekirjoituksen tulee, ellei sitä rekisteriviranomaisen luona omisteta, olla julkisen notarin, [ruununvoudin], nimismiehen tai kahden uskottavan henkilön oikeaksi todistama.

6 §

(kumotaan)

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty noudatettakoon myös, ellei jäljempänä toisin määrätä, kun rekisteriin merkityissä seikoissa on tapahtunut muutos, josta on rekisteriviranomaiselle ilmoitettava, tai kun muu ilmoitus on rekisteriviranomaiselle tehtävä.	
7 §	7 §
Kirjelmän, jossa alus ilmoitetaan rekisteriin merkittäväksi, tulee sisältää tiedot niistä seikoista, jotka 5 §:n 1—8 ja 10 kohdassa mainitaan.	(kumotaan)
Kirjelmään on liitettävä aluksen rakentajan tai kahden uskottavan henkilön antama rakennustodistus sekä, milloin alusta ei ole rakennettu sen kirjelmässä ilmoitetulle omistajalle, saantokirjat tai muu selvitys siitä, miten alus on siirtynyt rakentajalta tälle. Jos ulkomaalainen alus on muuttunut suomalaiseksi, on tästä esitettävä selvitys sekä esitettävä ne saantokirjat, jotka mahdollisesti on laadittu sen jälken. Lisäksi on esitettävä tulliviranomaisen todistus aluksen tullauksesta. Rakennustodistus on tässä tapauksessa oheen liitettävä, jos se on saatavissa. Ulkomailla laaditun saantokirjan tulee olla Suomen konsulin tai ulkomaan asianomaisen viranomaisen oikeaksi vahvistama.	
Jos alus, joka ilmoitetaan rekisteriin merkittäväksi, on rakennettu toisessa rekisterialueessa, on esitettävä joko mainitun alueen rekisteriviranomaisen todistus siitä, ettei alusta ole siellä rakennusaikana väliaikaisesti rekisteriin merkitty, tahi sellainen jäljennös aluksen rekisterilehdestä, jonka sanottu rekisteriviranomainen on antanut nimenomaan 17 §:n 4 momentissa tarkoitettua uudelleen rekisteriin merkitsemistä varten.	
Rekisteriviranomainen voi, mikäli aihetta on, panna rekisteröimisen ehdoksi, että ilmoituksessa annettujen tietojen vahvistamiseksi on toimitettava muutakin selvitystä kuin mistä 2 momentissa mainitaan. Jos jotakin selvityksestä puuttuu, voi rekisteriviranomainen sallia, että asianomainen valalla tuomioistuimessa tai muulla tavoin vahvistaa ilmoituksen oikeaksi.	
8 §	8 §
Sittenkuin alus on rekisteriin merkitty, on rekisteriviranomaisen annettava sille rekisterin kanssa yhtäpitävä kansallisuuskirja.	(kumotaan)
Kansallisuuskirja on vaadittaessa näytettävä asianomaiselle viranomaiselle.	
Aluksen omistaja, päällikkö tai muu yksityi-	

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
nen henkilö ei saa kansallisuuskirjaan mitään merkitä.	
9 §	9 §
Alusta, jonka nettovetomäärä on vähintään yhdeksäntoista rekisteritonnia, älköön kauppamerenkulkuun käytettäkö, ennenkuin se on rekisteriin merkitty ja sille annettu kansallisuuskirja.	(kumotaan)
Jos 1 momentissa tarkoitettu alus on rakennettu ulkomailla tai siellä ollessaan muuttunut suomalaiseksi, on se ilmoitettava rekisteröitäväksi viimeistään silloin, kun se ensimmäisen kerran saapuu suomalaiseen satamaan. Milloin alusta tahdotaan ennen sitä käyttää kauppamerenkulkuun muuten kuin matkalla suomalaiseen satamaan, on se ilmoitettava rekisteröitäväksi niin pian kuin se voi tapahtua ja viimeistään ennen kuin alukselle annetun väliaikaisen kansallisuustodistuksen voimassaoloaika on kulunut umpeen.	
10 §	10 §
Jos 9 §:ssä tarkoitettu alus on ulkomailla rakennettu tilaajan lukuun siten, että alusta on tilauksen perusteella pidettävä suomalaisena tai, jos se on siellä ollessaan muuttunut suomalaiseksi, on konsuliviranomaisen tultuaan vakuuttuneeksi uuden omistajan laillisesta saannosta alukseen annettava sille väliaikainen kansallisuustodistus sillä tavoin, kuin siitä on erikseen säädetty.	(kumotaan)
Jos erityisiä syitä on, voi rekisteriviranomainen joko itse antaa tai oikeuttaa Suomen konsuliviranomaisen muissakin kuin 1 momentissa mainituissa tapauksissa antamaan ulkomailla olevalle alukselle väliaikaisen kansallisuustodistuksen siksi ajaksi ja niillä ehdoilla, jotka rekisteriviranomainen kussakin tapauksessa määrää.	
Milloin erityisen tärkeät syyt vaativat, voi rekisteriviranomainen määräämillään ehdoilla niinikään antaa väliaikaisen kansallisuustodistuksen sellaiselle kotimaassa olevalle alukselle, joka olisi rekisteriin kirjoitettava, mutta jota ei vielä ole siihen merkitty.	
Väliaikainen kansallisuustodistus tuottaa sinä aikana, jolloin se on voimassa, samat oikeudet kuin kansallisuuskirja.	

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
11 §	11 §
Jos alus tai sen osuus on siirtynyt toiselle omistajalle, on siitä ilmoitettava rekisteriviranomaiselle 30 päivän kuluessa omistajan vaihtumisesta lukien ja samalla annettava saantokirja tai muu selvitys siitä, mihin omistajan vaihdos on perustunut. Ilmoitus aluksen osuuden siirtymisestä on sen tehtävä, jolle osuus on siirtynyt. Ilmoituksen voi kuitenkin tehdä myös pääisäntä ja laivaosuuden siirtäjä.	(kumotaan)
12 §	12 §
Milloin rekisteriin merkityissä seikoissa on tapahtunut muu kuin 11 ja 20 §:ssä mainittu muutos, on muutoksesta tehtävä ilmoitus rekisteriviranomaiselle neljäntoista päivän kuluessa sen tapahtumisesta tai siitä lukien, kun muutos on tullut ilmoitusvelvollisen tiedoksi, ja on muutos näytettävä luotettavasti toteen.	(kumotaan)
13 §	13 §
Uusi kansallisuuskirja annettakoon alukselle:	(kumotaan)
jos jokin muutos on tapahtunut niissä seikoissa, jotka 5 §:n 1—3 kohdan mukaan on rekisteriin merkittävä;	
kun suomalainen mittauskirja on annettu alukselle, jonka vetomäärät ja mitat on rekisteriin merkitty ulkomaalaisen mittauskirjan tai Suomen konsulin antaman todistuksen mukaan;	
jos entisessä kansallisuuskirjassa ei ole tilaa uusien merkintöjen tekemistä varten; sekä	
muutenkin, kun uutta kansallisuuskirjaa rekisteriviranomaiselta pyydetään.	
Ennenkuin uusi kansallisuuskirja annetaan, on entinen kansallisuuskirja palautettava. Jos kansallisuuskirja ilmoitetaan kadonneeksi tai jollei sitä muusta syystä voida esittää, harkitkoon rekisteriviranomainen, voidaanko ja millä ehdoilla uusi kansallisuuskirja antaa.	
14 §	14 §
Jos muissa rekisteriin merkityissä seikoissa, kuin mitkä mainitaan 5 §:n 1—3 kohdassa, on tapahtunut muutos, tehköön rekisteriviranomainen, milloin muutos koskee sellaista seikkaa, josta kansallisuuskirja sisältää tiedon, siitä merkinnän kansallisuuskirjaan, joka on, mikäli mahdollista, ilmoitusta tehtäessä rekisteriviranomaiselle esitettävä.	(kumotaan)
Milloin alus on ulkomailla, olkoon rekisteriviranomainen kuitenkin velvollinen antamaan muutoksesta eri todistuksen kansallisuuskirjaan lii-	

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
tettäväksi, ja toimittakoon aluksen omistaja sen heti Suomen konsulille, joka on velvollinen todistuksen kansallisuuskirjaan liittämään sekä sen tapahduttua viipymättä asiasta rekisteriviranomaiselle ilmoittamaan. Heti kun alus on saapunut kotimaahan, on kansallisuuskirja 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa rekisteriviranomaiselle esitettävä.	
15 §	15 §
Nimeä, jolla alus on rekisteriin merkitty, älköön ilman merenkulkuhallituksen suostumusta muutettako; älköön myöskään uutta nimeä alukseen merkittäkö, ennenkuin muutos on kirjoitettu rekisteriin ja uusi kansallisuuskirja annettu.	(kumotaan)
Uuden nimen ohella pitää aluksen entisen nimen näkyä sekä rekisteristä että kansallisuuskirjasta.	
16 §	16 §
Jos aluksen kotipaikka muuttuu, älköön uutta kotipaikkaa alukseen merkittäkö, ennenkuin muutoksesta on tehty rekisteriin ja kansallisuuskirjaan merkintä.	(kumotaan)
Jos uusi kotipaikka on toisessa rekisterialueessa, on kotipaikan muutoksesta ilmoitettaessa kansallisuuskirja tuotava takaisin rekisteriviranomaiselle, jonka tulee poistaa alus rekisteristään ja ilmoittaa se mainitun toisen alueen rekisteriviranomaiselle siellä rekisteriin merkittäväksi.	
17 §	17 §
Tässä maassa rakenteilla oleva, kauppamerenkulkuun käytettäväksi tarkoitettu suomalainen alus, jonka rakennustyö on edistynyt sellaiseen vaiheeseen, että alus voidaan luotettavasti tunnistaa ja sen pituuden todeta tulevan olemaan vähintään kymmenen metriä, on omistajan pyynnöstä väliaikaisesti merkittävä rekisteriin kiinnityksen saamista varten.	(kumotaan)
Sellaista rekisteriin merkitsemistä pyydetään, soveltuvin kohdin noudattaen mitä 6 ja 7 §:ssä on säädetty, sen alueen rekisteriviranomaiselta, jossa alus on rakenteilla.	
Rekisteriin merkitään aluksen nimi, jos se jo on alukselle annettu, sen laji, rakennustapa, rakennusaine, takilan laatu, päämitat, missä ja koska alus rakennetaan sekä aluksen omistajasta ne tiedot, joista 5 §:n 6 kohdassa on mainittu, niin myös aika, jolloin rekisteröiminen tapahtui.	
Alukselle, joka on merkitty rekisteriin tässä	

Voimassa oleva laki | *Ehdotus*

pykälässä mainitussa tarkoituksessa, ei anneta kansallisuuskirjaa; sitä ei myöskään saa sen valmistuttua käyttää merenkulkuun, ennenkuin se on uudelleen rekisteriin merkitty sekä kansallisuuskirja sille annettu. Rakennusaikana vahvistettu kiinnitys on alusta uudelleen rekisteröitäessä siirrettävä alukselle rekisteriin varatulle lehdelle.

18 §

Jos rekisteriin merkitty alus tai sen osuus ulosmitataan tai jos omistajan omaisuus luovutetaan konkurssiin, on siitä sekä päivästä, jona ulosmittaus on toimitettu tai konkurssi alkanut, tehtävä rekisteriin merkintä.

Ulosmittauksen toimittajan ja konkurssituomioistuimen tulee viipymättä lähettää rekisteriviranomaiselle tiedot 1 momentissa mainittujen merkintöjen tekemistä varten.

Jos rekisteriviranomaiselle esitetään selvitys siitä, että ulosmittaus tai konkurssi on peruutunut, rauennut tai muuten lakannut, merkittäköön sekin rekisteriin.

18 §

(kumotaan)

19 §

Jos rekisteriviranomaiselle näytetään, että rekisteriin merkityn aluksen tai sen osuuden saantoa oikeudessa moititaan, tehtäköön siitä merkintä rekisteriin.

Sittenkuin moitekanteen johdosta annettu tuomio on saanut lainvoiman, merkittäköön rekisteriin sen pyynnöstä, jota asia koskee, miten asia on päättynyt. Jos kanteen näytetään rauenneen, merkittäköön sekin.

19 §

(kumotaan)

20 §

Jos rekisteriin merkitty alus on hukkunut, kadonnut, tuhoutunut tai julistettu arvottomaksi kuntoon panna, on alus, ellei se ole kiinnitetty, rekisteristä poistettava. Sellainen tapahtuma on aluksen omistajan rekisteriviranomaiselle ilmoitettava ja näytettävä luotettavasti toteen kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä lukien, kun tieto tapahtumasta on saatu, tai jos aluksesta ei ole saapunut mitään tietoa, sen ajan lopusta lukien, minkä [merilain 224 §] eri tapauksissa määrää. Jos alus on kiinnitetty, on rekisteriin ainoastaan tehtävä merkintä tapahtumasta ja aluksen poistaminen rekisteristä jääpä siksi, kuin kiinnityksen voima on loppunut.

Milloin rekisteriviranomainen muuten kuin aluksen omistajalta on saanut luotettavan tiedon

20 §

(kumotaan)

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
1 momentissa mainitusta tapahtumnasta, olkoon aluksen rekisteristä poistamisesta voimassa, mitä sanotussa momentissa on säädetty; ja toimitettakoon poistamisesta ilmoitus aluksen omistajalle. *Jos rekisteriin merkitty alus on muuttunut ulkomaalaiseksi, noudatetaan myös, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty. Alus, joka on muuttunut ulkomaalaiseksi, saa jäädä rekisteriin kuudeksi kuukaudeksi sekä senkin jälkeen, jos näytetään että alussa mainitun ajan kuluessa on muuttunut jälleen suomalaiseksi.* *Milloin alus on muuttunut ulkomaalaiseksi, on entisen omistajan ilmoitettava siitä rekisteriviranomaiselle.*	
21 §	21 §
Ennenkuin alus rekisteristä poistetaan, on sille annettu kansallisuuskirja rekisteriviranomaiselle palautettava. Jos kansallisuuskirja on kadonnut tai sitä ei muusta syystä voida saada takaisin, on rekisteriviranomaisen harkittava, onko ja millainen selvitys siitä ennen aluksen rekisteristä poistamista esitettävä.	(kumotaan)
22 §	22 §
Jokaisen rekisterissä olevan aluksen omistaja on velvollinen vuosittain tammikuun kuluessa ilmoittamaan rekisteriviranomaiselle, onko alus edelleen olemassa ja onko rekisteriin merkityissä seikoissa edellisen vuoden aikana tapahtunut muutoksia, joista rekisteriviranomaiselle ei ole tehty ilmoitusta. *Jos ilmoitus jostakin aluksesta on jätetty viitenä vuonna peräkkäin tekemättä, olkoon rekisteriviranomainen oikeutettu poistamaan aluksen rekisteristä noudattaen, mitä 20 §:n 1 ja 2 momentissa on sanottu.* *Ilmoitus, josta 1 momentissa puhutaan, voidaan lähettäjän vastuulla toimittaa rekisteriviranomaiselle postitse maksetussa kirjeessä.*	(kumotaan)

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	23 §
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
	Rekisteriviranomaisesta säädetään alusrekisterilaissa (/). *Mitä tässä laissa säädetään rekisteriin merkitystä aluksesta, sovelletaan myös alusrakennusrekisteriin merkittyyn rakenteilla olevaan alukseen.*
36 §	36 §
Kun kiinnitys on myönnetty, uudistettu tai kuoletettu tai sen etuoikeusjärjestystä muutettu, on rekisteriviranomaisen tehtävä siitä merkintä myös kansallisuuskirjaan, joka on sitä varten rekisteriviranomaiselle esitettävä. Milloin alus on ulkomailla, olkoon rekisteriviranomainen kuitenkin velvollinen antamaan toimenpiteestä eri todistuksen; ja olkoon sen kansallisuuskirjaan liittämisestä sekä toimenpiteen tähän merkitsemisestä vastaavasti voimassa, mitä 14 §:ssä on säädetty.	(kumotaan)
41 §	41 §
Rekisteröimistä ja kiinnitystä koskevat asiat on viipymättä otettava käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi siinä järjestyksessä, jossa ne on rekisteriviranomaiselle ilmoitettu, *ja pitää jokainen asia saattaa päätökseen sinä päivänä, jona se on käsiteltävänä.*	Kiinnitystä koskevat asiat on viipymättä otettava käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi siinä järjestyksessä, jossa ne on rekisteriviranomaiselle ilmoitettu.
Jos ilmoitetaan jokin asia, ennenkuin toinen samaa alusta koskeva asia on ehtinyt päättyä, on asiat käsiteltävä ja ratkaistava, niinkuin ne olisi yhtäaikaa ilmoitettu.	Jos ilmoitetaan jokin asia ennen kuin toinen samaa alusta koskea asia on ehtinyt päättyä, on asiat käsiteltävä ja ratkaistava niin kuin ne olisi yhtä aikaa ilmoitettu.
Jos joku on aluksen tai sen osuuden luovuttanut useammille ja nämä yhtäaikaa ilmoittavat saantonsa rekisteriin merkittäviksi, merkittäköön rekisteriin ensin se luovutus, joka on aikaisemmin tapahtunut.	
42 §	42 §
Rekisteröimis- ja kiinnitysasioissa laaditaan erikseen kustakin aluksesta pöytäkirja, joka osoittaa päivän, jona asia käsitellään, hakijan nimen sekä lyhyesti, mitä asiassa on tapahtunut.	Kiinnitysasioissa laaditaan erikseen kustakin aluksesta pöytäkirja, joka osoittaa päivän, jona asia käsitellään, hakijan nimen sekä lyhyesti, mitä asiassa on tapahtunut.
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
43 §	43 §
Rekisteriviranomaisen tulee kuukausittain ennen seuraavan kuukauden loppua merenkulkuhallitukselle lähettää jäljennös siitä, mitä kuukauden kuluessa on alusrekisteriin merkitty.	(kumotaan)

Voimassa oleva laki

44 §

Muutosta rekisteriviranomaisen toimenpiteeseen tai päätökseen haetaan valituksella hovioikeudessa.

Tyytymättömyydestä on rekisteriviranomaiselle ilmoitettava kahdeksan päivän ja valituskirja samalle viranomaiselle annettava kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksen antamisesta tai toimenpiteen tapahtumisesta lukien, uhalla, että valitusta muutoin ei oteta tutkittavaksi. Valituskirja sekä asiassa laadittu pöytäkirja ja muut asiaan kuuluvat kirjat on rekisteriviranomaisen oman lausuntonsa kera viipymättä toimitettava hovioikeuteen.

Hovioikeuden päätökseen haetaan muutosta korkeimassa oikeudessa valituskirjhalla, joka on yhdessä valituksenalaisen päätöksen kanssa kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksen antamisesta annettava hovioikeuteen. Hovioikeuden tulee sitten lähettää valituskirja ynnä asiaan kuuluvat kirjat korkeimmalle oikeudelle.

Antamastaan päätöksestä on hovioikeuden, sittenkuin päätös on saanut lainvoiman, sekä korkeimman oikeuden, jos asia on saatettu sen tutkittavaksi, niin pian kuin mahdollista lähetettävä jäljennös rekisteriviranomaiselle sekä samalla palautettava asiaan kuuluvat kirjat.

Tässä pykälässä mainitut asiat on hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa käsiteltävä kiireellisinä.

Tyytymättömyyden ilmoituksesta, sen perille ajamisesta sekä valitukseen annetusta ratkaisusta, sitten kuin se on saanut lainvoiman, tehtäköön rekisteriin merkintä, Merkinnällä, joka siten on tehty aluksen saantoa tai kiinnittämistä koskevassa asiassa, katsottakoon olevan sama vaikutus kuin jos rekisteriviranomainen olisi sille tehdyn ilmoituksen tai hakemuksen perusteella sen heti toimittanut.

45 §

Jos aluksen tai sen osan saantoa moititaan, älköön rekisteröiminen estäkö tutkimasta saannon pätevyyttä.

Kiinnityksen estämättä voidaan riita kiinnitetyn sitoumuksen pätevyydestä *niinikään* laillisesti tutkia.

46 §

Jos kauppamerenkulkuun käytetään alusta, ennenkuin sille on annettu kansallisuuskirja tai väliaikainen kansallisuustodistus, rangaistakoon

Ehdotus

44 §

Muutoksenhaussa rekisteriviranomaisen antamaan lopulliseen ratkaisuun aluksen kiinnitystä koskevassa asiassa sekä asian lepäämään jättämistä koskevaan ratkaisuun noudatetaan alusrekisterilain 6 luvun muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

45 §

Kiinnityksen estämättä voidaan riita kiinnitetyn sitoumuksen pätevyydestä laillisesti tutkia.

46 §

(kumotaan)

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
aluksen päällikköä ja, jos se on tapahtunut omistajan suostumuksella, myöskin häntä [vähintään kymmenellä päivä]sakolla. *Älköön tulliviranomainen suoriko alusta, jos sillä ei ole laiva-asiakirjoja.*	
47 § *Joka käyttää toiselle alukselle annettua tai pätemätöntä kansallisuuskirjaa tai väliaikaista kansallisuustodistusta taikka joka luovuttaa kansallisuuskirjan tai väliaikaisen kansallisuustodistuksen käytettäväksi toisessa aluksessa, kuin mille se on tarkoitettu, tuomittakoon, ellei teosta rikoslaissa ole ankarampaa rangaistusta säädetty, [vähintään kahteenkymmeneen päivä]sakkoon.*	47 § (kumotaan)
48 § *Joka vastoin parempaa tietoaan antaa rekisteriviranomaiselle väärän ilmoituksen, tuomittakoon, ellei teosta rikoslaissa ole ankarampaa rangaistusta säädetty, [vähintään kolmeenkymmeneen päivä]sakkoon.*	48 § (kumotaan)
49 § *Joka jättää rekisteriviranomaiselle tekemättä ilmoituksen, joka olisi määräajassa tehtävä, tahi muuten rikkoo tämän lain 1 luvun säännöksiä, tuomittakoon, ellei rikkomuksesta muualla ole ankarampaa rangaistusta säädetty, [enintään viiteenkymmeneen päivä]sakkoon.*	49 § (kumotaan)
50 § *Kun joku on jättänyt rekisteriviranomaiselle tekemättä säädetyn ilmoituksen tai muuten ei ole täyttänyt jotakin, mihin tämä laki hänet velvoittaa, voi rekisteriviranomainen pakottaa hänet sakon uhalla täyttämään velvollisuutensa.*	50 § (kumotaan)
51 § *Tätä lakia vastaan tehdyt rikkomukset pannaan syytteeseen, jos rikkomus on tapahtunut matkalla, sillä kotimaan paikkakunnalla, mihin rikkomuksen tehnyt ensiksi saapuu tai mistä laiva on kotoisin.*	51 § (kumotaan)
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

3.

Laki

merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan merioikeusjuttujen, meriselitysten ja eräiden muiden merilain mukaisten asioiden sekä alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa 19 päivänä joulukuuta 1980 annetun lain (894/80) 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	2 §
Alusrekisteriä pitää Ahvenanmaan maakunnan lääninhallitus. Ahvenanmaan alusrekisterialueen määrää valtioneuvosto siten kuin siitä on erikseen säädetty.	*Alusrekisteriasioiden hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään alusrekisterilaissa (/).*
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .